

KIRJASTOAMMATTILAISTEN NÄKEMYKSIÄ
AVOIMEN LÄHDEKOODIN KIRJASTOJÄRJES-
TELMÄ KOHASTA JA SEN KEHITTÄMISESTÄ
“KOHTI KOHAA” -HANKKEESEEN OSALLISTU-
VISSA KIRJASTOISSA

Pirjetta Kaijalainen

Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden tiedekunta
Informaatiotutkimus ja interak-
tiivinen media
Pro gradu -tutkielma
Elokuu 2017

TAMPEREEN YLIOPISTO, Viestintätieteiden tiedekunta

Informaatiotutkimus ja interaktiivinen media

KAIJALAINEN, PIRJETTA: Kirjastoammattilaisten näkemyksiä avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmä Kohasta ja sen kehittämisestä ”Kohti Kohaa” -hankkeeseen osallistuvissa kirjastoissa

Pro gradu -tutkielma, 61 s., 14 liites.

Elokuu 2017

Tutkielma käsittelee kirjastohenkilökunnan suhtautumista avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmään viidessä suomalaisessa yleisten kirjastojen kirjastokimpassa juuri ennen järjestelmän käyttöönottoa.

Tutkimuksen kohderyhmänä oli Kohti Kohaa -hankkeeseen osallistuvien kirjastojen henkilökunta. Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa kirjastojen henkilökunnan käsityksiä ja asenteita kirjastojärjestelmä Kohasta sekä halukkuutta osallistua avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän kehittämiseen. Tutkielman aineisto kerättiin verkkolomakekyselynä syksyllä 2015. Pilottikyselyyn saatiin 21 ja varsinaiseen kyselyyn 171 vastausta.

Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä ei ollut Suomessa juurikaan käytössä ennen vuotta 2014, jolloin kirjastojärjestelmä Koha otettiin käyttöön Joensuun seutukirjastossa. Tämän jälkeen viisi suomalaisten yleisten kirjastojen järjestelmäyhteistyötä aloitti Mikkelin kaupunginkirjaston johdolla hankkeen, jonka tavoitteena Kohan käyttöönoton lisäksi oli muokata järjestelmästä suomalaiskirjastoille sopiva kirjastojärjestelmä sekä luoda organisaatio, joka vastaisi järjestelmän kehittämisestä ja ylläpidosta Suomessa.

Lomakekysely ajoittui tilanteeseen, jossa kirjastot olivat vasta valmistelemassa Kohan käyttöönottoa. Kyselyn avulla haluttiin selvittää henkilökunnan ennakkokäsityksiä Kohasta sekä mahdollisia Kohan käyttöönottoon ja kehittämiseen liittyviä pelkoja. Lisäksi kyselyssä kartoitettiin henkilökunnan halukkuutta osallistua kirjastojärjestelmän kehittämiseen ja kiinnostusta koulutautua oman kirjaston Koha-osaajaksi.

Lomakekyselyn tuloksena todettiin henkilökunnan suhtautuvan pääosin myönteisesti tulevaan muutokseen, vaikkakaan kirjastojärjestelmä Kohan ei uskottu vielä olevan täysin kirjastojen tarpeiden tasolla. Noin puolet henkilökunnasta oli kiinnostunut osallistumaan kirjastojärjestelmän kehittämiseen ja katsoi, että avoimen lähdekoodin tuoma järjestelmän kehittämismahdollisuus on etu kaupallisiin järjestelmiin verrattuna. Kirjastolaisten osaamisen riittävyttä järjestelmän kehittämiseen kuitenkin myös epäiltiin ja ulkoisten tukipalvelujen saatavuutta pidettiin tärkeänä.

Avainsanat: Avoin lähdekoodi, kirjastojärjestelmät, kirjastotyö, kyselytutkimus, asenteet

Esipuhe

Gradun tekeminen on ollut pitkä ja opettavainen prosessi, johon on sisältynyt niin tuskasta epätoivoa, turhautumista ja epäuskoa kuin myös innostuksen ja oivalluksen kullankaivoisia hetkiä sekä rutiininomaista puurtamista. Kirjoitustyön loppuvaiheilla kokonaiskuvan kirkastuessa toivoin usein, että olisin ymmärtänyt tehdä jotkin asiat alkuvaiheessa ja aineiston keruussa toisin. Tämä kaikki kuitenkin kuuluu oppimisprosessiin. Minulla on nyt paremmat valmiudet tutkimuksen tekemiselle tulevaisuudessa ja puutteista huolimatta voin olla tyytyväinen lopputulokseen. Matkan varrella olen kohdannut monia kiinnostavia ihmisiä sekä saanut valtavasti apua ja kannustusta useilta tahoilta.

Graduni aihepiiristä kiinnostuin jo opintojeni alkuaikoina, jolloin aloitin myös työskentelyn opintojen lomassa Tampereen yliopiston kirjastossa. Kirjastossa työskennellessäni kiinnostuin kirjastojärjestelmistä ja erityisesti niiden käytettävyyteen liittyvistä kysymyksistä. Myös sivuaineopintoni vuorovaikutteisen teknologian oppiaineessa innoittivat pohdintaan käytettävyysoongelmia. Kandidaatintutkielmaa suunnitellessani mietinkin kirjastojärjestelmien käytettävyyteen liittyvää opinnäytetyötä. Hyvin pian kuitenkin halusin ongelmien kaivelun sijaan löytää ratkaisuja. Tuolloin kuulin avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmistä ja kiinnostuin aiheesta. Kandidaatintutkielmani tarkasteli kirjallisuuskatsauksen keinoin avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä ja niiden kehitystietoa sekä sitä, kuinka ne vastasivat kirjastojen tarpeisiin. Kandidaatintutkielmaa kirjoittaessani avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä ei juurikaan ollut käytössä Suomessa, vaikka muualla maailmassa ne olivat hiljalleen yleistymässä. Olin kiinnostunut selvittämään, miksi avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä ei Suomessa oltu otettu käyttöön ja suunnittelin tarkastelevani tätä kysymystä graduvaiheessa. Tilanne Suomessa oli siinä vaiheessa kuitenkin muuttumassa ja avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmä Koha oli aloittamassa laajempaa rantautumista Suomeen. Aiheeni tarkastelukulma muotoutui sen myötä uudelleen.

Gradun aiheen valintaan ja tutkimusongelman muotoutumiseen on edellä mainittujen seikkojen lisäksi vaikuttanut graduseminaarissa käydyt keskustelut sekä ohjaajan ja seminaaritovereiden oivaltavat kommentit ja ehdotukset. Gradun eteneminen seminaarivuoden sekä aineiston keruun jälkeen jäi välillä muiden tutkintoon kuuluvien opintojen ja välillä opiskelun ulkopuolisten elämäntapahtumien jalkoihin. Aineiston haltuunoton kannalta tauot olivat myös terveellisiä, sillä ne antoivat tarpeellista etäisyyttä tutkimusaineistoon. Kiitokset siitä, että kirjoitustauot eivät jääneet pysyviksi, kuuluvat tyttärelleni Annalle, äidilleni ja isälleni sekä niille lukuisille ystäville, sukulaisille ja työtovereille, jotka jaksoivat väsymättä kysellä graduksellisia ja ymmärsivät myös tarvittaessa antaa aikaa ja tilaa graduntekijän rauhassa palata kirjoitustyön pariin. Iso kiitos vertaistuesta ja kannustuksesta ystävälleni ja kollegalleni Sarille, jonka kanssa kokoonnuimme säännöllisesti pohdimaan kummankin gradun sisällöllisiä ja rakenteellisia kysymyksiä sekä tarvittaessa potkimme toisiamme takaisin kirjoitustyön pariin ja yli jumikohtien. Myös muut työtoverit antoivat kannustuksen lisäksi usein hyviä vinkkejä ja neuvoja. Lähdekirjallisuuden tarjoamisesta ja toimittamisesta sekä asiantuntija-avusta ja tiedonhaun välineistä kiitokset Tampereen yliopiston kirjastolle sekä sen kaukopalvelulle.

Kiitos asiantuntija-avusta Virpi Launoselle Kohti Kohaa -hankkeesta sekä hankekirjastojen yhdyshenkilöille kyselyni välittämisestä edelleen henkilökunnalle. Lämpimät kiitokseni kaikille gradukyselyyni vastanneille henkilöille Kyyti-, Lapin, Lumme-, OUTI- ja Vaskikirjastoissa sekä pilottikyselyn vastaajille Joensuun seutukirjastossa. Suuri kiitos vertaistuesta ja rakentavista kommentteista seminaariryhmälleni, erityisesti opponentilleni

Erikalle ja ryhmän aktiivisille kommentoijille Nooralle ja Eerolle. Kiitos myös graduani sivuavia aiheita muissa korkeakouluissa tutkineille opiskelijakollegoille, Eero Koivulalle ja Eija Aunolalle, jotka ystävällisesti kertoivat omien opinnäytetöidensä sisällöistä ja tutkimusaineistoista. Ehkä merkittävin vaikuttaja ja kannustaja tutkimussuunnitelmasta alkaen pitkässä tutkimus- ja kirjoitustyössä kohti tarkistus- ja julkaisuprosessia on ollut graduohjaajani Reijo Savolainen, jonka lukemattomien neuvojen ja korjausehdotusten ansiosta graduni lopulta valmistui. Kiitos!

Tampereella 1.8.2017

Pirjetta Kaijalainen

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	KIRJASTOJÄRJESTELMÄ JA AVOIN LÄHDEKODI	3
2.1	Kirjastojärjestelmä.....	3
2.2	Avoim lähdekoodi	5
2.3	Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmä	6
3	AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA.....	8
3.1	Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät – tapaustutkimus Koha-kirjastojärjestelmästä	9
3.2	Koha 3.4 kotikirjaston järjestelmäksi – avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän soveltuvuus kotikirjastokäyttöön	10
3.3	Yliopistokirjastojen kirjastojärjestelmän vaatimusten kartoitus ja priorisointi 10	
3.4	Kohan asiakaskäyttöliittymä: Case OUTI-kirjastot.....	11
3.5	Muutoksen hallinta yleisissä kirjastoissa: yhteisjärjestelmän vaikutukset Satakirjastojen luettelointiin.....	12
3.6	Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien käyttöönotto muissa maissa.....	12
4	KIRJASTOJÄRJESTELMIEN KEHITTÄMINEN	16
4.1	Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien kehittäminen	17
4.2	Avointen kirjastojärjestelmien kehitysaste	18
5	KIRJASTOJÄRJESTELMÄ KOHAN KÄYTTÖÖNOTTOHANKE.....	21
5.1	Suomen yliopistokirjastojen neuvoston kirjastojärjestelmäselvitys	21
5.2	Kirjastojärjestelmä Kohan testaus Jyväskylän yliopiston kirjastossa	22
5.3	Avoim kirjasto -hanke	22
5.4	Kohti Kohaa -hanke.....	23
6	EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN ASETELMA	26
6.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	26
6.2	Tutkimuksen kohderyhmä	27
6.3	Tutkimusmenetelmä ja aineisto	27
6.4	Vastausaktiivisuus	30
6.5	Kyselyn palaute	30
6.6	Aineiston analyysi	31
7	TUTKIMUSTULOKSET	33
7.1	Vastaajien taustatiedot.....	33
7.2	Nykyinen kirjastojärjestelmä.....	34
7.3	Kohan ominaisuudet.....	37
7.3.1	Kohan vahvuudet ja niiden merkitys	37
7.3.2	Kohan puutteet ja niiden merkitys.....	40
7.4	Kohan tulevaisuudennäkymät.....	41
7.4.1	Kohan tulevaisuuden mahdollisuudet.....	42
7.4.2	Kohan tulevaisuutta uhkaavat tekijät.....	44
7.5	Kiinnostuneisuus Kohan kehittämiseen ja koulutustarpeet	47
7.5.1	Kehitystyöhön osallistumishalukkuus	48
7.5.2	Koha-osaajaksi kouluttautuminen	50
7.5.3	Osaamis- ja koulutustarpeet	51

8	YHTEENVETO JA POHDINTA.....	52
	LÄHTEET	57
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kirjastotyön keskeisimpiä toimintoja ovat aineiston hankintaan, luettelointiin ja lainaukseen liittyvät prosessit, ja niitä hallinnoidaan kirjastoissa tähän tarkoitukseen suunniteltujen tietokoneohjelmistojen avulla. Kirjastoissa on yleisesti käytössä yhden ohjelmistotuottajan tarjoamia kokonaisjärjestelmiä, jotka sisältävät useimmat kirjastotyöhön ja kirjaston asiakaspalveluun liittyvät toiminnot. Näistä kokonaisjärjestelmistä käytetään nimitystä *integroitu kirjastojärjestelmä* (engl. Integrated Library System ILS) tai lyhyemmin *kirjastojärjestelmä*.

Kirjastojärjestelmät on suomalaiskirjastoissa hankittu etupäässä kaupallisilta ohjelmistotuottajilta, jolloin kirjastojärjestelmän toimintaa ohjaava lähdekoodi on suljettu. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kirjastot eivät pääse itse tutkimaan ohjelmiston toimintaperiaatteita tai tekemään ohjelmaan itselleen tarpeellisia muutoksia. Nykyään on kuitenkin olemassa kirjastojärjestelmiä, joiden lähdekoodi on avoin, ja joiden kehitystyö on tehty joko kirjastoissa tai kirjastojen ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Kirjastot voivat tehdä vapaasti muutoksia *avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiin* itse tai hankkia järjestelmän kehitystyön kaupallisilta toimijoilta. Suljetun ja avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien välillä on kehitystyö- ja ylläpitomallien eroavuuksien lisäksi erona usein myös hinta, jolla on entistä enemmän painoarvoa kirjastojen suunnitellessa kirjastojärjestelmiensä uusimista.

Avoimen lähdekoodiin perustuvien kirjastojärjestelmien hyödyntäminen on Suomessa käynnistynyt myöhemmin kuin kirjastoissa muualla. Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät ovat vasta viime vuosina nousseet vaihtoehdoksi uuden kirjastojärjestelmän hankintaa valmistelemissa suomalaisten kirjastojen yhteishankkeissa ja avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmä on otettu käyttöön nyt jo useissa yleisissä kirjastoissa. Tämä suuntaus alkoi Joensuun seutukirjastossa, jossa otettiin käyttöön avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmä Koha kesällä 2014. Pian tämän jälkeen Joensuun mallia seuraten viisi muuta alueellista kirjastoyhteisliittymää aloitti yhteistyön Kohti Kohaa -hankkeessa kirjastojärjestelmä Kohan käyttöönottamiseksi.

Tämän tutkielman tavoitteena selvittää kirjastoammattilaisten näkemyksiä ja ajatuksia avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmistä Kohti Kohaa -hankkeen kirjastoissa. Tutkiel-

massa kartoitetaan myös hankkeessa mukana olevien kirjastojen henkilökunnan halukkuutta olla mukana kirjastojärjestelmän kehittämisessä. Tutkielman empiirinen aineisto kerättiin verkkolomakekyselyllä hankkeeseen osallistuvissa kirjastoissa syksyllä 2015, jolloin kirjastojärjestelmä Kohan käyttöönottoa vasta valmisteltiin useimmissa kyselyn kohteena olleissa hankekirjastoissa.

Luvussa 2 tarkastellaan kirjastojärjestelmän ja avoimen lähdekoodin käsitteitä. Kolmannessa luvussa esitellään aiheeseen liittyviä aikaisempia opinnäytteitä. Neljännessä luvussa luodaan katsaus avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien kehittämiseen ja niiden kehitysasteeseen. Luvussa 5 esitellään kirjastojärjestelmä Kohaan liittyviä hankkeita Suomessa sekä tutkielman kohteena oleva Kohti Kohaa -hanke. Näiden lukujen jälkeen esitellään empiirisen tutkimuksen asetelma luvussa 6 ja tutkimustulokset luvussa 7. Lopuksi tehdään yhteenveto luvussa 8.

2 KIRJASTOJÄRJESTELMÄ JA AVOIN LÄHDEKOODI

Tässä luvussa käsitellään kirjastojärjestelmän ja avoimen lähdekoodin käsitteitä. Aluksi tarkastellaan kirjastojärjestelmiä ja avointa lähdekoodia, jonka jälkeen täsmennetään mitä tarkoitetaan tässä tutkielmassa avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmällä.

2.1 Kirjastojärjestelmä

Kirjaston toimintojen automatisoinnilla on pitkä ja asteittainen kehityshistoria. Kirjastoautomaatiolla voidaan viitata moniin erilaisiin teknologisiin ratkaisuihin, joilla kirjastoissa on pyritty helpottamaan rutiiniluontoisten tehtävien suorittamista. Järjestelmien kehitys on lähtenyt liikkeelle yksinkertaisista ja vain yksittäisiä rutiineja hoitavista pienistä ohjelmista kohti yhä monimutkaisempia, useita kirjastotyöhön kuuluvia eri toimintokokonaisuuksia kattavia järjestelmiä. Alkuun kokonaisjärjestelmien eri osat eivät toimineet saumattomasti yhdessä, vaan työpäivän aikana tuotetut uudet tiedot täytyi erikseen viedä järjestelmään kuuluvasta yhtä toimintoaluetta käsittelevästä osasesta toiseen, jotta järjestelmä kokonaisuudessaan olisi ajantasainen. Tietotekniikan edistysaskelten myötä syntyivät ensimmäiset saumattomasti toimivat kokonaisjärjestelmät, joissa kerran järjestelmään syötetty tieto on kaikkien järjestelmään kuuluvien alajärjestelmien, toisin sanoen moduulien kautta käytettävissä. Kirjastoautomaation asteittaisen kehityksen ja alalla toimivien monien eri tahojen vaikutuksesta näistä kokonaisjärjestelmistä on käytössä useita englanninkielisiä nimityksiä ja niiden lyhennyksiä. Yleisimpiä niistä ovat Integrated Library System (ILS), Library Management System (LMS), Library and Information Management System (LIMS), Automated Library System (ALS), Library Automation System, Library Solutions ja Library system. (Olson 2010, 17-18.)

Suomessa terminologiaa on vähemmän ja Integrated Library System -nimityksen suomenmuunnosta *integroitu kirjastojärjestelmä* on käytetty yleisesti kuvaamaan kirjastoissa erilaisten toimintojen ja palvelujen toteuttamiseen käytettäviä tietoteknisiä kokonaisjärjestelmiä. Integroidusta kirjastojärjestelmästä käytetään myös nimitystä *keskitetty kirjastojärjestelmä* (esim. Tonteri 2012), vaikkakin sillä voidaan viitata myös järjestelmäyhteistyöhön liittyvään organisoinnin keskittämiseen tai yhteistyössä olevien kirjastojen verkostoon. Tässä tutkielmassa keskitetyllä kirjastojärjestelmällä tarkoitetaan integroitua

kirjastojärjestelmää. Yhä yleisemmin käytetään lyhyemmin vain termiä kirjastojärjestelmä, jolla voidaan tarkoittaa joko perinteistä integroitua kirjastojärjestelmää tai sitä laajempaa kokonaisuutta.

Haavisto, Jokinen ja Ojala (2009, 5) käsittävät kirjastojärjestelmän verkkotyökaluna, joka voidaan jakaa kolmeen osaan. Kirjastojärjestelmän operatiivinen osa koostuu muun muassa hankintaan, luettelointiin ja lainauksenvalvontaan liittyvistä toiminnoista. Toinen osa kirjastojärjestelmää ovat asiakkaiden asiointipalvelut, kuten pääsy kirjaston aineistotietokantaan näyttöluettelon avulla. Kolmas osa ovat vuorovaikutteiset palvelut, joiden taustalla vaikuttaa kahden edellisen osan välinen suhde verkossa. Nykyisin käytössä oleva tyypillinen kirjastojärjestelmä on kirjaston omaan tietokantaan hallintavälineen tarjoava ohjelmisto. Tietokanta ja kirjastojärjestelmä toimivat kiinteässä yhteistyössä verkko-yhteyksien avulla. Kirjastojärjestelmän avulla ylläpidetään kirjaston aineistotietokantaa, mutta kirjaston tietokanta voidaan käsittää myös osaksi kirjastojärjestelmää. Tässä mielessä kirjastojärjestelmä koostuu esimerkiksi seuraavista osatekijöistä:

- kokoelmätietokanta
- asiakaskäyttöliittymä
- kokoelmien ja lainauksen hallintamoduulit
  - hankintamoduuli
  - luettelointimoduuli
  - lainausmoduuli
- tilastot ja raportointi
- yhteydet ulkoisiin sovelluksiin

Saarti (2013, 1) erottaa kirjastojärjestelmän käsitteessä kaksi tulkintamahdollisuutta. Suppeammin kirjastojärjestelmän voi ymmärtää kirjastoaineiston hallintaan keskittyvänä perinteisenä kirjastojärjestelmänä. Laajemmassa merkityksessä kirjastojärjestelmällä voidaan tarkoittaa kirjastoon ja sen asiakkaisiin liittyvien tietovirtojen sekä kirjaston palvelujen hallintaan tarkoitettua useista eri tietojärjestelmistä koostuvaa palvelujärjestelmää. Tässä tutkielmassa pitäydytään suppeammassa tulkinnassa ja kirjastojärjestelmällä tarkoitetaan tietokoneohjelmistoa, johon kuuluu vähintään keskeisimpien kirjastotyön osa-alueiden hallintamoduulit.

2.2 Avoin lähdekoodi

Sanakirjamääritelmän mukaan *avoimella lähdekoodilla* (engl. open-source) tarkoitetaan tietokoneohjelmistoa, jonka lähdekoodi on vapaasti saatavilla käyttöön sekä muokattavissa. Yleisesti tällaisissa ohjelmissa käyttöönottajille on asetettu tiettyjä rajoituksia kuitenkin, että sitä ei saa myydä eteenpäin eikä lähdekoodin edelleen jakamista tule estää. Avoin lähdekoodin tausta-ajatuksena on, että lähdekoodin vapaasta jakamisesta ja muokattavuudesta seuraa useiden kehittäjien myötä laadukkaampi ohjelmistokehitys. Avoin lähdekoodin ohjelmien vastapari on kaupalliset tietokoneohjelmat, joiden lähdekoodi on suljettu. (Daintith & Wright, 2008.)

Koska tietokoneohjelmien toimintaa ohjaava lähdekoodi on kaupallisten ohjelmistojen kyseessä ollessa usein suljettu, käyttäjät eivät pääse tutkimaan lähdekoodia eivätkä siten pysty tutkimaan, miten ohjelma toimii tai tekemään ohjelmaan itselleen tarpeellisia muutoksia. Erilaisten kehityssuuntien myötä 1990-luvun loppupuolella alkoi eri tahoilla syntyä liikehdintää vapaampien ohjelmien puolesta. Nämä liikkeet pyrittiin kokoamaan yhden käsitteen alle, mutta jäljelle jäi kaksi erillistä näkemystä siitä mikä termi kuvaisi parhaiten ilmiötä, jonka kanssa oltiin tekemisissä. Nämä edelleen laajalti käyttöön jääneet termit ovat Richard Stallmanin luotsaaman The Free Software Foundationin (www.fsf.org) puoltama ilmaus *vapaa ohjelmisto* (engl. free software), jonka historia terminä ulottuu 1980-luvun puolelle, sekä hieman myöhemmin luodun Open Source Initiativeen (www.opensource.org) käyttämä termi *avoin lähdekoodi* (engl. open source). (Kelt, 2008, 98-99.)

Näillä kahdella suuntauksella on joitakin näkemyseroja. Free Software -liike pitää vapaita ohjelmistoja varsinaisena tavoitteenaan, kun taas Open Source -termin taustavaikuttajat pitävät avointa lähdekoodia pikemminkin vain keinona parempaan ohjelmistokehitykseen (Meeker, 2008, 16). Free Software -liike pyrkii syrjäyttämään kaupalliset toimijat, kun taas Open Source -liikkeessä painotetaan yhteistyötä myös kaupallisten toimijoiden kanssa (ibid, 20).

Poliittisista ristiriidoista ja erilaisista näkemyksistä huolimatta molemmat termit käsittelevät ytimessään samaa asiaa, lähdekoodin vapaata käyttöä. Stallmanin kirjoittama Free software määritelmä (<https://gnu.org/philosophy/free-sw.html>) sisältää neljä vapautta, jotka vapaasti käännettynä ovat:

1. Vapaus käyttää ohjelmaa mihin tarkoitukseen hyvänsä.
2. Vapaus tutkia miten ohjelma toimii ja muokata sitä omiin tarpeisiin sopivaksi.
3. Vapaus jakaa kopioita ohjelmasta kanssaihmisten auttamiseksi.
4. Vapaus jakaa ohjelman muokattua versiota koko yhteisön hyödyksi.

Eric Raymondin kirjoittama ja Open Source Initiativen julkaisema Open Source termin määritelmä (<http://opensource.org/osd>) on monipuolisempi. Määritelmän kymmenen kohtaa sisältää myös ohjelmien lisensoimiseen liittyviä tekijöitä. Open Source -termin määritelmän kohdat lyhyesti ja vapaasti suomeksi käännettynä ovat:

1. Vapaa uudelleenjakaminen
2. Lähdekoodi saatavilla
3. Ohjelman johdannaiset sallittuja
4. Lähdekoodin alkuperän kunnioittaminen
5. Henkilöiden tai ryhmien syrjimättömyys
6. Toiminnan alojen syrjimättömyys
7. Lisenssin jakaminen
8. Lisenssi ei saa olla tuotekohtainen
9. Lisenssi ei saa rajoittaa muiden ohjelmien käyttöä
10. Lisenssin tulee olla teknologia-neutraali

Suomen kielessä näistä kahdesta on levinnyt laajaan käyttöön ilmaus avoin lähdekoodi, vaikka vapaiden ohjelmistojen käsitettä käytetään myös jonkin verran. Avoin lähdekoodi on merkitykseltään yksiselitteisempi kuin vapaat ohjelmistot, ja siksi tässä tutkielmassa käytetään termiä avoin lähdekoodi kuvaamaan avoimuuden ja vapaan saatavuuden periaatetta, jolla ohjelmisto on saatavilla käyttäjille. Avoin lähdekoodi määritellään kirjallisuudessa usein viittaamalla Open Source Initiativen määritelmään (esim. JUHTA 2009, 3). Tässä tutkielmassa tukeudun näistä määritelmistä sisällöllisesti enemmän Free software määritelmään sen yksinkertaisuuden vuoksi, vaikka käytän termiä avoin lähdekoodi, joka viittaa Open source -termiin.

2.3 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmä

Tässä tutkielmassa avoimella kirjastojärjestelmällä tarkoitetaan ensisijaisesti integroitua kirjastojärjestelmää, jota jaetaan avoimen lähdekoodin lisenssillä. JUHTA:n (2009, 3)

suosituksissa käytetään avoimen lähdekoodin lisenssien alaisista tietokoneohjelmistoista sekä pidempää nimitystä *avoimen lähdekoodin ohjelma* että sen lyhennystä *avoin ohjelma*. Tätä esimerkkiä seuraten ja soveltaen tässä tutkielmassa käytetään termejä avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmä ja *avoin kirjastojärjestelmä*.

Avoin kirjastojärjestelmä voidaan kuitenkin käsittää myös toisin, kuin avoimeen lähdekoodiin perustuvana integroituna kirjastojärjestelmänä, kuten Tanskan valtiollisessa yliopistokirjastossa (State and University Library) kehitetty avoin kirjastojärjestelmä (Open Library System). Kyseessä on modulaarisuuteen pohjautuva kokonaisjärjestelmä, jonka neljä osaa ovat erillisiä ja toisistaan riippumatta korvattavissa toisella ohjelmistolla. Tietojärjestelmäkokonaisuuden yksi osa on perinteisen integroidun kirjastojärjestelmän päälle omana suunnittelutyönä kehitetty hakuliittymä Summa, jossa on pyrkimyksenä vastata paremmin nykykäyttäjien hakutottumuksiin. Summa on tehty avoimen lähdekoodin ohjelman kehitystyönä ja kenen tahansa käytettävissä. Kokonaisuuden muita osia ovat sittemmin uusittu kirjastojärjestelmä, kirjaston omana suunnittelutyönä toteutettu digitoitun aineiston hallintajärjestelmä DOMS (Digital Object Management System) sekä työprosessien helpottamiseksi kehitetty digitaalisten artikkelien julkaisuarkisto. (Hansen & Sørensen 2011, 308-316.)

Kokonaisuus sisältää kaupallisia ohjelmia ja avoimeen lähdekoodiin perustuvia sovelluksia (Hansen & Sørensen 2011, 320). Koska kolme muuta osaa ovat avoimeen lähdekoodiin perustuvia tai itse kehitettyjä tietoteknisiä ratkaisuja, itse kirjastojärjestelmä lienee kyseisessä tapauksessa suljetun lähdekoodin ohjelma, jolla on avoimet rajapinnat, jotta yhteentoimivuus muiden osien kanssa on mahdollista. Malli ei toki estä itse kirjastojärjestelmänkin korvaamista avoimeen lähdekoodiin perustuvalla ohjelmistolla. Avoimuus tässä tapauksessa viittaa siis laajempaan ja useamman erillisen järjestelmän muodostamaan kokonaisuuteen ja yhteentoimivuuteen kuin yhteen järjestelmään. Myös integroitu kirjastojärjestelmä sisältää kirjaston eri toimintoihin erikoistuneita ohjelmiston osia, joista puhutaan usein myös moduuleina, esimerkiksi lainaus- tai hankintamoduuli. Erona modulaariseen kirjastojärjestelmään kuitenkin on se, että integroidun kirjastojärjestelmän moduulit kuuluvat kaikki samaan ohjelmakokonaisuuteen, kun modulaarisen järjestelmän osat voivat olla eri ohjelmistotuottajien toimittamia palasia, jotka toimivat yhdessä avointen rajapintojen ansiosta.

3 AIEMPIA TUTKIMUKSIA

Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmistä on Suomessa tehty kaksi ohjelmistoprojektityyppistä opinnäytettä, toinen Oulun yliopistossa (Karppinen 2011) ja toinen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa (Tuomola 2013). Molemmat opinnäytteet tutkivat kirjastojärjestelmä Kohan asentamiseen ja käyttöön liittyviä teknisiä kysymyksiä. Oulussa tehdyssä tutkimuksessa pyrittiin löytämään käyttäjän vaatimusmäärittelyn kannalta suurimpia virheitä ja korjaamaan ne, kun taas Seinäjoen tutkimuksessa testattiin järjestelmän asennuksen ja käytön soveltuvuutta kotikirjaston käyttöön.

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston Syn:n toimeksiannosta tehty selvitys yliopistokirjastojen kirjastojärjestelmään kohdistuvista toiveista ja tarpeista käsittelee osittain myös avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä. Selvityksen teki Eero Koivula Tampereen teknillisestä yliopistosta omana diplomityönään, joka valmistui vuonna 2015. Diplomityössään Koivula kartoitti Suomen yliopistokirjastojen kirjastotietojärjestelmään kohdistuvat tarpeet, kun järjestelmän uudistamista suunniteltiin. Koivula teki kartoituksessa tunnistettujen keskeisimpien vaatimusten valossa myös vertailun markkinoilla olevista kaupallisista sekä avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmistä. (Koivula 2015.)

Oulun seudun OUTI-kirjastojen käyttöön ottamasta Koha-asiakaskäyttöliittymästä on tehty tapaustutkimus Oulun ammattikorkeakoulussa vuonna 2016. Eija Aunolan tarkasteli opinnäytetyössään Kohan asiakaskäyttöliittymän käytettävyyttä sekä käyttöliittymän kehittämistä. Lisäksi opinnäytteessä luodaan katsaus kirjastojärjestelmä Kohan leviämiseen Suomessa vuosina 2014–2016. (Aunola 2016.)

Kirjastoammattilaisten suhtautumisesta kirjastojärjestelmävaihdokseen on tehty opinnäyte Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2012. Tiina Simolinin tutkielmassa tarkastellaan Satakunnan alueen Satakirjastoissa luettelointityötä tekevän henkilökunnan suhtautumista muutokseen sekä muutoksen vaikutuksia luettelointityöhön. (Simolin 2012.)

Karppisen ja Tuomolan opinnäytteet esitellään luvuissa 3.1 ja 3.2. Koivulan diplomityötä tarkastellaan luvussa 3.3. Aunolan ja Simolinin opinnäytteet esitellään lyhyesti luvuissa 3.4 ja 3.5. Lopuksi luvussa 3.6 esitellään muutamia muualla maailmassa tehtyjä avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä käsitteleviä tutkimuksia.

3.1 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät – tapaustutkimus Koha-kirjastojärjestelmästä

Mika Karppisen (2011) pro gradu -tutkielma käsittelee Oulun yliopistossa informaatio-
tutkimuksen oppiaineessa toteutettua ohjelmistoprojektia, jossa informaatiotutkimuksen
oppiaineen käytössä ollut avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmä Koha päivitettiin uu-
teen versioon. Oppiaineen kirjastojärjestelmää käytetään informaatiotutkimuksen opetuk-
sessa lähinnä luettelointityön havainnollistajana. Tutkimus keskittyi vastaamaan opetuk-
sen tarpeisiin pyrkimällä löytämään järjestelmän puutteet, jotka liittyvät kirjastoaineiston
luettelointitietojen syöttämiseen ja korjaamaan havaitut puutteet opetuksen tarpeiden vaa-
timuksia vastaavaksi. Ohjelman virheiden ja puutteiden korjaaminen oli tutkimuksen
puitteissa mahdollista koska tutkimuskohteena oli avoimen lähdekoodin järjestelmä.
(Karppinen 2011, 10-11.)

Käytössä ollut järjestelmäversio oli niin vanha, että käytännössä versiopäivitys piti to-
teuttaa asentamalla uusi järjestelmäversio alusta alkaen ja siirtämällä tiedot vanhasta jär-
jestelmästä uuteen versioon (Karppinen, 2011, 82). Tällainen järjestelmäpäivityksen to-
teutustapa vastaa monilta osin tilannetta, jossa kirjasto vaihtaa järjestelmänsä kokonaan
uuteen. Karppisen tutkielma antaaakin arvokasta tietoa Koha-kirjastojärjestelmän asen-
nuksessa tarvittavasta osaamisesta. Tutkimus osoitti, ettei Koha-kirjastojärjestelmän yllä-
pito vaadi tavallista syvempää käyttöjärjestelmäosaamista, mutta järjestelmän asennuk-
sessa tarvitaan vahvaa järjestelmäosaamista nimenomaan Linux-ympäristössä (Karppi-
nen 2011, 83).

Karppisen tutkielma painottuu kirjastojärjestelmän asennuksen teknisiin seikkoihin ja va-
lottaa tämän lisäksi kirjastojärjestelmien teknisiin vaatimuksiin osaltaan vaikuttavia kir-
jastoalan standardeja sekä voimassa olevia luettelointiformaatteja tulevaisuuden muutos-
näkymineen. Tutkielman lopussa todetaan, että avoimen lähdekoodin sovellukset ovat
kirjastoille vartenotettava vaihtoehto ja avoimen kirjastojärjestelmän käyttöönotto voisi
tuoda kustannussäästöjä. Karppinen (2011, 87-88) muistuttaa kuitenkin, että avoimen läh-
dekoodin kirjastojärjestelmän käyttöönotto ja järjestelmän ylläpito vaatii omat kustan-
nuksensa, jotka liittyvät esimerkiksi mahdollisen uuden laitteiston hankintaan sekä jär-
jestelmän muutos- ja ylläpitotyöhön. Järjestelmävaihdoksesta seuraavat kustannukset on-
kin syytä kartoittaa ennen kirjastojärjestelmän vaihtopäätöstä.

3.2 Koha 3.4 kotikirjaston järjestelmäksi – avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän soveltuvuus kotikirjastokäyttöön

Kaarina Tuomolan (2013) Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelmassa tekemä opinnäytetyö kuvaa avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän, Kohan asennuksen ja käytön arviointiprojektia. Tutkimus pyrki selvittämään valitun kirjastojärjestelmän käytön ja asennuksen helppoutta kotikirjastoympäristössä (Tuomola 2013, 13). Tutkimuksessa käytetyn laitteiston rajoitukset asettivat projektille tiettyjä vaatimuksia, mutta tämä seikka ei vaikuttanut kirjastojärjestelmän käytettävyyden arviointiin, sillä laitteistosta johtuneita ongelmia ei pidetty itse järjestelmän ongelmina. Sen sijaan tutkielmassa annettiin suositus, että toimiakseen optimaalisesti kirjastojärjestelmä Koha vaatii mielellään uuden laitteiston, vaikka järjestelmän testaus onnistuu vaatimatommallakin tietokoneella (Tuomola 2013, 63-64).

Karppisen (2011) tavoin myös Tuomola toteaa, että kirjastojärjestelmä Kohan asennus vaatii Linux-osaamista. Toisaalta tutkimuksessa havaittiin, että kirjastojärjestelmä Kohan käyttö ei vaadi erityistä tietoteknistä osaamista. Tuomolan (2013, 63-64) mukaan Kohan käyttö on suhteellisen helppoa ja järjestelmä soveltuu sellaisenaan ainakin pienten kirjastojen tarpeisiin sekä mahdollisesti opetuskäyttöön kirjastoalalla. Avoimen lähdekoodin ansiosta Koha on muokattavissa kunkin kirjaston omia tarpeita vastaavaksi.

Kirjastojärjestelmä Kohan asennus, käyttöönotto ja useiden eri toimintojen testaus on raportoitu perusteellisesti ja Tuomolan opinnäyte antaa hyvin yksityiskohtaista kokemusperäistä tietoa Kohan eri toiminnoista sekä siitä minkälaisia muutoksia esimerkiksi asiakasnäkymään tai virkailijapuolen käyttöasetuksiin on mahdollista tehdä ja mistä saa tietoa erilaisiin ongelmatilanteisiin. Tuomolan opinnäyte voi itsessään toimia arvokkaana tukena samantyyppistä projektia suunnittelevalle.

3.3 Yliopistokirjastojen kirjastojärjestelmän vaatimusten kartoitus ja priorisointi

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston toimeksiannosta tehdyssä selvityksessä Koivula (2015, 34) kartoitti ensin Delfoi-asiantuntijamenetelmän avulla yliopistokirjastojen vaa-

timuksia uutta kirjastojärjestelmää kohtaan sekä suoritti olemassa olevien kirjastojärjestelmien välisen vertailun suhteessa asiantuntijamenetelmän avulla tunnistettuihin järjestelmältä vaadittaviin toiminnallisuuksiin. Vertailussa otettiin huomioon vain järjestelmältä vaaditut toiminnallisuudet, ei muita tekijöitä, kuten kustannuksia tai lähdekoodin avoimuutta.

Delfoi-tutkimuksessa toteutettiin kolme kyselykierrosta, joista poimittiin lopuksi kahdeksan tärkeimmäksi arvioitua toiminnallisuutta. Delfoi-kyselyn tärkeimmät toiminnallisuudet sekä neljä muuta kirjastojärjestelmään liittyvää yleistä tarvetta koottiin vaatimusvertailutaulukkoon, jonka avulla vertailuun valittuja järjestelmiä arvioitiin. (Koivula 2015, 38-39.) Vertailussa oli mukana sekä kaupallisia että avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä (ibid, 50).

Vertailun tuloksissa kärkeen nousi kaksi kaupallista kirjastojärjestelmää Sierra ja Alma sekä kolmanneksi avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmä Koha. Yliopistokirjastojen nykyinen järjestelmä Voyager jäi selvityksen hänille kolmanneksi viimeisenä, ja sen jälkeen jäi vain kaksi suhteellisen uutta järjestelmää Intota ja KualiOLE 1.0, joista molemmista vielä puuttuu kokonaan osa välttämättömistä toiminnallisuuksista. KualiOLE 1.5 versio sen sijaan ohitti Voyagerin. (Koivula 2015, 62.)

Tutkimuksessa tuli ilmi useita seikkoja, jotka puoltavat kirjastojärjestelmän vaihtamista yliopistokirjastoissa. Vaatimuksiin nähden puutteellisimmaksi osoittautui Voyagerin hankintatoiminnallisuus, jonka rajapintojen puuttuminen hankaloittaa elektronisten aineistojen hankintaa sekä määrärahaseurantaa, jotka joudutaan suorittamaan muiden järjestelmien avulla. Myöskään Voyagerin asiakaskäyttöliittymä ei vastaa nykyajan mobiilikäytön vaatimuksia ja on lisäksi käytettävyydeltään ja hakuominaisuuksiltaan huono ja puutteellinen. (Koivula 2015, 61.)

3.4 Kohan asiakaskäyttöliittymä: Case OUTI-kirjastot

Eija Aunolan (2016) opinnäytetyössä tutkittiin Kohan asiakaskäyttöliittymän käytettävyyttä kahden käyttäjäkyselyn sekä kolmen asiantuntijahaastattelun avulla. Lisäksi tutkimuksessa käytettiin aineistona Koha-Suomi Oy:n perustamiseen liittyviä asiakirjoja. Käytettävyyškyselyssä ilmeni joitakin asiakaskäyttöliittymän käytettävyysongelmia,

muun muassa tiedonhaun hitaus sekä epäluotettavuus. Asiakaskäyttöliittymään oltiin tiedonhakua sekä muutamia käyttöliittymän opasteisiin ja ohjeisiin liittyneitä puutteita lu-
kuunottamatta kuitenkin muilta osin tyytyväisiä.

Tutkimuksen tuloksena löydettyjä Kohan asiakaskäyttöliittymän käytettävyysoongelmia tullaan tuskin korjaamaan, sillä tutkimuksen aikoihin Koha-Suomi Oy:ssä oli kehitteillä Koha-Finna rajapinta ja Suomen Koha-kirjastoissa kaavailtiin asiakaskäyttöliittymän vaihtamista Finnaan. Katsauksessa listattiin muita Koha-Suomelle tärkeitä rajapintoja, joista tutkimuksen ajankohtana kehitteillä oli jo verkkomaksamisen mahdollistava raja-
pinta sekä joitakin hankinnassa ja luetteloinnissa tarvittavia rajapintoja. (Aunola 2016, 42-43.)

3.5 Muutoksen hallinta yleisissä kirjastoissa: yhteisjärjestelmän vaikutukset Satakirjastojen luettelointiin

Tiina Simolinin (2012) opinnäytetyössä tarkastellaan Satakirjastojen yhteiskirjastohan-
ketta muutoksen hallinnan viitekehyksestä, painottaen muutosjohtamisen, muutosvasta-
rinnan sekä muutoksen haasteita. Tutkimuksen aineisto kerättiin verkkokyselyllä, jonka
kohderyhmänä oli Satakirjastojen luettelointia hoitava henkilökunta. Henkilökunnan
asenteita pyrittiin saamaan esille erilaisten yhteisjärjestelmään sekä luettelointityöhön
liittyvien mielipideväittämien avulla. Lisäksi kyselyssä esitettiin kysymyksiä, jotka liit-
tyvät vaikuttamiseen ja päätöksentekoon sekä kehittämiseen. (Simolin 2012, liite 2.) Tut-
kimuksen tuloksena todettiin, että asenteet yhteisjärjestelmää kohtaan Satakirjastoissa
olivat käyttöönottoa seuranneen ensimmäisen vuoden aikana muuttuneet hyväksyvään
suuntaan (Simolin 2012, 32).

3.6 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien käyttöönotto muissa maissa

Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä on alettu ottaa viime vuosina käyttöön eri puo-
lilla maailmaa sekä yleisissä että tieteellisissä kirjastoissa. Tämä aihepiiri on vielä verrat-
tain uusi ja aihealueen tutkimuskirjallisuus on vielä hajanaista. Useimmat aihepiiriä tar-
kastelevat kirjoitukset kuvailevat kokemuksia, joita on saatu avoimen lähdekoodin kir-
jastojärjestelmien käyttöönotosta yksittäisissä kirjastoissa.

Dalling ja Rafferty (2013, 399) tutkivat kirjastohenkilökunnan asenteita avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä kohtaan korkeamman koulutuksen sektoriin lukeutuvissa kirjastoissa Isossa-Britanniassa ja Pohjois-Irlannissa. Kyselytutkimuksen avulla pyrittiin selvittämään miksi avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien käyttöönotto on tällä kirjastosektorilla ollut vähäistä sekä ennakoimaan mahdollista tulevaa asennemuutosta. Kysely toteutettiin verkkolomakekyselynä, jota täydennettiin puhelinhaastatteluilla. Verkkolomake lähetettiin 181 kirjastoon, joista hieman alle puolet vastasi kyselyyn. Tämän jälkeen tehtiin puhelinhaastattelut valikoitujen viiden asiantuntijan kanssa. Kyselyn ja haastattelujen tuloksena todettiin, että korkeakoulukirjastot luottavat kirjastojärjestelmän valinnassa vertaispalautteeseen. Vähäisestä kokemuksesta sekä kiristyneen taloustilanteen aiheuttamasta henkilöresurssien epävarmuudesta johtuen avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän valintaan suhtauduttiin varauksella. Myöskään nykyisestä järjestelmästä luopumista ei nähty tarpeellisena. Täten on epätodennäköistä, että avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät yleistyisivät lähitulevaisuudessa Britannian korkeakoulukirjastoissa. Avoimen lähdekoodin vaihtoehtoa oli kuitenkin harkittu hieman useammin kuin muutamaa vuotta aiemmin tehdyssä tutkimuksessa.

Myös tiettyjen kirjastojärjestelmien kuten esimerkiksi Kohan käyttöönottoa tieteellisissä kirjastoissa on tarkasteltu. Ahammad (2014, 642-656) kuvaa, miten Koha-kirjastojärjestelmä otettiin käyttöön yliopistokirjastossa Bangladeshissa (Independent University Bangladesh, IUB). Koha oli valittu, koska sen katsottiin vastaavan IUB:n kirjaston tarpeita. Artikkelin on tarkoitus esitellä muille kirjastoille, kuinka helppoa kirjastojärjestelmä Koha on ottaa käyttöön itsenäisesti sekä toimia käytännön oppaana vastaavatyypisille Kohan käyttöönottoprojekteille. IUB:n kirjastossa oli aiemmin käytössä hyvin puutteellinen tietojärjestelmäratkaisu, johon kuului tietokantahaut virkailijoille mahdollistava järjestelmä sekä erillinen lainauksenhallintajärjestelmä. Integroidun kirjastojärjestelmä Kohan käyttöönotto on helpottanut kirjastossa tehtävää työtä monin tavoin sekä mahdollistanut toimintoja ja palveluja, jotka aiemmassa järjestelmässä puuttuivat kokonaan tai olivat toteutettavissa vain hyvin työläiden toimenpiteiden kautta. Ahammad (2014) osoittaa, kuinka merkittävän mahdollisuuden palvelujensa parantamiseksi avoimen lähdekoodin järjestelmät tarjoavat sellaisille kirjastoille, joilla ei ole taloudellisia edellytyksiä hankkia kirjastojärjestelmää kaupallisilta markkinoilta, mutta joilla on kuitenkin riittävästi henkilökuntaa kirjaston hoitamiseen.

Breeding (2015, 17, 20) tarkastelee avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien markkinatilannetta hyödyntämällä kirjastojärjestelmiä kuvaavaa tietokantaa. Artikkeliki käsittelee erityisesti Yhdysvaltain tilannetta, sillä tietokanta on kattavin yhdysvaltalaisen yleisten ja akateemisten kirjastojen osalta. Breedingin mukaan kaupalliset järjestelmät hallitsevat markkinoita, mutta avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät ovat alkaneet yleistyä 2000-luvun puolivälin jälkeen erityisesti yleisissä kirjastoissa. Ennen tätä avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä ei ollut käytössä juuri ollenkaan, kun taas nykyään jo pieni vähemmistö (12 %) yleisistä kirjastoista on valinnut avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän. Yleisimmät käytössä olevat avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät ovat Koha (6 %) ja Evergreen (7 %). Avoimen lähdekoodin järjestelmissä arvostetaan vapauden ja yhteisöllisen kehittämisen periaatteita, mutta järjestelmän asennuksesta, ylläpidosta ja muista tukipalveluista ollaan valmiita maksamaan. Lähes kaikki avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmää käyttävät yhdysvaltalaiskirjastot hyödyntävätkin kaupallisia tukipalveluita. Yhdysvalloissa kiinnostus avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiin on keskittynyt pieniin ja keskiuuriin yleisiin kirjastoihin. Breeding toteaa, että vaikka avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät eivät ole Yhdysvalloissa vallitsevassa asemassa, ne ovat toimineet markkinoilla häiriötekijänä ja niiden osuus on myös hieman kasvamassa. Eri kirjastosektoreiden sekä maantieteellisten alueiden välillä on joitakin eroja. Kansainvälisesti katsoen avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien, etenkin Kohan käyttö on todennäköisesti yleistymässä paikoittain kaikilla kirjastosektoreilla.

Albee ja Chen (2014, 390-399) tutkivat kirjastohenkilökunnan asenteita avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmää kohtaan yhdeksässä yleisessä kirjastossa Indianan osavaltiossa Yhdysvalloissa. Tutkimuskohteena olleet kirjastot kuuluvat Indianan Evergreen-konsortioon, jonka jäsenillä on yhteinen kirjastoluettelo. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kirjastohenkilökunnan käsityksiä kirjastojärjestelmän arvosta omien työtehtävien sekä kirjastopalveluiden kehittämisen kannalta. Tutkimusaineisto koottiin kirjastoissa lomakekyselynä, johon vastasi yhteensä 323 henkilöä. Heistä 57 (18 %) käytti Evergreen järjestelmää päivittäisten työtehtäviensä suorittamiseksi. Tutkimuksen tulokset perustuvat näiden 57 henkilön vastauksiin. Järjestelmän tärkeimpänä etuna pidettiin mahdollisuutta tarkistaa aineiston saatavuus konsortioon kuuluvissa kirjastoissa. Myös raportoinnin ja asiakasrekisterin toimintoja pidettiin monipuolisempina kuin aiemmassa järjestelmässä. Lisäksi pidettiin hyödyllisenä mahdollisuutta tehdä asiakkaille varauksia

yhteisluettelon aineistoon. Isoimpana ongelmana koettiin järjestelmän hitaus ja tähän toivottiin parannusta. Artikkelissa pohditaan tutkimuksessa ilmennyttä järjestelmän vähäistä hyödyntämistä kohdekirjastoissa, mikä nähdään järjestelmän kehittämisen mahdollisena esteenä. Tutkimuksessa ei tullut ilmi mistä haluttomuus järjestelmän käyttöön johtui. Tutkimuksen aikoihin järjestelmä oli ollut käytössä tutkimuskohteena olleissa kirjastoissa vasta vuoden tai kaksi vuotta. Jatkotutkimuksia konsortion kasvaessa ja käyttökokemuksen karttuessa pidettiin tärkeänä järjestelmän laadun varmistamiseksi.

4 KIRJASTOJÄRJESTELMIEN KEHITTÄMINEN

Suomessa kirjastot olivat 1970–1990-luvuilla edelläkävijöitä sähköisten ja verkkopalvelujen kehittämisen saralla. Kehitys on sittemmin ollut hitaampaa ja ala jäänyt suorastaan jälkeen. Laajennetut näyttöluettelot ovat viime vuosina olleet trendi kirjastoalalla ja monenlaisia kokeiluja ja uusia innovaatioita on tehty maailmalla. (Haavisto, Jokinen & Ojala 2009, 19.) Järjestelmien kehitystyö on kallista ja siksi uudet ominaisuudet on myyty integroitujen kirjastojärjestelmien käyttäjille erikseen (Kirjastot it-ympäristössä 2005, 17). Automation Marketplace 2010 -katsauksen mukaan talouden tiukentuessa kirjastot ovat sinnitelleet vanhentuneiden järjestelmiensä kanssa ja siirtymiset uusiin järjestelmiin ovat vähentyneet. Sen sijaan kirjastot ovat pyrkineet kehittämään palveluitaan näyttöluetteloiden laajennusosien avulla ja jääneet odottamaan ohjelmistotoimittajien lupaamia uudenlaisia järjestelmäratkaisuja. (Breeding 2010, 23.)

Elektronisessa muodossa olevien aineistojen yleistyminen on tuonut uusia tehtäviä kirjastoille. Elektronisten aineistojen hallinta asettaa kirjastojärjestelmille uudenlaisia vaatimuksia. Integroidun kirjastojärjestelmän laajentamisen sijaan kehitys on johtanut rinnakkain perinteisen kirjastojärjestelmän kanssa käytettäviin elektronisten aineistojen hallintasovelluksiin. (Kirjastot it-ympäristössä 2005, 16-17.) Elektronisen aineiston hallinnan järjestelmät olivat 2010-luvun alkuun mennessä onnistuneet ratkaisemaan vain osan niille asetetuista odotuksista. Esimerkiksi lisenssien hallinta oli niiden avulla helpottunut, mutta yhteentoimivuuden kysymys oli edelleen ratkaisematta. Erityyppisten aineistojen hallinta erillisissä sovelluksissa on tehnyt kirjastoissa tehtävän työn entistä vaativammaksi ja työn sujuvuus on kärsinyt. Kehitteillä on kuitenkin kokonaisjärjestelmiä, joissa yhdistyy perinteisen integroidun kirjastojärjestelmän ja elektronisten aineistojen hallintaan tarkoitettujen sovellusten toiminnallisuudet. (Collins & Grogg 2011, 22-24.)

2000-luvulla tapahtuneet yritysostot ja yleinen markkinoiden kehitys on lisännyt epävarmuuden tunnetta kirjastoissa ja aiheuttanut turhautumista kaupallisiin ohjelmistotoimittajiin. Uudet näkökulmat ja kirjastoautomaation strategiat ovat olleet tervetulleita. Perinteisten kaupallisesti tuotettujen ja suljettuun lähdekoodiin perustuvien kirjastojärjestelmien rinnalle on noussut yhteisöllisesti tuotettuja ja kehitettyjä avoimeen lähdekoodiin perustuvia kirjastojärjestelmiä. Avointen järjestelmien ylläpito ja kehittäminen perustu-

vat kirjastojen omaan osaamiseen, yhteisön tukeen sekä useissa tapauksissa ulkoistettuihin tukipalveluihin. Mahdollisuus saada teknistä tukea muualta alkuperäisen suunnittelijan vetäytyessä on yksi tekijä, joka on houkutellut kirjastoja siirtymään avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien käyttäjiksi. (Breeding 2009, 24-25.)

4.1 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien kehittäminen

Kaupallisesti tuotettujen kirjastojärjestelmien kehittäminen on ollut ohjelman omistavan yrityksen vastuulla ja hallinnassa. Ohjelmiston lähdekoodiin pääsevät vain yrityksen omat ohjelmoijat ja vain he saavat manipuloida koodia. Kehitystyötä tehdään asiakaskirjastojen parannusehdotusten pohjalta. Avoimen lähdekoodin ohjelmistoissa lähdekoodi on vapaasti kenen tahansa käytettävissä ja muokattavissa. Avoimeen lähdekoodiin perustuvien järjestelmien ongelmana on lukuisten tukipyrkimysten valjastaminen ja eri toimijoiden tekemän kehitystyön kanavoiminen yhteen, jotta tuloksena olisi yhden yhtenäisen ja nopean kehityslinjan tuote. (Breeding 2009, 22-23.)

Avointen järjestelmien kehityslinjojen hallitsemiseen liittyy kehitystä ohjaavan organisaation perustaminen. Yksittäisten tahojen omiin tarpeisiin räätälöidyt ratkaisut ovat edelleen mahdollisia, mutta virallisten versioiden julkaisemisesta vastaa yksi taho, jolla on riittävästi asiantuntemusta ja näkemystä siitä mihin suuntaan tuotetta tulisi kehittää ja mitkä muutokset sisällytetään uusiin versioihin. Yhdysvalloissa kehitystyön ja virallisten versioiden julkaisun ovat ottaneet vastuulleen ohjelmistojen käyttäjille tukipalveluja antavat yritykset. Tukipalveluja voi kilpailuttaa, mutta kehitys on Yhdysvalloissa johtanut käytännössä siihen, että yksi yritys vastaa yhden tuotteen tukipalveluista. Yhdysvaltain ulkopuolella on oman maantieteellisen alueensa käyttäjille tukipalveluita tuottavia yrityksiä, joilla ei välttämättä ole alueellaan monopoliasemaa. (Breeding 2009, 23.) Evergreenin ja Kohan alkuaikojen kehitystyön vaikuttajat ovat perustaneet näiden järjestelmien käyttäjille tukipalveluja tarjoavat yritykset, Kohan käyttäjille suunnatun LibLimen (sittemmin myyty toiselle yritykselle) ja Evergreenin käyttäjille Equinoxin (Helling 2010, 702-703).

Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien kehitystyöstä valtaosa ostetaan kirjastoyhteisön ulkopuolelta. Useissa tapauksissa yhden yksittäisen kirjaston ostama kehittämistyö on kierrätetty muiden kirjastojen käyttöön. Tällä tavalla ovat kehittyneet suurimmat avoi-

met kirjastojärjestelmät Koha ja Evergreen, jotka molemmat olivat alunperin varsin puutteellisia ja yksipuolisia. Useiden erityyppisten kirjastojen panos kehitystyöhön on tehnyt mahdolliseksi järjestelmien leviämisen laajaan käyttöön. Esimerkiksi Evergreen suunniteltiin alun perin yleisten kirjastojen käyttöön, ja siitä puuttui useita tieteellisten kirjastojen arvostamia toiminnallisuuksia. Evergreen-järjestelmää on pyritty päivittämään tieteellisten kirjastojen tarpeita paremmin vastaavaksi Kanadassa. Tässä kanadalaisten akateemisten kirjastojen projektissa (Project Conifer) resursseja ohjattiin sisäiseen kehitystyöhön eikä niinkään ulkoistettuihin palveluihin. Niin vapaaehtoisten kirjastotyöntekijöiden kuin kehitystyötä toimeksiantona tekevien yritysten työn tuloksena on syntynyt avoimen lähdekoodin tuotteita, jotka tietyillä markkina-alueilla ovat kilpailukykyisiä pitemmän kehityslinjan omaavien suljetun koodin järjestelmien kanssa. (Breeding 2009, 23-24.)

4.2 Avointen kirjastojärjestelmien kehitysaste

Kanadassa tehdyssä vertailututkimuksessa analysoitiin 20 avoimeen lähdekoodiin perustuvaa kirjastojärjestelmää. Tutkimuksen tarkoituksena oli luoda objektiivisiin kriteereihin perustuva valintatyökalu avoimen kirjastojärjestelmän hankintaa suunnitteleville kirjastoille sekä kartoittaa ehdotetun metodologian avulla tarjolla olevien avointen kirjastojärjestelmien sen hetkinen kypsyysaste. Tutkimuksessa käytetty kolmivaiheinen analysointimenetelmä seuloi tarjonnasta ensin ne ohjelmat, jotka todella ovat avoimia ja vapaita ohjelmistoja. Toinen vaihe analysoi ensimmäisen vaiheen läpäisseitä järjestelmiä niiden taustalla olevien yhteisöjen puoleensavetävyyden ja pysyvyyden perusteella. Kolmannessa vaiheessa tutkittiin jäljelle jääneiden järjestelmien toiminnallisia piirteitä. (Müller 2011, 57.)

Tarkasteluun valitut järjestelmät (Emilda, Evergreen, Gnuteca, InfoCid, Jayuya, Koha, NewGenLib, oBiblio, OPALS, OpenAmapthèque, OpenBiblio, PhpMyLibrary, PMB ja Senayan) jaettiin neljään kategoriaan taustayhteisöjen aktiivisuuden ja jatkuvuuden perusteella. Emilda, EspaBiblio, Jayuya, OpenBiblio ja PhpMyLibrary eivät tutkimuksen mukaan ole olleet aktiivisia moneen vuoteen. Gnuteca, InfoCid, NewGenLib, oBiblio, OPALS, OpenAmapthèque, ja Senayan olivat joko vasta julkaistuja tai eivät olleet saavuttaneet laajemman käyttäjäyhteisön tukea. Kanadalaisella PMB kirjastojärjestelmällä oli kasvava vaikkakin maantieteellisesti suppealla alueella vaikuttava taustayhteisö. Koha

ja Evergreen ovat vakiinnuttaneet asemansa ja saaneet laajan kansainvälisen käyttäjäyhteisön tuen taakseen. (Müller 2011, 65-66.)

Kehittyneimmät avoimeen lähdekoodiin perustuvat kirjastojärjestelmät ovat jo jonkin aikaa vastanneet vähintään yksinkertaisempia kaupallisia integroitua kirjastojärjestelmiä, sillä niissä on tarjolla kaikki nykykirjastojen perustoiminnot hankinnasta lainaukseen näyttöluettelointiin. Esimerkiksi Italiassa toteutetussa kirjastojärjestelmä Kohan testaus- ja kehitystyöprojektissa todettiin, että Koha nykyaikainen ja kattava kirjastojärjestelmä, joka soveltuu monenlaisten kirjastotyyppien tarpeisiin. Testauksen toteutti kirjastoille annettavaan tekniseen tukeen erikoistunut italialaisten yliopistojen välinen konsortio CILEA, joka on ollut mukana Kohan kehitysyhteisössä vuodesta 2008 alkaen. Projektin tuloksena todettiin, että Koha noudattaa kirjastoalan standardeja ja sisältää kaikki kirjastotyön edellyttämät toiminnot. (Tajoli et al. 2011, 45-46.)

Avoimien kirjastojärjestelmien on todettu useissa tapauksissa olevan kirjastoille yhtä käyttökelpoinen vaihtoehto kuin kaupalliset järjestelmät. Suljetun lähdekoodin kirjastojärjestelmillä on edelleen vahva markkina-asema etenkin suurten kirjastojen piirissä, mutta avointen järjestelmien asema on voimakkaassa kasvussa. (Breeding 2009, 25.) Breedingin (ibid, 24) mukaan kaupallisen puolen järjestelmien vahvuus on kuitenkin virkailijapuolen moduulien kattavuus sekä järjestelmien soveltuvuus erilaisille kirjastoille hyvin laaja-alaisesti. Toistaiseksi vain kaupalliset tuotteet ovat pystyneet vastaamaan kaikkein suurimpien ja monimutkaisimpien kirjastoyhteenliittymien kokonaisuuksien asettamiin vaatimuksiin. Avoimet kirjastojärjestelmät kuitenkin lähestyvät suljetun puolen vastineitaan toiminnallisesti ja tähänastisen kehityksen valossa on syytä olettaa, että avoimet järjestelmät nousevat vielä tälle vaativammallekin tasolle. Lisäksi avointen kirjastojärjestelmien verkkopohjaiset näyttöluettelot ovat kehittyneempiä kuin suljettujen järjestelmien perinteiset OPAC-käyttöliittymät. (ibid, 24.)

Jos käytettävissä on hyvä tukipalveluja tarjoava toimija, avoimen kirjastojärjestelmän käyttöönotto ei juurikaan poikkea kaupallisista ohjelmista. Vastassa on samat tehtävät ja vaatimukset kuin kaupallisen ohjelman käyttöönotossa. Niitä ovat projektin hallinta, konvertointi, ohjelman asennus ja konfigurointi sekä henkilöstön kouluttaminen. Hyvä tukipalveluyritys huolehtii avoimen lähdekoodin ohjelman toimituksesta ja käyttöönotosta yhtä hyvin kuin kaupalliset ohjelmantuottajat oman tuotteensa käyttöönottoon liittyvistä palveluista. (Dimant 2010, 665.)

Toisaalta nykyisiä avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä on kritisoitu vanhakantaisuudesta. Esimerkiksi OCLC:n edustajan Andrew Pacen mielestä useimmat avoimeen lähdekoodin kirjastojärjestelmät ovat pyrkineet säilyttämään totutut työnkulut ja sisältävät siksi samanlaisia puutteita, jotka ovat tyypillisiä perinteisille kirjastojärjestelmille. Tämä nähdään ongelmana siksi, että perinteisillä integroiduilla järjestelmillä on ollut vaikeuksia pysyä kirjastojen kokoelmien muuttuvan luonteen mukana. (Collins 2010, 97; 93.)

Uudenlaisia lähestymistapoja kirjastojen aineistojen ja palvelujen hallintajärjestelmiin on suunniteltu esimerkiksi nyt jo päättyneessä Quali OLE -projektissa (<https://www.open-libraryenvironment.org/>) sekä EBSCO Information Services -yhtiön tukemassa kirjastojen ja ohjelmistokehittäjien yhteistyöprojektissa, jossa pyritään luomaan avoimen lähdekoodin ohjelma-alusta kirjastopalveluiden hallitsemiseen (library services platform LSP). Palvelualusta on suunnattu Quali OLE:n tavoin akateemisille kirjastoille, joille elektronisten aineistojen hallinnan tarve on keskeinen. Quali OLE -projektin toimijat ovat siirtyneet pois omasta projektistaan liittyäkseen tähän EBSCO:n tukemaan uuteen avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmäprojektiin. Pyrkimyksenä tässä projektissa on luoda perinteisestä kaiken kattavasta suljetusta kirjastojärjestelmämallista poikkeava uudentyyppinen joustava järjestelmäkokonaisuus, jossa eri toimintokokonaisuuksista vastaavat moduulit ovat toisistaan riippumatta käyttöönotettavissa tai vaihdettavissa muiden toimijoiden tuotteisiin. Ohjelmaa on kaavailtu jaettavaksi avoimen lähdekoodin lisenssillä, joka sallii myös kaupallisen käytön. (Breeding 2016.)

5 KIRJASTOJÄRJESTELMÄ KOHAN KÄYTTÖÖNOTTOHANKE

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen kohteena oleva Kohti Kohaa -hanke sekä kirjastojärjestelmä Kohaan liittyviä muita hankkeita ja selvityksiä. Luvussa 5.1. tarkastellaan Suomen yliopistokirjastojen kirjastojärjestelmäselvityksen taustoja. Luvussa 5.2 esitellään lyhyesti Jyväskylän yliopistokirjastossa tehdyn Kohan testauksen tulokset. Luvussa 5.3 käsitellään Kohti Kohaa -hanketta edeltäneitä Avoin kirjasto -hanketta ja muita siihen läheisesti liittyneitä hankkeita. Lopuksi luvussa 5.4 esitellään Kohti Kohaa -hankkeen tavoitteet, toimijat sekä hankkeen eteneminen.

5.1 Suomen yliopistokirjastojen neuvoston kirjastojärjestelmäselvitys

Suomen yliopistokirjastot olivat suunnitelleet pitkään kirjastojärjestelmä Voyagerin vaihtamista uuteen järjestelmään ja tekivät vielä vuonna 2013 yhteistyötä muiden kirjastosektoreiden kanssa UKJ-hankkeessa kaikille kirjastoille yhteisen kirjastojärjestelmäratkaisun löytämiseksi. Hankkeen opetus- ja kulttuuriministeriöltä saama rahoitus kuitenkin päättyi ja kirjastot joutuivat miettimään hankkeen tulevaisuutta kukin omalta osaltaan. Tuolloin Suomen yliopistokirjastojen neuvosto (SYN) perusti oman selvitystyöryhmän pohtimaan yliopistokirjastojen uutta tietojärjestelmäkokonaisuutta. Vuoden 2013 lopussa perustettu FUM-ryhmä (Finna-UKJ-Melinda) järjesti SYN:n johtajille tilaisuuden, jossa esiteltiin muun muassa kirjastojärjestelmä Kohaa sekä sovittiin Tampereen teknillisessä yliopistossa tehtävästä kirjastojärjestelmäselvityksestä. (Suomen yliopistokirjastojen neuvosto 2014b, 5-6.) Selvityksen tulokset puolsivat järjestelmävaihtoa. Tulokset on esitelty tarkemmin luvussa 3.3.

Huolimatta selvityksen tuloksena saadusta suosituksesta vaihtaa yliopistojen nykyinen kirjastojärjestelmä uuteen, FUM-ryhmä esitti SYN:n vuoden 2014 joulukuuisessa kokouksessa, että uuden kirjastojärjestelmän hankinnasta luovutaan ja yliopistokirjastot jatkavat Voyager-järjestelmän käyttöä. Kannanoton taustalla vaikutti yliopistojen tiukentunut taloudellinen tilanne sekä tietoaaineistojen hankinnan priorisointi. Neuvoston kokous päätti puoltaa työryhmän esitystä. Samalla päätettiin lopettaa FUM-työryhmän ja kirjastojärjestelmän selvitystyöryhmän toiminta. (Suomen yliopistokirjastojen neuvosto 2014a, kokousmuistion kohta 9.)

5.2 Kirjastojärjestelmä Kohan testaus Jyväskylän yliopiston kirjastossa

Huolimatta Suomen yliopistokirjastojen neuvoston päätöksestä pitäytyä Voyager-kirjastojärjestelmässä vaihtoehtojen selvittämistä jatkettiin. Voyager-kirjastot ovatkin sittemmin aloittaneet uuden yhteisjärjestelmän hankinnan valmistelut (Kirjastojen taustajärjestelmän uusiminen -valmistelusivusto). Tätä ennen kuitenkin Jyväskylän yliopiston kirjastossa toteutettiin kirjastojärjestelmä Kohan testaus vuonna 2015. Testauksen tarkoituksena oli selvittää Kohan soveltuvuus mahdollista kirjastojärjestelmän vaihdosta silmälläpitäen. Selvityksen tavoitteena oli varautua mahdolliseen järjestelmävaihdokseen, jos yliopistokirjastoilla käytössä oleva Voyager-kirjastojärjestelmä syystä tai toisesta ei enää pystyisi vastaamaan kaikkiin tarpeisiin. Selvityksen tuloksena todettiin, että Voyager on mahdollista korvata Kohalla, tosin vasta joidenkin työnkulkuihin tehtävien muutosten ja Kohaan liittyvien ohjelmistolaajennusten jälkeen. Raportissa otetaan kantaa myös Kohan kehitystyöhön, johon osallistumista kansainvälisellä tasolla pidetään hyödyllisenä. (Lasila, Markkanen & Häkkinen 2015, 1; 8-9.)

5.3 Avoin kirjasto -hanke

Joensuun seutukirjastossa otettiin käyttöön kirjastojärjestelmä Koha kesällä 2014. Avoin kirjastojärjestelmän käyttöönottoa Joensuussa edelsi Avoin kirjasto -hanke, jonka tarkoituksena oli kartoittaa avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän käyttöönottoon liittyviä vaatimuksia. Hankkeessa tehtiin pitkään käänös- ja muokkaustyötä avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmä Evergreenin kanssa. Evergreenin muokkaaminen osoittautui kuitenkin liian vaativaksi ja hankkeessa päätettiin siirtyä kehittämään Koha-kirjastojärjestelmää, joka hankkeen siinä vaiheessa oli ehtinyt kehittyä aiempaan tarkasteluun nähden paremmin suomalaiskirjastojen tarpeita vastaavaksi. (Joensuun seutukirjasto 2012). Joensuun hankkeen sisarhankkeena toteutettiin Avoimesti yhdessä -hanke Oulun kaupunginkirjaston, Joensuun seutukirjaston, Rovaniemen kaupunginkirjaston sekä muutaman muun kirjaston yhteistyönä. Hankkeen tarkoituksena oli arvioida Joensuussa tehdyn kehitystyön onnistumista eri näkökulmista sekä selvittää olisiko Joensuussa tehty avoimen kirjastojärjestelmän kehitystyö sovellettavissa muihin kirjastoihin. (Rantala & Saraste 2014, 2.) Samoihin aikoihin Itä-Suomessa oli käynnissä kirjastojärjestelmäselvitystyötä tekevä Itä-Suomen yhteinen kirjastojärjestelmä kuntalaisia palvelemissa -hanke, jossa

selvitettiin avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän käyttöönottomahdollisuutta (Mikkelin kaupunginkirjasto 2011). Myös Lapin läänin yhteistä kirjastojärjestelmää käyttävien yleisten sekä museo- ja oppilaitoskirjastojen uuden kirjastojärjestelmän hankintaa valmistelevassa hankkeessa pohdittiin avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä mahdollisena kaupallisten järjestelmien vaihtoehtona (Kinnunen 2014, 3; 18-19).

5.4 Kohti Kohaa -hanke

Avoin kirjasto -hankkeessa (Joensuun seutukirjasto 2012) tehdyn kehittämistyön ja Joensuun seutukirjastossa toteutetun Kohan käyttöönoton jälkeen viisi muuta maakuntatason kirjastoa aloittivat Kohti Kohaa -yhteishankkeen, jonka tavoitteena oli muokata kirjastojärjestelmä Kohasta suomalaiskirjastoille sopiva ja helposti käyttöön otettava kirjastojärjestelmä. Hankkeen yhtenä tavoitteena oli Kohan käyttöönoton laajentaminen sekä järjestelmän aseman vakiinnuttaminen suomalaiskirjastoissa. Hanketta hallinnoi Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto, jolla oli entuudestaan kokemusta maakuntarajat ylittävien hankkeiden koordinoinnista. (Mikkelin kaupunginkirjasto 2014.)

Avoimien kirjastojärjestelmien kehitysaste ja ajantasaisena pysyminen on riippuvaista käyttäjäyhteisön aktiivisuudesta. Tämän vuoksi on tärkeää, että käyttäjäkunnasta löytyy riittävästi halukkuutta järjestelmän kehittämiseen. Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmää käyttävien kirjastojen on hyvä sitoutua järjestelmän kehitystyöhön joko resursoimalla omaan osaamiseen tai hankkimalla kehitystyö kaupallisilta toimijoilta. Asennus- ja ylläpitovaiheiden vaatima tekninen osaaminen tai teknisen tuen puuttumisen ja ohjelmapäivitysten lakkaamisen riski kasvaa erityisesti silloin, kun kirjastolla ei ole tarvittavaa teknistä osaamista omasta takaa. Lisäksi suomalaiselle kirjastokentälle tyypillisten isojen kirjastokonsortioiden tarpeet ovat vaativia, ja avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät eivät ole niihin vielä pystyneet täysin vastaamaan.

Kohti Kohaa -hankkeen tavoitteena on edellä mainittuihin vaatimuksiin vastaaminen sekä mainittujen riskien vähentäminen luomalla Koha kirjastojärjestelmälle koko maan kattava keskitetyn kehityslinjan ja hallinnoinnin organisaatio. Kohti Kohaa -hankkeen ohjausryhmän puheenjohtajan Virpi Launosen (2015 verkkolomakehaastattelu) mukaan kirjastojärjestelmä Kohaa kohtaan kasvaneen kiinnostuksen taustalla vaikuttavat nykyisten

järjestelmien vanhenemisen lisäksi taloudelliset syyt. Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät nähdään edullisempänä vaihtoehtona kuin kaupalliset järjestelmät huolimatta kirjastojen itsensä maksettavaksi jäävistä ylläpito- sekä kehittämiskustannuksista.

Kohti Kohaa -hankkeen toimijat ovat:

- Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto/Lumme-kirjastot
- Kouvolan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto/Kyyti-kirjastot
- Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto/OUTI-kirjastot
- Rovaniemen kaupunginkirjasto – Lapin maakuntakirjasto/Lapin kirjastot
- Turun kaupunginkirjasto – Varsinais-Suomen maakuntakirjasto/Vaski-kirjastot

Lisäksi hankkeen työryhmässä on asiantuntijajäsenenä mukana Joensuun seutukirjasto – Pohjois-Karjalan maakuntakirjasto. (Mikkelin kaupunginkirjasto 2014.)

Lumme-kirjastoihin kuuluu kahta lukuunottamatta kaikki Etelä-Savon yleiset kirjastot sekä Varkauden kaupunginkirjasto Pohjois-Savosta. Yhteistyö ulottuu kolmentoista kunnan alueelle (Enonkoski, Heinävesi, Hirvensalmi, Joroinen, Juva, Mikkeli, Mäntyharju, Pertunmaa, Pieksämäki, Puumala, Rantasalmi, Savonlinna, Varkaus). (Lumme-kirjastot -verkkosivu a ja Lumme-kirjastot -verkkosivu b.)

Kymenlaakson yleiset kirjastot muodostavat Kyyti-kirjastokimpan. Kirjastokimpassa on mukana kymenlaakson kaikki seitsemän kuntaa ja kaupunkia (Hamina, Iitti, Kotka, Kouvola, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti). (Kymenlaakson kirjastot -verkkosivu.)

Outi-kirjastot koostuvat Pohjois-Pohjanmaan alueella toimivista kaupungin- ja kunnan kirjastoista. Järjestelmäyhteistyössä oli vuonna 2015 mukana yksitoista kuntaa ja kaupunkia (Hailuoto, Ii, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Pyhäjoki, Siikajoki, Tyrnävä, Utajärvi). Yhteistyön kaavailtiin laajenevan vuoden 2016 puolella vielä neljään muuhun kuntaan (Kuusamo, Pudasjärvi, Raahe ja Taivalkoski). Vuonna 2017 OUTI-kirjastoihin kuuluu viisitoista kunnan- ja kaupunginkirjastoa. (OUTI-kirjastot -verkkosivu.)

Lapin kirjasto on Rovaniemen kaupunginkirjaston sekä neljäntoista muun kaupungin ja kunnan (Enontekiö, Inari, Kemijärvi, Kittilä, Kolari, Muonio, Pelkosenniemi, Rovaniemi, Salla, Savukoski, Sodankylä, Tornio, Ylitornio, Pello ja Utsjoki) kirjastojen muodostama yhteenliittymä. Lapin kirjastoon on liittymässä vuoden 2017 aikana vielä kuusi kuntaa

(Kemi, Keminmaa, Posio, Ranua, Simo, Tervola). (Lapin kirjastot -verkkosivu.) Tämän myötä Lapin kirjasto tulee kattamaan koko Lapin maakunnan alueen.

Vaski-kirjastot ovat Varsinais-Suomen alueella toimivien kirjastojen muodostama yhteisliittymä. Vaski-yhteistyössä on mukana kahdeksantoista kuntaa (Kaarina, Kustavi, Laitila, Lieto, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Paimio, Pyhäranta, Raisio, Rusko, Salo, Sauvo, Taivassalo, Turku, Uusikaupunki, Vehmaa). (Vaski-kirjastot -verkkosivu.)

Kohti Kohaa -hankkeessa tehdyn selvitystyön tuloksena Koha-yhteistyötä helpottamaan päätettiin perustaa Koha-Suomi Oy. Yhtiö perustettiin syksyllä 2016. Kunnat, joilla on yhtiön osakkeita, voivat hankkia siltä Kohan kehittämis- ja ylläpitopalvelut ilman kilpailutusta. Kuntien omistuksessa olevan yhtiön avulla pystytään pitämään järjestelmän kehitystyö yhdenmukaisena sekä yhdistämään resurssit. (Launonen 2016, 37.) Hankkeessa koulutettiin Koha-osaajia kaikkiin hankkeessa mukana olleisiin kirjastokimppoihin. Koulutetut osaajat toimivat Koha-tukihenkilöinä, joilla on asiantuntija-, pääkäyttäjä- ja koulutustehtävissä tarvittava syvällisempi ymmärrys järjestelmästä. Osaamisen laajenemisen lisäksi hankkeessa on panostettu myös tiedottamiseen, jonka ansiosta Koha tunnetaan Suomessa nyt entistä laajemmin. (Mikkelin kaupunginkirjasto 2014.)

Kohan käyttöönotto on edennyt 31.3.2017 mennessä niin, että Koha oli käytössä 47 kunnassa ja konversiovalmistelut oli aloitettu 34 kunnassa (Mikkelin kaupunginkirjasto 2014). Hankkeen osallistujista Vaski-kirjastoissa ei vielä syksyllä 2016 oltu tehty päätöstä käyttöönotosta (Launonen 2016, 37). Vaski-kirjastojen kunnista osa on kuitenkin jo hankkinut tai päättänyt hankkia Koha-Suomi Oy:n osakkeita. Keväällä 2017 Vaski-kunnista osakkaana on Turun lisäksi kahdeksan kuntaa (Naantali, Nousiainen, Paimio, Pyhäranta, Raisio, Rusko, Salo ja Taivassalo) ja lisäksi ainakin yksi kunta (Uusikaupunki) on tehnyt päätöksen osakkeiden hankinnasta. (Uudenkaupungin kaupunki 2017, 9.) Kohan käyttö on laajenemassa Suomessa myös Kohti Kohaa -hankkeen toimijoita laajemmalle. Esimerkiksi Uudellamaalla kaksitoista kuntaa muodostaa uuden Helle-kirjastokimpan kirjastojärjestelmä Kohan käyttöönoton myötä keväällä 2017 (Porvoon kaupunki 2017).

6 EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN ASETELMA

Luvuissa 2–5 tarkastellut tutkimukset ja selvitykset olivat hyödyllisiä empiirisen tutkimuksen suunnittelussa, sillä ne antoivat verrattain yksityiskohtaisen kuvan avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien luonteesta, kehittämisestä ja käyttöönotosta kirjastoissa. Aiempien tutkimusten tuloksia hyödynnettiin relevanttien tutkimusongelmien hahmottamisessa ja kyselylomakkeen teemojen jäsentämisessä. Tutkimusongelmien jäsentämistä ja kyselylomakkeen viimeistelyä suuntasi myös palaute, joka saatiin Kohti Kohaa -hanketta koskevasta pilottitutkimuksesta.

6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Kohti Kohaa -hankkeen yhtenä tavoitteena on Koha-osaamisen laajentaminen kouluttamalla kirjastoihin osaajia, jotka tuntevat järjestelmän peruskäyttäjää syvällisemmin ja jotka voivat tarjota Koha-tukea sekä olla kehittämistyön asiantuntijoita. Koha-hanke tarvitsee tavoitteensa toteuttamiseen aktiivisen ja sitoutuneen kehittäjäyhteisön. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää kirjastolaisten kiinnostuneisuuden aste kirjastojärjestelmän kehittämistyöhön osallistumista kohtaan. Lisäksi kartoitetaan kirjastohenkilökunnan halukkuutta kouluttautua Koha-osaajiksi. Kysymykset ovat relevantteja Kohti Kohaa -hankkeen näkökulmasta. Tosin Virpi Launonen (2015 verkkolomakehaastattelu) hanketta hallinnoivasta Mikkelin kaupunginkirjastosta painottaa, ettei yksittäisiltä kirjastolaisilta tai kirjastoilta edellytetä kehitystyöhön osallistumista. Hankkeen tarkoituksena onkin luoda kirjastoille helposti käyttöön otettava kirjastojärjestelmä sekä järjestelmän ylläpidosta ja kehittämistyöstä vastaava luotettava, kirjastojen tarpeita tyydyttävä ja kirjastoille riittävän edullisesti Kohan tukipalveluja tarjoava organisaatio, jolla on myös jatkuvuutta. Jokaisen Koha-kirjaston puolestaan on sitouduttava yhteiseen kehityslinjaan sekä osallistuttava yhteisiin kehittämiskustannuksiin.

Kohti Kohaa -hankkeessa Koha-osaamisen laajentamisen lisäksi pidetään tärkeänä Koha-tuntemuksen lisäämistä ja käyttöönoton kynnyksen madaltamista. Tämä tutkimus pyrkii kehitystyöhön osallistumishalukkuuden lisäksi selvittämään kuinka hyvin kirjastolaiset tuntevat avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät. Virpi Launosen ehdotuksesta kyselyn avulla pyritään lisäksi kartoittamaan avoimeen lähdekoodiin kohdistuvia pelkoja ja tämä näkökulma ohjaa osittain kyselyn kysymyksenasettelua.

Näiden kysymysten selvittämiseksi tutkielmassa haetaan vastauksia seuraaviin tutkimusongelmiin:

- Millaisia näkemyksiä Kohti Kohaa -hankkeeseen osallistuvien kirjastojen työntekijöillä on Koha-kirjastojärjestelmän vahvuuksista, puutteista, kehittämisen mahdollisuuksista ja uhkatekijöistä?
- Missä määrin kirjastojen työntekijät ovat kiinnostuneita osallistumaan Koha-kirjastojärjestelmän kehittämistyöhön?

Näihin tutkimuskysymyksiin pyritään löytämään vastaus Kohti Kohaa -hankkeeseen osallistuvien kirjastojen henkilökunnalle suunnatun kyselyn avulla. Kyselyä ja kohderyhmää käsitellään seuraavissa luvuissa.

6.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Kohderyhmänä oli Kohti Kohaa -hankkeessa mukana olleiden viiden kirjastoyhteenliittymään henkilökunta. Kyselyn aikoihin kirjastojärjestelmä Kohaan ei vielä oltu siirrytty muualla kuin Joensuussa, jossa järjestelmää oli käytetty jo vuoden verran, sekä osassa Lumme-kirjastoja, joissa Koha oli otettu käyttöön juuri ennen kyselyä. Pilottikohteeksi valikoitui Joensuun seutukirjaston henkilökunta, koska heillä oli jo kokemusta Kohaan siirtymisestä ja sen käytöstä pidemmältä ajalta, ja heidän vastauksistaan odotettiin löytyvän uusia näkökulmia varsinaisen kyselyn monivalintakohtiin.

6.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Tutkimuksen kohderyhmään oletettiin kuuluvan taustoiltaan ja osaamiseltaan hyvin monenlaisia kirjastoammattilaisia. Hirsijärven (2007, 190) mukaan kyselytutkimusten etuna pidetään niiden tehokkuutta ja mahdollisuutta kysyä samoja asioita samassa muodossa hyvin monilta eri henkilöiltä. Kyselytutkimuksella on heikkoutensa, joista osa kuitenkin on mahdollisesti vältettävissä huolellisella kyselylomakkeen laatimisella.

Tutkielman empiirinen aineisto koottiin verkkokyselyllä hyödyntämällä Eduixin e-lomakkeen versiota 3.1. Linkki kyselyyn lähetettiin vastaajille sähköpostiviestissä Kohti Kohaa -hankkeen kutakin kirjastokimppaa edustavien yhteyshenkilöiden välityksellä lo-

kakuussa 2015. Vastausaikaa annettiin noin kaksi viikkoa. Koska osasta kirjastoja vastauksia tuli varsin vähän määräaikaan mennessä, vastausaikaa jatkettiin vielä viikolla. Jatkoajasta tiedotettiin niin ikään yhteyshenkilöiden välityksellä lähetetyllä sähköpostiviestillä, jossa pyydettiin kaikkia vielä vastaamatta jättäneitä osallistumaan kyselyyn.

Ennen varsinaista kyselyä saatiin vastaukset pilottikyselystä, joka lähetettiin pilottikohteena toimineen Joensuun seutukirjaston Koha-yhteyshenkilön kautta kirjastojen henkilökunnalle elokuussa 2015. Pilottikohteen vastaajat saivat ensimmäisen version kyselystä. Vastausten pohjalta lomaketta muutettiin jonkin verran kysymysten jaottelun sekä kysymyksenasettelun osalta. Viimeksi mainitun osalta lomaketta pyrittiin muuttamaan kuitenkin vain vähäisessä määrin, jotta pilottikyselyn sekä varsinaisen kyselyn välinen vertailukelpoisuus säilyisi. Kyselyyn tehtiin kuitenkin isoja muutoksia kyselyn ulkoasuun sekä teknisten asetusten osalta. Pilottikyselyn palauteosuudessa esille nousseeseen kysymysten vaikeaselkoisuuteen haettiin ratkaisua ensisijaisesti kysymysten jaottelun avulla sekä toissijaisesti kysymysten sanamuotojen tarkentamisella, muuttamatta kuitenkaan alkuperäistä sisältöä olennaisesti. Liitteessä 3 on esitetty varsinaisen kyselyn kysymyskohtia vastanneet kohdat pilottikyselyssä.

Kyselyyn vastaamisen helppoutta sekä kyselyn selkeyttä pyrittiin lisäämään myös lomakkeen ulkoasuun ja selausasetuksiin tehdyillä muutoksilla. Verkkolomakkeen värimaailma muutettiin kevyemmäksi ja kyselyn otsikkokokonaisuudet jaettiin yhden sivun rullattavasta lomakkeesta useammalle sivulle niin, että lomakkeen alussa olleet, pitkiä monivalintakysymyksiä sisältäneet neljä kohtaa jaettiin kukin omalle sivulleen ja loput osat jaettiin kukin joko omille sivuilleen tai korkeintaan kaksi pääotsikkoa sisältäville sivuille. Lisäksi pilottikyselyssä pakollisina kohtina olleet kysymykset asetettiin kaikki vapaiksi, joten lomaketta saattoi selata edestakaisin ennen vastauksen lähettämistä. Pakollisten kohtien vapauttamisella lomakkeeseen tavoiteltiin niin ikään täyttämisen helppoutta, joka näkyi sekä kyselylomakkeen tekstien neutraaleina väreinä että käytön keveytenä verrattuna pilottikyselyn lomakkeeseen. Kyselyssä käytetyn verkkolomakkeen ulkoasu on esitetty kuvankaappauksina liitteessä 1. Ulkoiset muutokset olivat tärkeitä, sillä verkkolomakkeesta tuli verrattain pitkä.

Varsinainen kyselylomake oli jaoteltu seitsemään pääotsikkoon:

1. Kirjastojärjestelmä Kohan ominaisuudet (vahvuudet ja puutteet)
2. Kohan tulevaisuuden näkymät (mahdollisuudet ja uhat)

3. Kohan yhteisöllinen kehittäminen (kiinnostuneisuus kehitystyöhön ja osaamis- ja koulutustarpeet sekä muut kommentit)
4. Kokemuksesi kirjastojärjestelmistä
5. Kirjastoalan koulutus ja työkokemus sekä nykyiset työtehtäväsi
6. Taustakysymykset (sukupuoli, ikä, tietotekninen osaaminen sekä perehtyneisyys aihepiiriin)
7. Palaute

Kahdessa ensimmäisessä osiossa oli tarkoituksena kartoittaa kirjastoammattilaisten näkemyksiä kirjastojärjestelmä Kohaan liitettyjen ominaisuuksien, tarkemmin sanottuna Kohan vahvuuksien ja puutteiden merkityksestä kirjastotyön sujuvuudelle joko oman työn kannalta tai laajemmin sekä Kohan mahdollisten tulevaisuuden näkymien, tarkemmin sanoen mahdollisuuksien ja uhkien toteutumisen todennäköisyydestä. Kysymysten jaottelu SWOT-analyysin mallin pohjalta syntyi tarpeesta selvittää vastaajien odotuksia, ennakkokäsityksiä ja tietoja kirjastossa käyttöön tulossa olevasta järjestelmästä sekä kartoittaa mahdollisia muutosvaiheeseen liittyviä asenteita tai pelkoja. Tämä oli tärkeää siksi että vastaajilla ei ollut kyselyn ajankohtana vielä omakohtaista kokemusta kyselyn kohteena olevasta järjestelmästä tai, kuten osalla vastaajista, kokemusta oli ehtinyt kertyä vain hyvin lyhyeltä ajalta.

Kussakin nelijaottelun (vahvuudet, puutteet, mahdollisuudet ja uhat) osassa oli ensin useammasta väitelauseesta koostuvat monivalintakohdat sekä toisena kohtana avoin kysymys. Se koski vastaajan mielestä olemassa olevia muita kuin väitelauseissa esitettyjä tekijöitä jotka liittyvät Kohan eri ominaisuuksiin ja tulevaisuudennäkymiin. Myös kaikissa monivalintakysymysten kohdissa tarjottiin vastaajille lisäkommentoinnin mahdollisuus. Tällä tavoin haettiin mahdollisia eriäviä tai täydentäviä näkemyksiä kyselyssä esitettyihin väittämiin sekä mahdollisuutta selventää omia näkemyksiä kyseisestä aiheesta, jos monivalinnoissa ei löytyisi vastaajalle sopivaa kohtaa.

Kyselyn kolmannessa osassa pyrittiin selvittämään vastaajien halukkuutta olla mukana kehittämässä kirjastojärjestelmää. Neljäs ja viides kohta kartoittivat vastaajien aikaisempaa kokemusta kirjastojärjestelmistä sekä kirjastoalan muuta kokemusta ja koulutustaustaa. Kuudennessa kohdassa kysyttiin vastaajien sukupuolta, vaikka sen ei odotettukaan vaikuttavan muihin vastauksiin. Sen sijaan kuudennen kohdan muilla kysymyksillä, jossa

kysyttiin vastaajien ikää ja käsitystä omista tietoteknisistä taidoista, oletettiin olevan vaikutusta muiden kohtien vastauksiin. Viimeisenä kohtana tarjottiin vastaajille vielä mahdollisuus kommentoida lomakekyselyä.

6.4 Vastausaktiivisuus

Pilottikyselyyn saatiin 21 ja varsinaiseen kyselyyn 171 vastausta. Varsinaisen kyselyn vastaukset jakautuivat viiden hankkeessa mukana olleen kirjastokimpan kesken siten, että Kyyti-kimpan kirjastoista saatiin 24, Lapin kirjastosta 17, Lumme-kirjastoista 40, OUTI-kirjastoista 59 ja Vaski-kirjastoista 30 vastausta. Yksi vastaajista ei ilmoittanut kirjastoaan.

Koska kysely lähetettiin sähköpostitse Kohti Kohaa -hankkeen yhteyshenkilöiden välityksellä edelleen osallistujakirjastojen henkilöstölle erilaisten sähköpostilistojen kautta, lopullisesta kyselyn vastaanottajien määrästä ei ole tarkkaa tietoa. Kyselyn saaneiden henkilöiden määrä perustuu yhteyshenkilöiden antamiin omiin arvioihin. Lapin yhteyshenkilöltä ei saatu vastausta henkilömäärää koskevaan tiedusteluun ja henkilömäärän luku Lapin kirjastojen osalta perustuu eri verkkolähteistä kerättyihin tietoihin. Samoin OUTI-kirjastoista vastaus saatiin vain Oulun kaupunginkirjaston ja Hailuodon kirjaston osalta, ja loput luvut on kerätty eri verkkolähteistä. Näitä tietolähteitä olivat kirjastojen verkkosivuilla ilmoitetut henkilökuntatiedot sekä kuntien tilinpäätöksissä annetut luekmat kirjastojensa henkilömääristä. Joensuun seutukirjastossa kysely tavoitti yhteyshenkilön mukaan noin 140 henkilöä, joten pilottikyselyn vastausprosentti on noin 15. Kyyti kimpan kirjastoissa henkilömäärä oli kyselyn aikaan hieman alle 140, Lumme-kirjastoissa 118, OUTI-kimpassa noin 190, Turun seudun Vaski-kimpassa noin 400, ja Lapin kirjastoissa 124. Yhteensä varsinainen kysely koski noin 970 henkilöä. Saadut vastausprosentit näiden lukujen mukaan olivat Kyyti-kimpasta 17, Lumme-kirjastoista 34, Outi-kirjastoista 31, Vaskista 8 ja Lapista 14. Koko kyselyn vastausprosentti oli 18.

6.5 Kyselyn palaute

Kyselyyn antoi kirjallista palautetta 30 henkilöä (18 % kyselyyn osallistuneista) varsinaisessa kyselyssä ja pilottikyselyssä yhdeksän (43 %). Valtaosa (89 %) pilottikyselyn palautteista oli luonteeltaan enemmän tai vähemmän negatiivista. Kyselylomakkeen kysymykset koettiin epäselviksi ja tulkinnanvaraisiksi erityisesti ensimmäisten kysymysten

osalta. Lomaketta pidettiin myös hankalana käyttää. Kaksi vastaajaa antoi positiivista palautetta. Näistä toinen piti kyselyä kattavana ja toinen piti kyselyä monipuolisena, vaikkakin ihmetteli kyselyn alussa olleita väitteitä. Palautteiden perusteella lomakkeeseen tehtiin muutoksia, joilla tavoiteltiin kysymysten selkeyttä sekä lomakkeen helppokäyttöisyyttä.

Varsinaisen kyselyn palautteet olivat pilottikyselyä hieman myönteisempiä. Puolet (53 %) palautteista oli luonteeltaan negatiivista ja kolmasosa (37 %) positiivista. Loput (13 %) palautteista oli neutraalia. Varsinaisessa kyselyssä lomaketta pidettiin edelleen sekavana ja kysymyksiä vaikeina ja yhdeksän palautetta liittyi tähän asiaan. Kuitenkin nyt kymmenen vastaajaa piti lomaketta selkeänä, kyselyä kattavana tai muuten onnistuneena. Kolme vastaajaa piti kysymyksiä johdattelevina ja neljä vastaajaa koki kysymykset vaikeasti tulkittaviksi.

6.6 Aineiston analyysi

Aineisto käsittää kyselylomakkeella saadut pilottikohteen 21 sekä varsinaisen kyselyn 171 osallistujan vastaukset. Kyselylomakkeiden vastaukset ladattiin excel-tilukkoina e-lomakeohjelmasta, jolla kysely oli tehty. Pilottikyselyn vastausten käsittely aloitettiin jo ennen varsinaista kyselyä, jotta voitiin huomioida mahdolliset lomakkeessa esiintyvät ongelmat varsinaisen kyselyn kohdalla. Koska lomakkeeseen tehtiin muutoksia kysymysten jaottelun osalta sekä jossain määrin myös asioiden sanallisen esittämistavan osalta, pilottikyselyn vastauksia ei kirjastojärjestelmän arviointia (kysymys 4.9) lukuunottamatta yhdistetty varsinaisen kyselyn vastauksiin, vaan molempien kyselyjen vastauksia käsiteltiin erillisinä kokonaisuuksina. Pilottikyselyn kohderyhmä poikkesi myös huomattavasti Kohan käyttökokemuksen osalta tutkimuksen muusta kohderyhmästä.

Monivalintakohtien eri vastausvaihtoehtojen valinneiden määrät ja osuudet suhteessa kaikkiin vastauksiin laskettiin taulukko-ohjelman avulla. Tulokset raportoidaan luvussa 7 tarkastelemalla kysymyskohtaisia jakaumia. Avovastauksia tarkasteltiin ensin silmäil- len ja luokittelun avulla sekä poimien esiin nousseita teemoja. Myös avovastauksia tarkastellaan luvussa 7 seuraamalla lomakkeessa esitettyjen kysymysten järjestystä.

Varsinaisessa kyselyssä kyselylomakkeen kaikki kysymyskohdat jätettiin vapaiksi. Näin ollen missään kohdassa ei käytetty vastaamiseen pakottavaa ominaisuutta, joka verkkolomakkeessa teknisesti olisi ollut mahdollista. Tämä johti siihen, että eri kysymysvaihtoehtoisissa vastaajien määrä vaihtelee kaikkiin lomakkeen täyttäneiden määrään nähden. Vastaamatta jättäneiden osuus on yhdistetty, aina kun se on ollut mahdollista, vastausvaihtoehdon “En osaa sanoa” valinneiden kanssa. Niissä kohdissa, joissa yhdistäminen mihinkään vastausvaihtoehtoista ei ole ollut tuloksia vääristämättä mahdollista tai luontevaa, vastaamattomien osuus on joko laskettu omana kohtanaan muiden vastausvaihtoehtojen rinnalla tai jätetty jakaumista kokonaan pois.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustulokset raportoidaan neljässä alaluvussa (7.2–7.5). Sitä ennen kuvataan vastaajien taustatietoja luvussa 7.1. Vastausten esittelyssä aineistona on käytetty ensisijaisesti varsinaisen kyselyn vastauksia. Pilottikyselyn vastauksia nostetaan vertailuun, silloin kun niissä on havaittavissa huomattavia eroja varsinaiseen kyselyyn nähden. Lisäksi pilottikyselyn avointen kysymysten vastauksia tarkastellaan niissä kohdin kuin niitä käsitellään varsinaisen kyselyn osalta, kuitenkin varsinaisesta kyselystä erillisenä kokonaisuutena. Kyselyn kaikkien monivalintakohtien vastausten jakaumat ovat nähtävissä myös taulukossa liitteessä 2.

7.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastanneista 171 henkilöstä 132 oli naisia, 35 miehiä ja 4 henkilöä ei vastannut sukupuolta koskevaan kysymykseen. Naiset muodostivat odotetusti miehiä suuremman vastaajaryhmän, sillä kyselyyn osallistuneista 77 % oli naisia. Suurin osa vastaajista oli ikävuosiltaan 31 ja 60 väliltä, tätä nuoremmat ja vanhemmat olivat vähemmistönä. Suurimman ikäryhmän aineistossa muodostavat 51–60 -vuotiaat, joita oli 36 % vastaajista, seuraavaksi suurimmat ryhmät olivat 31–40 -vuotiaat (27 %) sekä 41–50 -vuotiaat (20 %). Yli 60 vuotiaita aineistossa edusti 14 vastaajaa (8 %) ja 21–30 vuotiaita 10 vastaajaa (6 %). Neljä vastaajaa (2 %) ei ilmoittanut ikäänsä.

Lähes kaikilla vastaajilla oli jonkinlainen kirjastoalan koulutus. Vain 7 vastaajaa (4 %) ilmoitti olevansa kokonaan ilman kirjastoalan koulutusta ja yksi kyselyn osallistujista jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Lähes joka toisella vastanneella (47%) oli korkeakoulututkinto ja 16 %:lla oli muu kuin kirjastoalan tutkinto, johon kuitenkin sisältyi kirjastoalan opintoja. 32 %:lla vastaajista oli toisen asteen tai muuta koulutustasoa vastaava koulutus. Kyselyssä pyydettiin osallistujia arvioimaan omaa tietoteknistä osaamistaan. 41 % vastaajista katsoi hallitsevansa tietokoneen peruskäytön ja 50 % vastaajista arvioi olevansa kokenut tietokoneen käyttäjä. 6 %:lla vastaajista oli jonkin verran ohjelmointiosaamista ja 1 % edusti tietotekniikan ammattilaisia. Kahdelta henkilöltä ei saatu vastausta.

Reilusti yli puolet vastaajista (63 %) oli kyselyn aikoihin ollut töissä kirjastoalalla yli 10 vuotta. Joka neljännellä (27%) vastaajista oli 4–9 vuoden työkokemus kirjastoissa, 8

%:lla vastaajista oli 1–3 vuoden työkokemus ja yhdellä vastaajalla oli alle vuoden työkokemus. Yksi osallistujista jätti vastaamatta. Vastaajien kyselyn aikaisia työtehtäviä kartoittaneessa kohdassa yleisimmäksi tehtäväalueeksi osoittautui odotetusti asiakaspalvelutehtävät, joita ilmoittivat kuuluvan pääasiallisiin työtehtäviinsä 86 % vastaajista. Lainaustoimintoihin liittyviä tehtäviä ilmoittivat tekevänsä 69 %, tietopalvelutehtäviä 62 %, hankintatehtäviä 43 % ja tietokantatyöhön liittyviä tehtäviä 23 % vastaajista. Muita monivaiheista lueteltuja tehtäviä kuului vastaajien työnkuvaan hieman harvemmin. Näitä olivat kirjaston hallintoon (17 %), kirjaston tietojärjestelmiin (15 %) tai elektroniseen aineistoon (9 %) liittyvät tehtävät sekä kirjastojärjestelmän ylläpitotehtävät (8 %).

Edellämainittujen työtehtävien lisäksi 34 % vastaajista valitsi kohdan “muut tehtävät”. Muita tehtäviä listasi sille tarkoitettussa avoimessa kentässä kuitenkin tätä useampi vastaaja (39 %). Avoimessa kentässä mainituista muista tehtävistä yleisimpiä olivat opetus- tai opastustehtävät, lasten- ja nuorisokirjastotyö sekä erilaiset viestintään liittyvät tehtävät. Nämä mainittiin vastauksissa 11 kertaa kukin. Hieman harvemmin (4–8 kertaa) vastauksissa mainittiin tapahtumatoimintaan liittyvät tehtävät (8), kirjavinkkaus (7), kokoelmatyö (6), johto- tai esimiestehtävät (6), kouluyhteistyö (5), erilaiset kehittämistehtävät (5), rahaliikenteeseen liittyvät tehtävät (5) sekä kirjastoautotyö (4). Lisäksi mainittiin vielä kymmenen muuta yksittäistä tehtävää tai tehtäväkokonaisuutta, joista osan tosin voisi mahdollisesti tulkita kuuluvan myös johonkin jo aiemmin mainittuun kategoriaan.

7.2 Nykyinen kirjastojärjestelmä

Kirjastojärjestelmä oli keskeisessä asemassa työtehtävissä 152 vastaajalla (89 %) ja vain pienelle osalle vastaajia kirjastojärjestelmä ei ollut keskeinen työväline (9 %). Neljä henkilöä (2 %) jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Kirjastojärjestelmien käytöstä vastaajilla oli kokemusta yleensä varsin pitkältä ajalta. Yli 10 vuodelta kokemusta oli 63 %:lla, 4–9 vuodelta 26 %:lla, 1–3 vuodelta 7 %:lla vastanneista ja alle vuoden verran kokemusta kirjastojärjestelmistä oli vain 3 %:lla vastaajista. 22 %:lla vastaajista oli kokemusta kirjastojärjestelmistä myös pääkäyttäjänä ja kirjastojärjestelmän kehitystyöhön oli jollain tavoin osallistunut aiemmin 69 % vastaajista.

Kyselyyn osallistujilta tiedusteltiin myös kirjastossa kyselyhetkellä käytössä ollutta järjestelmää. Yleisin järjestelmä oli Pallas Pro (42%). Origoa käytti 28 % ja Auroraa 18 % vastaajista. Yksi vastaaja ilmoitti kirjastonsa käyttävän jotain muuta järjestelmää ja kaksi

kyselyyn osallistunutta jätti vastaamatta. Kohasta oli kyselyn aikoihin kokemusta vain 10 % vastaajista, ja he edustivat kaikki Lumme-kirjastoja, joista osassa Koha oli otettu käyttöön noin kuukautta aikaisemmin. Lumme-kirjastoja edustaneista vastaajista 43 % oli Kohaan siirtyneistä kirjastoista ja 58 % oli kirjastoista, joissa oli käytössä vielä Origo. Muut hankkeessa mukana olleet kirjastoyhteenliittymät olivat siirtymässä Kohaan vasta myöhemmin. Muiden vastausten osalta käytössä olleet kirjastojärjestelmät vastaavat ennen hankkeen käyttöönottovaihetta ollutta tilannetta, jolloin Lapin kirjastoilla ja OUTI-kirjastoissa oli käytössä Pallas Pro, Lumme- ja Kyyti-kirjastoissa Origo ja Vaski-kirjastoissa Aurora (Launonen 2015, verkkolomakehaastattelu).

Kyselyssä kartoitettiin vastaajien tyytyväisyyttä nykyiseen kirjastojärjestelmäänsä. Tämän kysymyksen kohdalla on otettu mukaan myös pilottikyselyn vastaukset. Kolme henkilöä Koha- ja Pallas Pro -kirjastoista sekä kaksi kirjastojärjestelmänsä ilmoittamatta jättänyttä ei vastannut tähän kysymykseen. Lisäksi taulukossa 1 esitetystä tulosten jakaumasta on jätetty pois yhden muuta kirjastojärjestelmää käyttäneen vastaajan arvio, joten varsinaisen kyselyn ja pilottikyselyn vastausten yhteenlasketuksi kokonaismääräksi saatiin 186.

Taulukko 1. Tyytyväisyys nykyiseen järjestelmään

4.9 Millainen kirjastosi nykyinen järjestelmä mielestäsi on oman kirjastotyösi sujumuuden kannalta?	Aurora (n = 31 = Aurora-kirjasto-vastaajien määrä)	Origo (n=48)	Pallas Pro (n=71)	Koha (Lumme) (n=15)	Koha (Joensuu) (n=21)	Varsinaisen kyselyn ja pilottikyselyn yhteensä (n=186)
Erinomainen (n=3)	0,00 %	4,17 %	1,41 %	0,00 %	0,00 %	1,61 %
Kiitettävä (n=43)	25,81 %	22,92 %	22,54 %	0,00 %	38,10 %	23,12 %
Hyvä (n=79)	51,61 %	43,75 %	40,85 %	40,00 %	33,33 %	42,47 %
Tyydyttävä (n=51)	16,13 %	27,08 %	35,21 %	26,67 %	19,05 %	27,42 %
Välttävä (n=9)	6,45 %	2,08 %	0,00 %	26,67 %	9,52 %	4,84 %
Käyttökelvoton (n=1)	0,00 %	0,00 %	0,00 %	6,67 %	0,00 %	0,54 %
Yhteensä	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Kirjastonsa nykyistä kirjastojärjestelmää oman työn sujumisen kannalta vähintään hyväksi luonnehti 67 % kysymykseen vastanneista. Erinomaisena sitä piti kolme (2 %), kiitettävänä 43 (23 %) ja hyvänä 79 vastaajaa (42 %). Tyydyttävänä järjestelmäänsä piti 51 vastaajaa (27 %). Yhdeksän vastaajaa (5 %) antoi kirjastojärjestelmälle arvosanan välttävä ja käyttökelttomana järjestelmäänsä piti yksi vastaaja (1 %). Tyytyväisimpiä järjestelmäänsä olivat Auroran käyttäjät, joista 77 % piti järjestelmää vähintään hyvänä. Origon käyttäjistä 71 % antoi järjestelmälleen arvosanan vähintään hyvä. Myös Pallas Pron käyttäjät olivat varsin tyytyväisiä. Heistä 65 % piti järjestelmäänsä vähintään hyvänä.

Tyytymättömmimpiä olivat Lumme-kirjastojen Koha-käyttäjät, joista reilusti alle puolet (40 %) piti järjestelmää hyvänä. Lumme-kirjastoissa yksikään ei antanut Kohalle arvosanaa kiitettävä tai erinomainen. Noin neljäsosa (27 %) Lumme-kirjastojen Koha-käyttäjistä piti järjestelmää tyydyttävänä ja kolmannes (33 %) piti Kohaa välttävänä tai käyttökelttomana työtehtäviensä sujuvuuden kannalta. Huomionarvoista on, että kyselyn aikoihin Koha oli ollut käytössä Lumme-kirjastoissa vasta hyvin lyhyen aikaa, sillä järjestelmä otettiin siellä käyttöön vajaa kuukausi ennen kyselyä. Pilottikyselyn kohteena olleessa Joensuun seutukirjastossa, jossa Koha oli kyselyn aikoihin ollut käytössä yli vuoden, oltiin Lumme-kirjastoja huomattavasti tyytyväisempiä Kohaan. Joensuun Koha-käyttäjät olivat järjestelmäänsä yhtä tyytyväisiä kuin Origon käyttäjät olivat omaansa, sillä Joensuun pilottikyselyyn vastanneista 71 % piti Kohaa kiitettävänä tai hyvänä. Viidesosa (19 %) Joensuun seutukirjastolaisista piti Kohaa tyydyttävänä ja 10 % välttävänä.

Suurimmalla osalla varsinaisen kyselyn vastaajista (82 %) oli aiempaa käyttökokemusta myös muista kuin nykyisestä kirjastojärjestelmästä. Vastaajien aiemmin käyttämiä kirjastojärjestelmiä käsittelevään avoimeen kysymykseen vastasi 134 henkilöä. Vastauksissa listattiin aiemmin käytettyjä järjestelmiä nimeltä 28 eri järjestelmää ja näistä useimmin mainittiin Pallas (46 mainintaa), Voyager (33), Pallas Pro (31) sekä Origo (31).

Kirjastojärjestelmän vaihdoksen oli kokenut vähintään kerran aiemmin 66 % vastaajista. Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät olivat useille vastaajille entuudestaan tuttuja vähintäänkin yleisellä tasolla (36 %), mutta osa oli perehtynyt aiheeseen tarkemmin kirjallisuuden tai seminaarien välityksellä (9 %). Melko monella oli avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmistä käyttäjäkokemusta joko testikäyttäjänä (17 %) tai varsinaista käyt-

tökokemusta (6 %). Muutamalla oli kokemusta myös avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien kehittämistyöstä (3 %). Asia oli täysin uusi kuitenkin vielä 47 henkilölle (27 %).

7.3 Kohan ominaisuudet

Tässä alaluvussa käsitellään Kohan vahvuuksien ja heikkouksien merkitystä kirjastoammatilaisten näkökulmasta. Tähän liittyviä kysymyksiä esitettiin väitelauseiden avulla monivalintakysymyksissä kyselyn kohdissa 1.1, ja 1.3. Monivalintakohtien lisäksi lomakkeen kohdissa 1.2 ja 1.4 kartoitettiin Kohaan liitettyjä vahvuuksia ja puutteita avoimen kysymysten avulla. Kyselylomakkeen monivalintojen väitelauseet perustuvat eri lähteistä koottuihin näkemyksiin, jotka liittyvät Kohan ominaisuuksiin sekä kehitysasteeseen suhteessa muihin avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiin sekä kaupallisiin järjestelmiin. Kyselylomakkeen väittämät eivät välttämättä kerro koko totuutta Kohasta eivätkä tarkastelun pohjana olleet järjestelmäversiot kaikilta osin vastaa kyselyn kohdekirjastoissa käyttöön otettua tai käyttöön tulossa ollutta järjestelmää. Kyselyn tämän kohdan ensisijaisena tarkoituksena olikin kartoittaa kohdekirjastojen henkilökunnan käsitystä Kohasta sekä hahmottaa tärkeäksi koettuja kirjastojärjestelmän ominaisuuksia käytännön kirjastotyön näkökulmasta, eikä niinkään tarkastella Kohan teknisiä tai muita ominaisuuksia itsessään.

7.3.1 Kohan vahvuudet ja niiden merkitys

Kohan vahvuuksia käsitteleviin monivalintakysymyksiin otettiin kantaa melko kattavasti. “En osaa sanoa” (eos) -vastausten sekä vastaamatta jättäneiden osuus jäi yhtä kysymyskohtaa lukuunottamatta kaikissa kohdissa alle 16 prosentin (8–15 %). Hieman enemmän epätietoisuutta vastaajissa herätti kohta 1.1.7, jossa kysyttiin Kohan kehittyneisyyden merkityksestä. Tähän ei osannut tai halunnut ottaa kantaa 21 % vastaajista. Kohan vahvuuksia koskevien vastausten jakauma esitetään kuviossa 1.

Kuvio 1 Näkemykset Kohan vahvuuksista. Vastanneiden määrä vaihteli kohdittain välillä 167–171. Vastaamatta jättäneiden osuus on kussakin kohdassa yhdistetty “En osaa sanoa” -vastausten kanssa. Eri vastausten prosenttiosuudet on kaikissa kohdissa laskettu kaikkien kyselyyn osallistuneiden lukumäärästä (n=171).

Yleisesti ottaen kaikkia esitettyjä Kohan vahvuuksia pidettiin enimmäkseen merkittävänä, sillä väittämässä esitettyjä vahvuuksia vähintään melko merkittävänä pitävien osuus oli lähes 75 % tai enemmän. Merkityksellisimmiksi koettiin kohdat 1.1.1., jossa kysyttiin Kohan toimintojen monipuolisuuden merkityksestä (erittäin merkittävä 71 %, melko merkittävä 18 %), 1.1.3, joka käsitteli kirjastoalan standardeja ja avoimia rajapintoja (erittäin merkittävä 71 %, melko merkittävä 15 %) sekä 1.1.5, jossa kysyttiin järjestelmän puutteiden korjausmahdollisuuden merkityksestä (erittäin merkittävä 67 %, melko merkittävä 22 %).

Mitään vahvuuksina esitettyjä Kohan ominaisuuksia ei pidetty kovin merkityksettöminä, ja Kohan vahvuuksista melko tai täysin merkityksettömäksi kokeneiden osuus enimmillään oli 12 %. Nämä osuudet olivat suurimmillaan kohdissa 1.1.6, jossa todettiin, että Kohalla on laaja kansainvälinen käyttäjä- ja kehittäjäyhteisö (melko merkityksetön 10 %, täysin merkityksetön 2 %) sekä 1.1.4, jossa kysyttiin sen merkitystä, että järjestelmän kehitystyö on kokonaan käyttäjäyhteisön vastuulla (melko merkityksetön 8 %, täysin merkityksetön 1 %).

Eri kohdat keräsivät vastaajilta vaihtelevasti lisäkommentteja, ja eniten kommentteja annettiin kohdissa 1.1.1, joka käsitteli Kohan monipuolisuutta (10 kommenttia) sekä 1.1.4, jossa tarkasteltiin käyttäjäyhteisön vastuuta kehittämisestä (6 kommenttia). Kaikissa kohdissa oli vähintään yksi kommentti, joka tosin johtui siitä, että yksi vastaajista kommentoi joka kohdassa samaa asiaa, joka ei liittynyt suoraan esitettyihin väitelauseisiin.

Kohdan 1.1.1 väitelauseessa esitettiin, että Koha on yhtä monipuolinen kuin kaupalliset kirjastojärjestelmät, mitä vastaajat pitivät erittäin merkittävänä seikkana, mutta olivat kuitenkin sitä mieltä, ettei Koha vielä ollut toiminnoiltaan täysin kaupallisten vastineiden tasolla tai että toimintaan liittyi joitain ongelmia. Muista tämän kohdan kommenteista yhdessä korostettiin tarkoituksenmukaisuuden ja käyttäjäystävällisyyden merkitystä monipuolisuuden sijaan. Yhdessä vastauksessa kommentoitiin väitteessä mainittujen toimintojen olevan vähimmäisedellytys, joiden toimivuudesta Kohassa kommentoija ei vielä osannut sanoa mitään ja loput kolme kommenttia liittyivät siihen, että tietoa tai kokemusta ei asiasta vielä ollut. Tämän Kohan monipuolisuudesta esitetyn väitteen kanssa eri mieltä olleista viidestä henkilöstä neljä edusti Kohaan jo siirtynyttä kirjastoa.

Kohan vahvuuksia ja niiden merkitystä käsittelevien väitelauseiden joukossa kohdassa 1.1.4 esitettiin, että ”Järjestelmän kehitystyö on kokonaan käyttäjäyhteisön vastuulla”. Lisäkommentteja tähän kysymykseen antaneista viidestä vastaajasta kaksi katsoi, että käyttäjäyhteisön vastuulla oleva kehitystyö ei olisi vahvuus tai hyvä asia. Kolme muuta kommentoijaa painotti käyttäjäyhteisön vastuuta ja yhteisen linjan löytämisen vaikeutta tai epäili, löytyykö käyttäjiltä kehitystyöhön tarvittavaa osaamista.

Muissa kohdissa asiaan liittyviä kommentteja oli satunnaisesti. Kaksi vastaajaa painotti sitä, että Kohaan on mahdollista liittää toimintoja ja sovelluksia muilta järjestelmätoimittajilta (1.1.2). Mahdollisuutta tehdä järjestelmään kirjastojen tarvitsemia korjauksia (1.1.5) kommentoitiin kolme kertaa. Yksi huomautti näin olevan myös kaupallisten järjestelmien kohdalla. Toinen epäili millä tasolla päätöksiä muutoksista ja korjauksista tul-laan tekemään. Kolmas vastaaja piti korjausmahdollisuutta etuna, mutta toteutumista mahdollisena vasta pidemmällä aikavälillä, sillä korjattavaa on paljon ihan perustoiminnoissa. Kohan kansainvälistä käyttäjäyhteisöä, jota käsiteltiin kohdassa 1.1.6, ei kolmessa lisäkommentissa nähty välttämättä hyödyllisenä tekijänä. Yksi vastaaja oli eri mieltä Kohan kehittyneisyydestä verratessa muihin avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiin (1.1.7).

Kohan muita vahvuuksia käsittelevään avoimeen kysymykseen kohdassa 1.2 (Mitä muita vahvuuksia Kohalla mielestäsi on?) vastasi 26 henkilöä, joista neljä ei kuitenkaan listannut muita vahvuuksia. Kohan vahvuutena nostettiin useimmin esiin edullisuus tai mahdolliset taloudelliset säästöt, jotka saivat yhteensä 13 mainintaa. Riippumattomuus kaupallisista toimijoista mainittiin kolme ja käytön tai asiakaspalvelun sujuvuuteen liittyviä ominaisuuksia mainittiin kuusi kertaa. Kohan vahvuutena pidettiin myös selainpohjaisuutta, joka sai 3 mainintaa. Kirjastolaisten käsissä oleva kehitystyö mainittiin Kohan vahvuutena tavalla tai toisella neljä kertaa avoimissa vastauksissa, vaikka asia oli esillä myös monivalintakohdissa (esim. 1.1.4). Yksi mainintoja saaneista vahvuuksista katsoi jo tulevaisuuteen valtakunnallisen kirjastojärjestelmän suuntaan.

7.3.2 Kohan puutteet ja niiden merkitys

Kohan mahdollisia puutteita esitettiin kyselylomakkeen kohdassa 1.3, jossa kysyttiin, kuinka merkittävänä vastaajat pitivät esitettyjä Kohan puutteita. Varsinaisia heikkouksia ei kirjallisuuden perusteella löytynyt niin paljon kuin vahvuuksia, joten kohtia oli vain kolme, joista kaksi liittyivät elektronisten aineistojen hallintaan, joiden on muissa lähteissä (esim. Koivula 2015, 51) sanottu olleen tutkimusten aikaan puutteellisella tasolla. Kolmas kohta käsitteli Suomen tilannetta tukipalveluiden saatavuuden suhteen, mikä kyselyn hetkellä oli vielä olematon. Kyselyn vastausten jakauma esitetään kuviossa 2.

Kuvio 2 Näkemykset Kohan puutteista. Vastanneiden määrä vaihteli kohdittain välillä 168–170. Vastamatta jättäneiden osuus on kussakin kohdassa yhdistetty ”En osaa sanoa”-vastausten kanssa. Eri vastausten prosenttiosuudet on kaikissa kohdissa laskettu kaikkien kyselyyn osallistuneiden lukumäärästä (n=171).

Esitetyt puutteet koettiin merkittäviksi hieman harvemmin kuin vahvuudet, ja erittäin merkittävänä näitä puutteita pitävien osuus jäi kaikissa kohdissa alle 25 %, kun vahvuuksien kohdalla erittäin merkittävänä vahvuudet kokeneiden osuus oli keskimäärin 50 %.

Puutteita erittäin tai melko merkittävänä pitäneiden osuus oli kaikissa kolmessa kohdassa 60 % tienoilla. Tämä osuus on silti vähäisempi kuin vahvuuksia käsittelevissä kohdissa, joissa se oli keskimäärin 80 %. Epätietoisien osuus oli puutteita tarkastelevissa kohdissa hieman suurempi kuin Kohan vahvuuksia kartoitettaessa. Eniten epätietoisuutta esiintyi elektronisten aineistojen hallinnan mahdollisista puutteista kohdissa 1.3.1 (25 %) ja 1.3.2 (27 %). Kyselyn aikoihin Kohan tukipalveluja Suomessa tarjoavien yritysten puuttumiseen merkittävyyteen (1.3.3) ei osannut ottaa kantaa 18 % vastaajista. Merkityksettömänä puutteita pitäneiden osuus oli suurimmillaan tukipalveluja käsittelevässä kohdassa (23 %) ja kahteen muuhun kohtaan ei osannut vastata 12–13 % vastaajista.

Kohan muita puutteita käsittelevään avoimeen kysymykseen (1.4 Mitä muita heikkouksia Kohalla mielestäsi on?) vastasi 27 henkilöä. Seitsemän vastaajaa ei ollut vielä käyttänyt Kohaa itse tai käyttökokemusta oli vasta lyhyeltä ajalta eikä kaikkia puutteita vielä olisi tiedossa. Varsinaisia puutteita mainittiin kommentteissa useita. Kuusi vastaajaa totesi Kohan olleen käyttöönottovaiheessa vielä keskeneräinen tai mainitsi erilaisia kirjastoilleen tärkeitä ominaisuuksia, jotka Kohasta vielä puuttuvat. Useita mainintoja saivat myös Kohan hakutoimintojen puutteellisuus sekä järjestelmän hitaus, jotka molemmat jollain tavoin mainittiin vastauksissa viisi kertaa. Osa edellä mainituista vastauksista perustui vastaajan omaan kokemukseen Kohan käytöstä, osa kuulopuheisiin ja osa yleiseen epätietoisuuteen järjestelmän ominaisuuksista. Edellä mainittujen vastausten lisäksi kolme vastaajaa koki Kohan käytettävyyden huonoksi. Neljässä vastauksessa nostettiin esiin Kohan ylläpitoon tai kehitystyöhön liittyvät ongelmat, kuten ylläpidon järjestelyn keskeneräisyys sekä kansallisen kehitystyön eritytyminen kansainvälisestä kehitysyhteistyöstä. Kaksi vastaajaa ilmaisi huolensa kirjastoissa lisääntyvän teknisen osaamisen tarpeen suhteen.

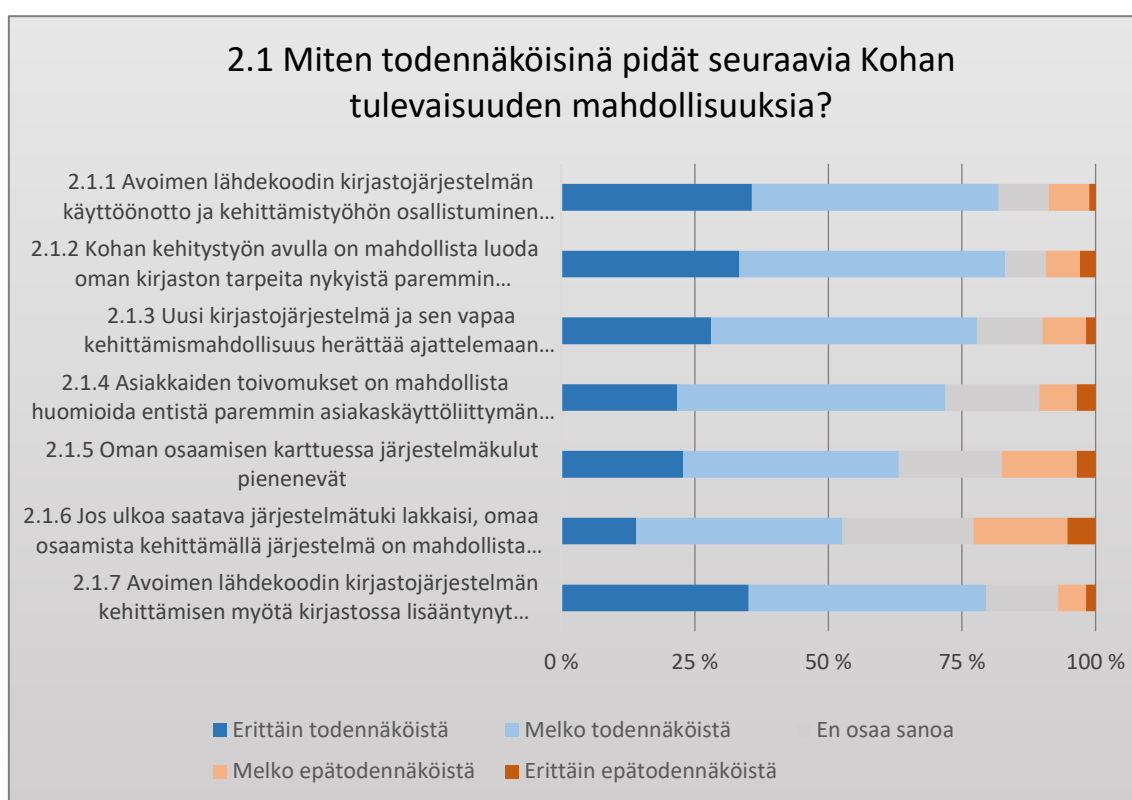
7.4 Kohan tulevaisuudennäkymät

Tässä alaluvussa käsitellään Kohaan liittyviä tulevaisuuden mahdollisuuksia ja uhkia sekä niiden toteutumisen todennäköisyyttä. Tähän liittyviä kysymyksiä käsiteltiin väitelauseiden avulla monivalintakysymyksissä kyselyn kohdissa 2.1, ja 2.3. Monivalintakohdian lisäksi lomakkeen kohdissa 2.2 ja 2.4 kartoitettiin Kohaan liitettyjä mahdollisuuksia ja uhkia avointen kysymysten avulla. Kyselyn tässä kohdassa yhtenä tarkoituksena oli

kartoittaa kohdekirjastojen henkilökunnan mahdollisia pelkoja, jotka kohdistuvat kirjastojärjestelmä Kohaan ja sen käyttöönottoon. Alaluvussa 7.4.1 tarkastellaan Kohan tulevaisuuden mahdollisuuksia ja alaluvussa 7.4.2 esitellään Kohaan liittyviä mahdollisia uhkia.

7.4.1 Kohan tulevaisuuden mahdollisuudet

Todennäköisimpinä Kohaan ja sen käyttöönottoon liittyvinä tulevaisuuden mahdollisuuksina vastaajat pitivät monivalintakysymyksien kohtia 2.1.1, 2.1.2 ja 2.1.7. Vastausten jakaumat on esitetty kuviossa 3.

Kuvio 3 Kohan tulevaisuuden mahdollisuudet. Vastanneiden määrä vaihteli kohdittain välillä 168–171. Vastaamatta jättäneiden osuus on kussakin kohdassa yhdistetty ”En osaa sanoa” -vastausten kanssa. Eri vastausten prosenttiosuudet on kaikissa kohdissa laskettu kaikkien kyselyyn osallistuneiden lukumäärästä (n=171).

Valtaosa vastaajista (82 %) piti melko tai erittäin todennäköisenä, että osaaminen kirjastossa monipuolistuu kirjastojärjestelmä Kohan käyttöönoton myötä (2.1.1). 9 % vastaajista piti tätä melko tai erittäin epätodennäköisenä ja 9 % vastaajista ei ottanut kantaa tähän väittämään. Vastaajat olivat edelleen samoilla linjoilla seuraavassa kohdassa (2.1.2), jossa esitettiin Kohaan liittyvänä tulevaisuuden mahdollisuutena sitä, että oman

kehitystyön tuloksena syntyisi entistä paremmin kirjaston tarpeita vastaava kirjastojärjestelmä. Tätä piti vähintään melko todennäköisenä 83 % vastaajista. 9 % vastaajista piti tätä tulevaisuuden näkymää melko tai erittäin epätodennäköisenä, ja 8 % vastaajista ei esittänyt mielipidettä. Myös viimeisessä kohdassa (2.1.7) vastaajat olivat vahvasti esitetyn väitteen kannalla. 80% vastaajista piti vähintään todennäköisenä sitä, että kirjastojärjestelmä Kohan kehitystyössä mukanaolo lisää osaamista kirjastossa niin, että siitä tulee olemaan hyötyä mahdollisissa tulevilla järjestelmähankinnoissa. 7 % vastaajista piti tätä vähintään melko epätodennäköisenä ja 13 % tutkituista ei ottanut kantaa kumpaankaan suuntaan. Vähiten todennäköisenä pidettiin mahdollisuutta pitää Koha kirjaston käytössä ilman ulkoisia tukipalveluita (2.1.6). Tätä mahdollisuutta piti melko tai erittäin todennäköisenä kuitenkin puolet (53 %) vastaajista, 25 % ei osannut sanoa ja melko tai erittäin epätodennäköisenä tätä piti 23 % vastanneista.

Edellä mainittuja kohtia kommentoitiin avovastauksissa vaihtelevasti. Enimmillään kuusi ja vähimmillään kaksi vastajaa ottivat eri tavoin kantaa Kohan tulevaisuuden mahdollisuuksia koskeviin monivalintakohtiin. Huomattakoon, että näistä luvuista on laskettu pois jo aiemmin mainittu jokaiseen avoimeen kenttään samalla tavalla vastannut henkilö. Eniten keskustelua herättivät kohdat 2.1.4 (Asiakkaiden toivomukset on mahdollista huomioida entistä paremmin asiakaskäyttöliittymän toimintoja muokatessa) ja 2.1.6 (Jos ulkoa saatava järjestelmätuki lakkaisi, omaa osaamista kehittämällä järjestelmä on mahdollista edelleen pitää käytössä), jotka keräsivät vastaajilta kumpikin kuusi kommenttia. Asiakkaiden toivomusten huomioonottamista koskevassa kohdassa (2.1.4) kolme vastajaa katsoi kehittämisen olevan mahdollista vain tietyssä määrin, kun otetaan huomioon järjestelmän rajat ja kehittämisideoiden yleinen toteuttamiskelpoisuus. Yksi piti tätä seikkaa erittäin toivottavana ja yksi vastaaja nosti esille yhden yksittäisen usein toistuneen asiakkaiden esittämän toivomuksen, joka koskee oman lainaushistorian näkymistä. Yksi vastauksista liittyi järjestelmän selainsuosituksen ongelmallisuuteen suhteessa kaupungin koneille asennettuihin selainvaihtoehtoihin. Mahdollisuuteen pitää järjestelmä kirjaston käytössä ilman ulkoista toimijaa (2.1.6) suhtauduttiin skeptisesti. Kaikissa tämän kohdan kommentteissa epäiltiin, ettei ainakaan yksittäisissä pienissä kirjastoissa olisi tähän osaamista tai resursseja. Myönteisimmässä kommentissa todettiin väitteessä esitetyn olevan mahdollista kirjastojen välisen yhteistyön avulla. Muut kohdat saivat muutamia kommentteja. Osaamisen lisääntymisestä kirjastoissa (2.1.1) todettiin sen koskevan vain osaa kirjastojen työntekijöistä. Kirjastojen tarpeita nykyistä paremmin vastaavan järjestelmän

luomismahdollisuutta (2.1.2) pidettiin toivottavana, mutta epäiltiin Kohan taipumista toimipistekohtaisiin asetuksiin tai valtakunnallisen kehitystyön mahdollisuuksiin ottaa huomioon kaikkien keskenään erityyppisten ja -kokoisten kirjastojen erilaisia tarpeita. Työprosessien kehittämistä (2.1.3) kommentoinneista kolmesta vastaajasta kaksi kirjoitti toivovansa työprosessien kehittymistä ja yksi totesi Kohan monimutkaistaneen joitakin käytäntöjä. Järjestelmäkulujen mahdolliseen pienemiseen (2.1.5) otti kantaa kolme vastaajaa. He totesivat, ettei kokonaiskuluissa välttämättä säästetä paljoakaan ja että tämä riippuu kirjastojen teknisestä osaamisesta ja yhteistyön määrästä. Kohan myötä lisääntyneen osaamisen tuomaa etua tulevissa järjestelmähankinnoissa (2.1.7) kommentoi kaksi henkilöä todeten tämän olevan ilmeistä ja osittain sen jo toteutuneenkin.

Kohan tulevaisuutta koskevia muita mahdollisuuksia käsittelevään avoimeen kysymykseen vastasi kolmesta henkilöstä. He esittivät erilaisia näkemyksiä Kohan tulevaisuudesta. Kirjastojen välisen yhteistyön lisääntymisen mainitsi kolme vastaajaa, joista yksi näki yhteistyön Kohan parissa laajentuvan tulevaisuudessa mahdollisesti myös kirjastosektoreiden yli. Kaksi vastaajaa nosti esille Kohan laajan käyttöönoton todennäköisyyden Suomessa, ja kaksi näki mahdollisuutena sen, että Kohan käyttöönotto pohjustaa sujuvaa ja helppoa vaihtomahdollisuutta toiseen järjestelmään tulevaisuudessa. Yksittäisiä mainintoja saivat mahdollinen työkuulttuurin muuttuminen toisiaan arvostavan yhteistyön suuntaan, kansainvälisen yhteistyön hyödyntämismahdollisuudet, kansallisen tason yhtenäisyys, Kohan pioneereille tuleva arvostus, Kohan monipuolistuminen tulevaisuudessa ja Kohan rajattomat kehittämismahdollisuudet. Yksi vastaajista ei nähnyt Kohalle tulevaisuutta Suomessa, yksi oli turhautunut Kohaan niin, ettei nähnyt aihetta visioida ja yksi vastaaja oli täysin tietämätön Kohasta.

7.4.2 Kohan tulevaisuutta uhkaavat tekijät

Kohan tulevaisuuteen liittyviä uhkia pidettiin vähemmän todennäköisinä kuin tulevaisuuden mahdollisuuksia. Vastausten jakaumat on esitetty kuviossa 4.

Kuvio 4 Kohan tulevaisuutta uhkaavat tekijät. Vastanneiden määrä vaihteli kohdittain välillä 168–171. Vastaamatta jättäneiden osuus on kussakin kohdassa yhdistetty ”En osaa sanoa” -vastausten kanssa. Eri vastausten prosenttiosuudet on kaikissa kohdissa laskettu kaikkien kyselyyn osallistuneiden lukumäärästä (n=171)

Monivalintakohdissa esitettyjen uhkakuvien toteutumista piti melko tai erittäin todennäköisenä enimmillään 52 % vastaajista (kohta 2.3.1) ja vähimmillään 9 % vastaajista (kohta 2.3.9). Kirjastolaisiin kohdistuvia osaamisvaatimuksien (2.3.1) lisäksi uhkaavimpina tekijöinä pidettiin kohdassa 2.3.2 esitettyä kirjastolaisten osaamisen puutteellisuutta (44 %), kohtaa 2.3.3 kehittämistyön hajanaisuudesta (50 %) sekä kohdassa 2.3.4 esiin nostettu mahdollisuutta yhteisön ja ulkoisen tuen lakkaamisesta (43 %).

Kohan tulevaisuutta uhkaaviin tekijöihin otettiin kantaa myös harvemmin kuin mahdollisuuksia käsittelevissä kysymyksissä. Epätietoisimpia vastaajat olivat Kohan tietoturvan osalta, jota käsiteltiin kohdassa 2.3.5, jossa ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon valitsi 47 % vastaajista ja toiseksi vähiten kantaa otettiin kohdassa 2.3.10, jossa esitettiin, että Koha ei pystyisi vastaamaan elektronisten aineistojen lisääntymisen asettamiin vaatimuksiin.

Tähän ei osannut ottaa kantaa 44 % vastaajista. Myös Kohan mahdollisia järjestelmävirheitä käsittelevä kohta 2.3.8 jäi usein ilman vastaajien kantaa (34 %). Samoin kohdassa 2.3.9 käsitelty avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien trendin mahdollinen ohimenevyys oli vastaajille vaikea, ja 31 % vastaajista ei osannut sanoa siihen kantaansa. Myös muissa kohdissa epätietoisien määrä oli 19–26 % lukuunottamatta kahta kirjastolaisten osaamista tarkastellutta kysymyskohtaa (2.3.1 ja 2.3.2), joihin enää alle 10 % vastaajista ei osannut ottaa kantaa.

Epätodennäköisimpänä tulevaisuuden uhkana pidettiin sitä, että Kohan käyttäminen tulisi olemaan vaikeaa tai vaikeasti opittavissa (2.3.6). Tätä piti erittäin tai melko epätodennäköisenä 75 % vastaajista. Yleisesti ottaen kaikkia uhkia pidettiin vähintään melko epätodennäköisenä. Tätä mieltä olleiden osuus oli pienimmillään 30 % (kohta 2.3.1, joka käsiteli kirjastolaisilta vaadittavaa osaamista) ja 31 % (kohta 2.3.3, joka koski järjestelmän kehittämisen mahdollista hajanaisuutta). Myös kohtaa 2.3.4 (“Kirjastot jäävät yksin Kohan kehittämisen ja ylläpidon kanssa”) epätodennäköisenä pitäneiden osuus jäi alle neljänkymmenen (35 %). Muissa kohdissa uhkia vähintään melko epätodennäköisenä pitävien osuus oli 40 % tai suurempi.

Kohan tulevaisuuden uhkia käsittelevät monivalintojen kohdat herättivät keskustelua hie-
man enemmän kuin Kohan mahdollisuuksia käsitelleet kohdat ja lisäkommentteja esittä-
neiden määrä oli näissä kysymyksissä keskimäärin kuusi. Eniten kommentoitiin kirjasto-
laisten osaamisvaatimuksia (2.3.1) ja kirjastolaisten osaamisen riittävyyttä (2.3.2). Osa-
amisvaatimusten katsottiin koskevan vain pientä osaa henkilöstöstä. Kaksi vastaajaa luotti
kouluttautumisen voimaan, kaksi osaamisen hankkimiseen ulkopuolelta. Yksi vastaaja
piti asiaa sukupolvikysymyksenä ja näki, että kirjastoalan koulutus on tältä osin jo muut-
tunut. Kirjastojen mahdolliseen osaamisen riittämättömyyteen tarjottiin kahdeksassa
kommentissa ratkaisuksi tarvittavan osaamisen hankkimista joko koulutuksen, rekrytoin-
tien tai tukipalveluiden keinoin. Yksi vastaaja piti etenkin pienten kirjastojen osaamista
riittämättömänä ja yksi vastaaja pelkäsi kirjastojen omien osaajien kuormittuvan niin,
ettei sisäiseen it-tukeen jää enää aikaa. Kohan kehitystyöstä sanottiin muun muassa, että
tukipalveluita saa aina rahalla, jos sitä on. Yksi vastaaja muistutti, että Koha-Suomi Oy
tulisi huolehtimaan kehittämistehtävästä yksittäisten kirjastojen sijaan, yksi luotti verkos-
toitumisen voimaan ja yksi jäi kaupallisten vaihtoehtojen kannalle.

Myös muihin kohtiin saatiin lisäkommentteja. Kohan käyttämisen mahdolliseen vaikeuteen (2.3.6) suhtauduttiin epäillen ja pidettiin todennäköisempänä, että järjestelmän käyttö tulisi olemaan helppoa tai helposti opittavissa. Yksi kommentoija oli tätä mieltä jo oman käyttäjäkokemuksensa perusteella. Kohan käytön opetteluun esteenä nähtiin kuitenkin järjestelmän toiminnan ongelmat. Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmien uskottiin olevan pysyvä suuntaus (2.3.9). Tosin yksi vastaajista luotti enemmän kaupallisten järjestelmien toimivuuteen. Kehittämistyön tarjoamat mahdollisuudet nähtiin ratkaisuna elektronisten aineistojen lisääntymisen aiheuttaviin vaatimuksiin (2.3.10).

Vähemmän keskustelua herätti tietoturvakysymys (2.3.5). Kaksi vastaajaa piti Kohan tietoturvaa riittävänä tai vähintäänkin korjattavissa olevana. Järjestelmävaihdoksen ongelmiin (2.3.7) oli vastaajien mielestä hyvä varautua ja esiin nostettiin myös avoimen lähdekoodin ohjelmassa oleva mahdollisuus useampiin testeihin ennen varsinaista siirtymistä uuteen järjestelmään. Mahdollisia järjestelmävirheitä käsitelleen kohdan (2.3.8) viisi lisäkommenttia vaihtelivat laidasta laitaan. Yhtäältä katsottiin, että Koha on jo saavuttanut sellaisen kypsyysasteen, että pahimmat virheet on jo korjattu. Toisaalta korostettiin ulkoisen avun tarvetta ja sen kalleutta vaikeampia virheitä korjattaessa. Huomautettiin myös, että nämä ongelmat koskevat myös kaupallisia järjestelmiä.

Kohan tulevaisuutta koskevia muita uhkia käsittelevään avoimeen kysymykseen vastasi seitsemäntoista henkilöä. Vastaukset kohdistuivat kehittämistyön erilaisiin vaatimuksiin ja ongelmiin muun muassa kehittämistyön organisoinnissa. Esimerkkinä mainittiin ison organisaation aiheuttama jähmeys. Myös kehittämistyön lankeamista yksittäisille kirjastoille pelättiin, samoin kuin henkilökunnan uupumista. Kehittämistyön kohdalla huomautettiin samoin kuin ylläpidosta, että kirjastojen sijaan vastuuorganisaatio olisi tai sen tulisi olla muualla.

7.5 Kiinnostuneisuus Kohan kehittämiseen ja koulutustarpeet

Tässä alaluvussa käsitellään vastaajien halukkuutta osallistua Kohan kehittämiseen sekä Kohaan liittyviä koulutustarpeita. Kehittämishalukkuutta kartoitettiin monivalintakysymysten avulla kyselyn kohdassa 3.1. Lisäksi vastaajille annettiin mahdollisuus muuten kommentoida Kohan kehittämistä avoimen kysymyksen kohdassa 3.5. Molempia vastauksia käsitellään luvussa 7.5.1. Lisäksi kyselyssä (kohta 3.2) kartoitettiin kiinnostuneis-

suutta kouluttautua oman kirjaston Koha-osaajaksi. Kartoituksen tulokset esitetään luvussa 7.5.2. Kyselyn tässä osuudessa kysyttiin myös Kohan käyttöönoton myötä kirjastoille mahdollisesti syntyvistä uusista osaamis- ja koulutustarpeista. Näitä avovastauksia käsitellään luvussa 7.5.3.

7.5.1 Kehitystyöhön osallistumishalukkuus

Kiinnostusta osallistua Kohan kehittämistyöhön kysyttiin lomakkeella neljässä alakohdassa edeten yksittäisistä toiminnoista laajempiin kokonaisuuksiin. Vastausvaihtoehtoina annettiin erilaisia osallistumisen tapoja kommentoinnista ohjelmointiin. Tämä jaottelun avulla haluttiin saada kuva kiinnostuksen asteesta. Jaottelu ei välttämättä vastaa todellisessa kehittämistyössä käytettäviä lähestymistapoja. Vastausten jakaumat on esitetty kuviossa 5.

Kuvio 5 Kiinnostuneisuus Kohan kehitystyötä kohtaan. Vastanneiden määrä vaihteli kohdittain välillä 166–169. Vastaamatta jättäneiden osuuksista on muodostettu ”En osaa sanoa” -vastausten ryhmä. Eri vastausten prosenttiosuudet on kaikissa kohdissa laskettu kaikkien kyselyyn osallistuneiden lukumäärästä (n=171).

Kehittämistyöhön osallistumiseen tavalla tai toisella suhtauduttiin enimmäkseen myönteisesti. Myönteisimmin suhtauduttiin yksittäisten toimintojen kehittämiseen, johon ilmaisi kiinnostuksensa vähintään kommentoinnin tasolla 73 % vastaajista sekä yksittäisten toimintokokonaisuuksien kehittämiseen, josta oli kiinnostunut vähintään kommentoinnin tasolla 72 % vastaajista. Myönteisesti näihin kahteen kehittämiskohteeseen suhtautuvien

joukossa moni oli kiinnostunut osallistumaan Kohan kehittämiseen myös ideoinnin tasolla. Yksittäisten toimintojen kehittämisestä ideointitasolla oli kiinnostunut 31 % vastaajista ja toimintokokonaisuuksien kehittämisestä 33 % vastaajista. Ohjelmointitasolla tapahtuvasta kehittämisestä oltiin kiinnostuneita huomattavasti harvemmin. Yksittäisten toimintojen osalta ohjelmointitason kehittäminen kiinnosti neljää vastaajaa ja yksittäisten toimintokokonaisuuksien osalta kuutta vastaajaa. Neljännes vastaajista ei halunnut osallistua yksittäisten toimintojen (25 %) tai toimintokokonaisuuksien (27 %) kehittämistyöhön. Kaksi kyselyyn osallistunutta jätti vastaamatta näihin kohtiin.

Kiinnostuneisuus Kohan kehittämistyöhön väheni sitä mukaa mitä laajemmasta kokonaisuudesta oli kyse. Kokonaisjärjestelmän kehittämistyöstä oli kiinnostunut vähintään kommentoinnin tasolla kuitenkin vielä reilusti yli puolet (61 %). Kommentoimaan oli valmis 37 % vastaajista ja ideointiin osallistumisesta oli kiinnostunut 22 %. Kolme vastaajaa ilmaisi kiinnostuksensa ohjelmointitasolla tapahtuvaan kehittämistyöhön. Reilu kolmasosa vastaajista (38 %) ei ollut kiinnostunut osallistumaan kokonaisjärjestelmän kehittämiseen. Kaksi henkilöä jätti vastaamatta.

Vähiten kiinnostusta herätti valtakunnallisten kehityslinjojen määrittely, josta oli kiinnostunut enää hieman alle puolet vastaajista (47 %). Kehityslinjoja oli valmis kommentoimaan tarvittaessa 32 % kyselyyn osallistuneista ja ideoinnista oli kiinnostunut 15 %. Yksikään kyselyn osallistuja ei ilmaissut kiinnostusta ohjelmointitasolla tapahtuvaan kehitystyöhön valtakunnallisten linjausten osalta. Puolet (50 %) kyselyyn osallistuneista ei halunnut osallistua valtakunnallisten kehityslinjojen määrittelyyn ja viisi jätti vastaamatta.

Kaikissa kyselyssä mukana olleissa kirjastokimpoissa suhtauduttiin Kohan kehittämistyöhön myönteisesti. Myönteisimmin yksittäisten toimintojen ja toimintokokonaisuuksien kehittämiseen suhtautuivat Lapin kirjastoja edustaneet vastaajat. Vähintään kommentoimaan kehitystyön näitä kahta aspektia oli valmis 88 % Lapin kirjastolaisista. Myös Lumme-kirjastoissa suhtauduttiin näihin molempiin myönteisesti keskimääräistä hieman useammin (78 %). Kehitystyöstä yksittäisten toimintojen näkökulmasta oltiin vähiten kiinnostuneita Vaski-kirjastoissa (67 %) ja toimintokokonaisuuksien osalta Kyyti-kirjastoissa (58 %). Kokonaisjärjestelmän kehittämisestä oltiin samoin kiinnostuneimpia Lapin (76 %) ja Lumme-kirjastoissa (68 %). Vähiten tämä kiinnosti Kyyti-kirjastolaisia, joista

puolet (54 %) ilmaisi kiinnostuksensa kokonaisjärjestelmän kehittämiseen. Samansuuntaisesti suhtauduttiin myös valtakunnallisten kehityslinjojen määrittelyyn, josta oltiin kiinnostuneita useimmin Lapissa (59 %) ja Lumme-kirjastoissa (53 %) ja harvimminkin Kyyti-kirjastoissa (38 %). Ohjelmoinnista kiinnostuneet vastaajat olivat Lumme-, OUTI- ja Vaski-kirjastoista.

Muuta kommentoitavaa Kohan kehittämisestä (kysymys 3.5.) esitettiin avovastauksissa hajanaisesti ja kaikkiaan melko vähän. Tähän kysymykseen tuli 12 vastausta. Yksi vastaajista olisi halunnut mukaan kehitystyöhön, mutta uskoi sen olevan alkuvaiheessa mahdotonta, sillä hallinta pidettäisiin pienen joukon käsissä. Toinen painotti oleellisten puutteiden kartoittamisen tärkeyttä. Muutama kommentti liittyi Kohassa havaittuihin puutteisiin. Lisäksi Kohan keskeneräisyys herätti ihmetystä, sillä vastaaja oli odottanut, että kirjasto saisi valmiin järjestelmän. Myös kansallisen kehittämistyön onnistuminen nähtiin tärkeänä. Joissakin kommentteissa kehittämistyötä pidettiin kalliina tai turhana kun toisissa taas siihen suhtauduttiin hyvinkin myönteisesti.

7.5.2 Koha-osaajaksi kouluttautuminen

Kyselyn kaikista vastaajista 14 % ilmoitti olevansa kiinnostunut kouluttautumaan kirjastonsa Koha-osaajaksi ja 34 % olisi mahdollisesti kiinnostunut. 38 % vastaajista ei ollut kiinnostunut kouluttautumisesta Koha-osaajan tehtäviin. Kyselyyn osallistuneista 24 (14 %) ei vastannut tähän kysymykseen.

Oman kirjaston Koha-osaajaksi kouluttautumista kohtaan löytyi kiinnostusta kaikista kyselyn kirjastokimpoista vähintäänkin kohtalaisen paljon, vaikkakin suoraan kiinnostuksensa osoittaneita oli paikoittain melko vähän. Tähän kysymykseen vastasi ”kyllä” 4 % kyselyyn osallistuneista Kyyti-kirjastojen, 6 % Lappi-kirjastojen, 20 % Lumme-kirjastojen, 10 % OUTI-kirjastojen sekä 27 % Vaski-kirjastojen henkilökunnasta. Kouluttautumisesta ilmoitti kuitenkin olevansa ehkä kiinnostunut jo hieman useampi. Tämän kysymyksen vastausvaihtoehdon ”ehkä” valinneiden osuudet eri kirjastokimpoissa olivat: Kyyti 25 %, Lappi 47 %, Lumme 40 %, OUTI 36 % ja Vaski 23 %. Koha-osaajaksi ei ollut kiinnostunut kouluttautumaan 50 % Kyyti-kirjastolaisista, 29 % Lapin kirjastojen edustajista, 25 % Lumme-kirjastolaisista, 41 % OUTI-kirjasolaisista sekä 43 % Vaski-kirjastojen edustajista.

7.5.3 Osaamis- ja koulutustarpeet

Kyselyyn osallistuneilta kysyttiin heidän käsityksiään omaan kirjastoon Kohan käyttöönoton johdosta mahdollisesti syntyvistä osaamistarpeista. Vastauksia saatiin 59. Valtaosa vastauksista käsitteli tekniseen osaamiseen liittyviä seikkoja. Puolet vastauksista liittyi Kohan peruskäytössä tarvittavaan osaamiseen. Osa vastaajista piti henkilöstöllä jo olemassa olevia yleisiä tietoteknisiä valmiuksia Kohan peruskäyttöön riittävänä tai enimmäkseen riittävänä osaamistasona. Osa oli sitä mieltä, että Kohan peruskäyttö on sen kaltaista erityisosaamista, että jonkinlainen koko henkilökuntaa koskeva lisäkoulutus on tarpeen. 24 vastaajaa oli sitä mieltä, että kirjastossa tarvitaan lisää tietoteknistä osaamista joko peruskäyttöä syvemmän järjestelmäosaamisen, kehittämistyön tai ylläpito-osaamisen kannalta. Muutaman kerran tässä yhteydessä mainittiin, että tällaista syvempää osaamista täytyisi kuitenkin olla vain osalla henkilökunnasta. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että omassa kirjastossa olisi vähintään yksi ohjelmointitaitoinen henkilö. Vastauksissa mainittiin usein myös jonkinlaisen asennemuutoksen tarve. Tärkeinä ominaisuuksina nähtiin valmius oppia uutta, yleinen muutosvalmius, ennakkoluulottomuus, rohkeus sekä positiivinen asenne. Järjestelmäosaajien pedagogiset tai viestintätaidot nähtiin myös tärkeänä. Mainintoja saivat lisäksi kirjastotyöhön liittyvä osaaminen, talousosaaminen, johtamistaidot ja verkostoituminen.

Lomakkeella kysyttiin, millaisia koulutustarpeita vastaajat kokivat Kohan käyttöönoton omalla kohdallaan tuottavan. Kysymykseen vastasi 61 henkilöä. Vastauksista kaksi kolmasosaa (66 %) koski Kohan peruskäytön opettelua. Moni toivoi saavansa koulutusta peruskäyttöön kun osa arveli oppivansa käytön itsenäisesti. Kolmasosa (34 %) tähän kysymykseen vastanneista katsoi tarvitsevänsä peruskäyttöä laajempaa perehdytystä Kohan eri toimintoihin ja ominaisuuksiin. Muutamat mainitsivat lisäksi Kohan ylläpitoon liittyvän koulutustarpeen, ja seitsemän vastaajaa katsoi tarvitsevänsä ohjelmointikoulutusta. Yksittäisissä vastauksissa mainittiin lisäksi luettelointi ja hankinta, pedagogiset taidot, hallintomallikoulutus, älylaitteet sekä stressinsietokyky. Huomautettiin myös, että oli liian aikaista tietää tulevia koulutustarpeita.

8 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tässä luvussa esitetään yhteenveto tutkimustuloksista, tehdään niistä johtopäätöksiä sekä pohditaan tutkimuksen onnistumista. Yhteenvedoissa otetaan esille myös eroavuudet ja yhteneväisyydet pilottikyselyn ja varsinaisen kyselyn välillä.

Tutkimuskysymyksistä ensimmäinen oli:

– Millaisia näkemyksiä Kohti Kohaa -hankkeeseen osallistuvien kirjastojen työntekijöillä on Koha-kirjastojärjestelmän vahvuuksista, puutteista, kehittämisen mahdollisuuksista ja uhkatekijöistä?

Kyselyssä esitettyjä Kohan vahvuuksia pidettiin keskimäärin merkittävinä, ja kaikkien vahvuuksien merkittävänä pitäneiden osuuksien keskiarvo koko kohdan osalta oli 81 %. Kohan puutteisiin suhtauduttiin samansuuntaisesti, mutta vahvuuksien merkittävyyteen nähden hieman vähemmän painokkaasti. Kohan puutteita käsitelleitä väitteitä merkittävänä pitäneiden osuus oli keskimäärin 61 %.

Kohan vahvuuksia pidettiin enimmäkseen merkittävinä, vaikkakin avoimissa kohdissa ilmeni, että joistakin vahvuuksista ei oltu kyselylomakkeen kanssa samaa mieltä. Kohaa pidettiin vielä keskeneräisenä, mutta sen kehittymispotentiaaliin kuitenkin uskottiin ja pidettiin mahdollisena, että avoimen lähdekoodin järjestelmä tulisi kirjastolle edullisemmaksi kuin kaupalliset vaihtoehdot.

Kyselylomakkeella esitetyt Kohan puutteet nähtiin vahvuuksia harvemmin merkittävinä ja niiden uskottiin olevan korjattavissa. Avovastauksissa nostettiin kuitenkin esiin Kohan toiminnallisuuteen sekä aluillaan olleeseen kehitystyöhön liittyviä ongelmia. Vastauksissa tuli esille useita Kohan alkuvaiheen ongelmia, jotka koskivat tiedonhaun toimivuutta ja järjestelmän hitautta. Tiedonhaun ongelmista nostettiin erityisesti esille musiikkiaineiston haku. Myös pilottikyselyn vastaukset tähän kohtaan olivat samansuuntaisia. Koha koettiin käyttöönottovaiheessa vielä varsin keskeneräiseksi ja monien kirjaston perustoimintojen kannalta puutteelliseksi, ja tämä herätti vastaajissa tyytymättömyyttä Kohaan.

Kyselyssä esitettyjen Kohaan liittyvien tulevaisuuden mahdollisuuksien toteutumista pidettiin yleisesti ottaen todennäköisinä varsin usein. 73 % vastaajista suhtautui mahdollisuuksien todennäköisyyteen myönteisesti, kun taas mahdollisuuksia epätodennäköisinä pitäneiden osuus oli 12 %. Epätietoisiksi jäi 15 % vastaajista. Mahdollisuuksista uskottiin Kohan myönteisiin vaikutuksiin kirjastoyhteisölle. Kohan käytön jatkumisen edellytyksenä nähtiin kuitenkin ulkoisten tukipalveluiden olemassaolo. Tulevaisuuden uhkia pidettiin mahdollisuuksia harvemmin todennäköisinä. Uhkaavimpina tekijöinä koettiin kirjastoissa olevan osaamisen riittämättömyys ja kehitystyön hajanaisuus. Järjestelmään itseensä liittyvät tekijät koettiin vähiten uhkaavina. Eri uhkien arvioituissa todennäköisyyksissä on nähtävissä selkeä ero näiden kahden osa-alueen välillä niin, että kirjastojen rooliin liittyvien uhkien toteutumista pidettiin todennäköisempinä kuin järjestelmään liittyvien virhetilanteiden toteutumista tai niistä aiheutuvien ongelmien toteutumista. Vaikuttaakin siltä, että kirjastolaiset luottavat kirjastojärjestelmään enemmän kuin itseensä kirjastojärjestelmän käyttäjinä ja kehittäjinä. Yleisesti ottaen kirjastolaiset pitivät uhkien toteutumista melko epätodennäköisenä.

Huolimatta Kohan avoimissa vastauksissa saamista kriittisistä kommenteista Kohaan ja sen tulevaisuuteen suhtaudutaan varsin myönteisesti. Tulosten valossa vaikuttaa siltä, että Kohaan liittyvä toiveikkuus on kirjastoammattilaisten keskuudessa vallitseva olotila ja pelokkuus on vähäisempää. Tosin avoimissa kysymyksissä toistunut epäily oman osaamisen riittämättömyydestä on syytä ottaa huomioon yhtenä taustalla vaikuttavana pelkona.

Toinen tutkimuskysymys oli:

– Missä määrin kirjastojen työntekijät ovat kiinnostuneita osallistumaan Koha-kirjastojärjestelmän kehittämistyöhön?

Kehittämistyöhön osallistumisesta oltiin jossain määrin kiinnostuneita kaikissa hankkeeseen osallistuneissa kirjastoissa. Karkeasti ottaen noin puolet oli kiinnostunut ainakin jollain tavalla osallistumaan kehittämistyöhön sen kaikilla tasoilla. Puolet ei halunnut osallistua ollenkaan. Tosin kiinnostuneisuus kasvoi aina mitä pienemmästä kehittämiskokonaisuudesta oli kysymys. Lisäksi on huomattavaa, että vaikka ohjelmointitason kehittämisestä kiinnostuneita oli varsin vähän, heitä oli kuitenkin useammassa (3/5) kuin yhdessä kirjastokimpassa.

Kirjastoissa tarvitaan myös järjestelmää syvällisemmin ymmärtäviä osaajia tukihenkilöiksi. Koha-osaajaksi kouluttautumista kohtaan suhtauduttiin varsin myönteisesti kaikissa hankeen kirjastokimpoissa. Melkein puolet (48 %) kaikista vastaajista oli kiinnostunut tai mahdollisesti kiinnostunut Koha-osaajan tehtävistä.

Pilottikyselyn ja varsinaisen kyselyn välillä huomattavin ero oli Koha-käyttäjien tyytyväisyys järjestelmäänsä. Muilta osin kyselyiden välillä ei näkynyt suuria eroja, mutta pilottikyselyn vastaajat olivat varsinaiseen kyselyyn verraten hieman varovaisempia otta-
maan kantaa Kohan ominaisuuksia käsitelleisiin väitteisiin. Tämä näkyy pienempinä osuuksina erityisesti Kohan puutteita merkittävänä pitäneissä, mutta myös vahvuuksia merkittävänä pitäneiden osuus on joitakin prosenttiyksikköjä pienempi varsinaiseen kyselyyn verraten. Tähän saattoi vaikuttaa pilotissa Kohan ominaisuuksia koskevien kysymysten jaottelu samaan kysymysryhmään, sillä ominaisuuksia ei esitetty vahvuuksina tai puutteina vaan ainoastaan Kohaan liittyvinä ominaisuuksina. Lisäksi vahvuuksiksi ja puutteiksi tulkittavissa olleet väitteet oli lajiteltu keskenään sekaisin ilman kysymysten järjestyksessä näkyvää jaottelua negatiivisesti tai positiivisesti värittyneisiin väitteisiin. Pilottikyselyn ja varsinaisen kyselyn kohdalla ei ollut suuria eroja myöskään tulevaisuuden mahdollisuuksia tai uhkia käsitelleissä kohdissa, mutta epätietoisien määrä oli pilottikyselyssä pienempi. Tulevaisuuden mahdollisuuksiin uskottiin varsinaista kyselyä useammin ja uhkien toteutumista pidettiin epätodennäköisenä hieman useammin kuin varsinaisessa kyselyssä.

Kyselyn kahdessa ensimmäisessä kohdassa tarkoituksena oli saada käsitys kirjastoammatilaisten asenteista kirjastojärjestelmää kohtaan yleisesti sekä selvittää se näkevätkö kirjaston työntekijät avoimen lähdekoodin avaamat näkymät kirjastojärjestelmän kehittämiseksi sekä mahdolliseen riippumattomuuteen kaupallisista toimijoista. Tässä tehtävässä kysely onnistui vain osittain, sillä kysymykset ja vastausvaihtoehdot oli asetettu niin, että tätä tavoitetta ei suoraan vastauksista ollut pääteltävissä. Tämän ratkaisun taustalla oli pyrkimys olla johdattelematta vastaajia liikaa, mutta silti osa vastaajista koki kysymykset sellaisiksi. Jotta olisi mahdollista tehdä kirjastojärjestelmään ja avoimeen lähdekoodiin liittyviä asenteita koskevia päätelmiä, vastaukset vaatisivat syvällisempää analyysia. Kyselylomakkeen huolellisesta suunnittelusta huolimatta kyselyn alkuosan kysymyksiä olisi ollut syytä pohtia syvemmin suhteessa tavoitteisiin, jotka niinkään olivat tutkimuksen alkuvaiheessa vielä hieman epäselvät. Kehittämishalukkuuden selvittäminen sen sijaan

oli suoraviivaisempi kysymys ja tähän kysymykseen tutkimus antoi selkeän vastauksen tämän tutkimusjoukon osalta.

Avoimet kysymykset paikkasivat monivalintakohtien ongelmia jonkin verran ja avoimissa vastauksissa tulikin esille joitakin Kohaan liittyviä käsityksiä. Tosin avoimia vastauksia tuli niin vähän, että niistä voisi tehdä yleistyksiä tämän tutkimusjoukon osalta. Sama koskee verkkokyselyä kokonaisuutena, sillä sen vastausaktiivisuus jäi verrattain matalaksi (keskimäärin 18%). Tämä johtunee siitä, että kyse tutkimukseen osallistuvista aktiivisimmin avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmästä eniten kiinnostuneet ja Kohan parissa työskennelleet henkilöt.

Kirjastohenkilökunnan suhtautumisesta avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmään ei ole tehty Suomessa aiemmin tutkimusta. Vaikka aiempiin tutkimuksiin perustuvaa vertailukohtaa ei ole, kirjastohenkilökunnan suhtautumista kirjastojärjestelmältä vaadittaviin vähimmäisvaatimuksiin voidaan pitää odotettuna, sillä kirjastojärjestelmä on henkilökunnan keskeinen työväline ja sen avulla on tarkoitus pystyä varmistamaan niin työnkulun sujavuus ja rekisterin luotettavuus kuin asiakaspalvelun laatukin. Täten kyselyn ensimmäinen osa, jossa käsiteltiin Kohan ominaisuuksien merkitystä henkilökunnalle, sai vahvan tuen vastaajilta. Kohan tulevaisuuteen suhtauduttiin yllättävänkin myönteisesti, varsinkin kun Kohan alkuvaiheen ongelmat ja lyhyt käyttökokemus tai kuulopuheet muiden kokemuksista olivat herättäneet jonkin verran epäluuloja järjestelmää ja sen kehittämistä kohtaan. Toisaalta useimmilla vastaajilla oli aiempaa kokemusta kirjastojärjestelmän vaihdoksista ja se on saattanut osaltaan vaikuttaa myönteiseen suhtautumiseen. Kiinnostuneisuus Kohan kehittämiseen oli verrattain vähäistä ja tämä oli kirjastojärjestelmän keskeiseen rooliin nähden hieman yllättävää, mutta ymmärrettävää tässä tilanteessa, jossa kirjastojärjestelmän ylläpidon ja kehittämisen toimintamalli vaihtuu kokonaan uuteen. Henkilökunta on tähän mennessä tottunut siihen, että kirjaston ulkopuolinen taho on kokonaan vastuussa järjestelmän kehittämisestä, ja kehittämisen kanssa on ollut tekemisissä suoraan vain harva. Siihen nähden 50 % kiinnostuneisuutta voidaan pitää lupaavana.

Tulosten uutuusarvon pohdintaa hankaloittaa se, ettei vastaavanlaisia tutkimuksia ole tehty myöskään muissa maissa. Harvat kirjastohenkilökunnan suhtautumista avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiin käsittelevät tutkimukset ovat keskittyneet yksittäistapauksiin ja näkökulma on ollut käyttöönottoon liittyvissä kysymyksissä. Joitakin yhtäläi-

syyksiä on silti nähtävissä esimerkiksi suhtautumisessa tukipalveluihin, joiden ulkoistaminen on yleistä avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiä käyttävissä kirjastoissa Yhdysvalloissa. Sen sijaan köyhemmissä maissa luotetaan omaan osaamiseen. Tässä asiassa Suomi näyttäisi löytäneen oman tien luodessaan kuntien omistuksessa olevan tukipalveluyrityksen, mutta suhtautuminen kirjastohenkilökunnan rooliin tukipalveluissa vastaa Yhdysvaltojen tilannetta siltä osin, että kehitystyötä ei haluta jättää yksittäisten kirjastojen omalle vastuulle kokonaan.

Tämän tutkimuksen aikaan avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät olivat vasta tulossa käyttöön Suomen kirjastoihin ja vain harvoilla vastaajilla oli omakohtaista käyttökoke-
musta Kohasta tai sitä oli vasta lyhyeltä ajalta. Myös Koha-Suomi Oy oli vielä perustamatta, ja vaikka sen tuleva rooli oli jossain määrin tiedossa, todelliset kehittämistyöhön ja tukipalveluihin liittyvät kysymykset olivat vielä osittain epäselviä. Kohan vahvuuksista, puutteista ja kehittämismahdollisuuksista täsmällisemmän kuvan saamiseksi olisi hyvä tehdä esimerkiksi asiantuntijahaastatteluin toteutettu jatkotutkimus, joka pohjautuisi pidempiaikaisiin Kohan käyttö- ja kehittämiskokemuksiin. Toinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla käyttökokemuksen myötä mahdollisesti muuttuvat asenteet kirjastojärjestelmää ja avointa lähdekoodia kohtaan. Mielenkiintoista olisi myös tutkia kasvaako kirjastoamattilaisten kiinnostus kirjastojärjestelmän kehittämiseen, kun avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät yleistyvät.

LÄHTEET

Ahammad, N. 2014. "Implementing the Koha integrated library system at the Independent University, Bangladesh: A practical experience", The Electronic Library, Vol. 32 (5), pp.642-658. <https://doi.org/10.1108/EL-04-2012-0036>, viitattu 12.6.2017.

Albee, B & Chen, H. 2014. "Public library staff's perceived value and satisfaction of an open source library system", The Electronic Library, Vol. 32 (3), pp.390-402, <https://doi.org/10.1108/EL-03-2012-0024>, viitattu 17.6.2017.

Aunola, E. 2016. Kohan asiakaskäyttöliittymä: Case OUTI-kirjastot. AMK-opinnäytetyö, Oulun ammattikorkeakoulu. <http://www.theseus.fi/handle/10024/115320>

Breeding, M. 2009. The viability of open source library systems. Bulletin of the American Society for Information Science and Technology 35 (2), 20-25.

Breeding, M. 2010. New models, core systems. Library Journal 135 (6), 22-36.

Breeding, M. 2015. Adoption patterns of proprietary and open source ILS in U.S. libraries. / The Systems Librarian. Computers in Libraries, 35(8), 17-20. <http://search.ebsco-host.com/login.aspx?direct=true&AuthType=cookie,ip,uid&db=aph&AN=110427744&site=ehost-live&scope=site>, viitattu 20.7.2017.

Breeding, M. 2016. EBSCO supports new open source project. American libraries, 2.4.2016. <https://americanlibrariesmagazine.org/2016/04/22/ebsco-kuali-open-source-project/>, viitattu 11.6.2017.

Collins, M. 2010. Partnering for innovation: Interviews with OCLC and Kuali OLE. Serials Review, 36 (2), 93-101.

Collins, M. & Grogg, J.E. 2011. Building a better ERMS. Library Journal 136 (4), 22-28.

Daintith, J., & Wright, E. 2008. Open-source. A Dictionary of Computing. Oxford University Press. <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199234004.001.0001/acref-9780199234004-e-6423>

Dalling, J. & Rafferty, P. 2013. "Open source, open minds? An investigation into attitudes towards open source library management systems in UK higher education libraries", Program 47 (4), pp.399-423. <https://doi.org/10.1108/PROG-06-2012-0034>, viitattu 12.6.2017.

Dimant, N. 2010. Breaking the barriers: the role of support companies in making open source a reality. Library Review 59 (9), pp.662-666.

Haavisto, T., Jokinen, M-R & Ojala, M. 2009. Kirjastojärjestelmät nyt! http://www2.kirjastot.fi/kirjastoala/julkaisut/kirjastojarjestelmat_nyt, viitattu 8.6.2017.

Hansen, J.H. & Sørensen, A. 2011. The open library system – re-invented, implemented and working. Liber Quarterly 20 (3-4), 307-320. DOI: <http://doi.org/10.18352/lq.7996>

Helling, J. 2010. Cutting the proprietary cord: A case study of one library's decision to migrate to an open source ILS. Library Review 59 (9), pp.702-707.

Hirsijärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki, Tammi.

Joensuun seutukirjasto. 2012. Avoin kirjasto. Vuoden 2013 hanke. Yleisten kirjastojen hankerekisteri 26.10.2012. <http://hankkeet.kirjastot.fi/hanke/avoin-kirjasto>, viitattu 3.8.2017.

JUHTA Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta. 2009. JHS 169 Avoimen lähdekoodin ohjelmien käyttö julkisessa hallinnossa. JUHTA. <http://www.jhs-suositukset.fi/suomi/jhs169>

Karppinen M. 2011. Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät – tapaustutkimus Koha-kirjastojärjestelmästä. Opinnäytetyö, Oulun yliopisto.

Kelty, C. M. 2008. Two bits: the cultural significance of free software. Durham and London: Duke University Press. <http://twobits.net/>

Kinnunen, L. 2014. Projektiraportti. Lapin yhteinen kirjasto. Rovaniemen kaupunginkirjasto. <http://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=8f9ad562-bada-4ec2-9c76-c59345cfe944>, viitattu 1.12.2014.

Kirjastojen taustajärjestelmän uusiminen -valmistelusivusto. Kansalliskirjaston yhteistyökumppanien työskentelyalusta Kiwi. <https://www.kiwi.fi/pages/viewpage.action?pageId=61998378>, viitattu 11.6.2017.

Kirjastot it-ympäristössä. 2005. Karppinen, I. & Piukkula, J. (toim.) Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Koivula, E. 2015. Yliopistokirjastojen kirjastotietojärjestelmän vaatimusten kartoitus ja priorisointi. Tampereen teknillinen yliopisto. <http://URN.fi/URN:NBN:fi:tty-201501291016>.

Kymenlaakson kirjastot -verkkosivu. <https://www.kyyti.fi/kirjastot>, viitattu 22.5.2017.

Lapin kirjastot -verkkosivu. <https://lappi.verkkokirjasto.fi/web/arena>, viitattu 22.5.2017.

Lassila, M., Markkanen, H. & Häkkinen, V-M. 2015. Koha-kirjastojärjestelmän testaus Jyväskylän yliopiston kirjastossa. Raportti, verkkojulkaisu, Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201511253830>

Launonen, V. 2016. Kirjastot yhdessä avoimeen Kohaan. Faili 2016 (4), 36-38.

Lumme-kirjastot -verkkosivu a. <https://www.lumme-kirjastot.fi/>, viitattu 22.5.2017

Lumme-kirjastot -verkkosivu b. Kirjoitus Mikkelin kaupunginkirjaston verkkosivuilla. <http://kirjasto.mikkeli.fi/artikkelit/lumme-kirjastot>, viitattu 22.5.2017.

Meeker, H. J. 2008. The open source alternative: understanding risks and leveraging opportunities. John Wiley & Sons, Inc.

Mikkelin kaupunginkirjasto. 2011. Itä-Suomen yhteinen kirjastojärjestelmä kuntalaisia palvelemassa – Vuoden 2012 AVI-hanke. Yleisten kirjastojen hankerekisteri. <http://hankkeet.kirjastot.fi/hanke/it%C3%A4-suomen-yhteinen-kirjastoj%C3%A4rjestelm%C3%A4-kuntalaisia-palvelemassa>, viitattu 3.8.2017.

Mikkelin kaupunginkirjasto. 2014. Kohti Kohaa – Vuoden 2015 AVI-hanke. Yleisten kirjastojen hankerekisteri. <http://hankkeet.kirjastot.fi/hanke/kohti-kohaa>, viitattu 21.7.2017.

Müller, T. 2011. How to choose a free and open source integrated library system. OCLC Systems & Services: International digital library perspectives 27 (1), 57-78.

Olson, N. 2010. Taken for granted – the construction of order in the process of library management system decision making. Skrifter från VALFRID 45. Borås: Valfrid.
<http://hdl.handle.net/2077/23254>

OUTI-kirjastot -verkkosivu. OUTI-kirjastojen toimintavuosi 2015. <http://www.outikirjastot.fi/toimintakertomukset> > http://www.outikirjastot.fi/documents/13015884/0/OUTI_toimintavuosi_2015.pdf/57c223cc-d4fd-4abb-8305-fa4f010e8984, viitattu 22.5.2017.

Porvoon kaupunki. 2017. Helle-kirjastojen käytösäännöt ja taksat ja maksut. Sivistyslautakunnan kokouspöytäkirja 29.3.2017 pykälä 32. <https://www.porvoo.fi/esityslistat-ja-poytakirjat>, viitattu 25.5.2017.

Rantala, L., & Saraste, M. 2014. Avoimesti yhdessä – avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän kehittämishankkeen arviointihanke. Hankeraportti. Oulun kaupunginkirjasto. http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=1640f3b7-fc7c-4be4-baf3-9954c1c843fc&groupId=78400, viitattu 1.12.2014.

Saarti, J. 2013. Muuttuva suomalainen kirjastojen tietoinfrastruktuuri ja tiedonjärjestämisen uudet mahdollisuudet. Informaatiotutkimus 32(2), 1-5. <https://journal.fi/inf/article/view/8706>, viitattu 8.6.2017

Simolin, T. 2012. Muutoksen hallinta yleisissä kirjastoissa: yhteisjärjestelmän vaikutukset Satakirjastojen luettelointiin. AMK-opinnäytetyö, Turun ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201201161361>

Suomen yliopistokirjastojen neuvosto. 2014a. Muistio, neuvoston kokous 4/2014. http://yliopistokirjastot.fi/wp-content/uploads/2015/06/SYN_muistio_4_2014.pdf, viitattu 11.6.2017.

Suomen yliopistokirjastojen neuvosto. 2014b. Toimintakertomus 2014. http://yliopistokirjastot.fi/wp-content/uploads/2015/06/SYN_Toimintakertomus_2014.pdf, viitattu 11.6.2017.

Tajoli, Z., Carassiti, A., Marchitelli, A. & Valenti, F. 2011. OSS diffusion in Italian libraries. The case of Koha by the Consorzio Interuniversitario Lombardo per l'Elaborazione Automatica (CILEA). OCLC Systems & Services: International digital library perspectives 27 (1), 45-50. <https://doi.org/10.1108/10650751111106555>

Tonteri, P. 2012. Järjestelmiä ja järjestelmiä. Kirjoitus Sorvipenkki-blogissa 24.2.2012. <https://sorvipenkki.wordpress.com/2012/02/24/jarjestelmia-ja-jarjestelmia/>, viitattu 7.6.2017.

Tuomola K. 2013. Koha 3.4 kotikirjaston järjestelmäksi - avoimen lähdekoodin kirjasto-järjestelmän soveltuvuus kotikirjastokäyttöön. Opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

Uudenkaupungin kaupunki. 2017. Koha Oy:n osakkeiden hankinta Uudenkaupungin kaupungille. Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunnan kokouspöytäkirja 16.2.2017 (1/2017) pykälä 5, 7-9. <http://uki01.hosting.documenta.fi/kokous/20173018>, viitattu 25.5.2017.

Vaski-kirjastot -verkkosivu. <https://vaski.finna.fi/>, viitattu 22.5.2017.

Henkilölähteet:

Virpi Launonen, haastattelut sähköpostitse ja verkkodokumentissa keväällä 2015.

LIITE 1: KYSELYLOMAKE

Informaatiotieteiden yksikkö
Informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median tutkinto-ohjelman maisteriopinnot
Opiskelija Pirjetta Kaijalainen
Yhteystiedot: Kaijalainen.T.Pirjetta@student.uta.fi

Koha-kysely

Lomake on ajastettu: julkisuus päättyy 26.10.2015 0.01

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää kirjastoammattilaisten näkemyksiä kirjastojärjestelmä Kohasta sekä kiinnostuneisuutta Kohan kehittämiseen.

Kysely on suunnattu Kohti Kohaa -hankkeessa mukana olevien kirjastojen **koko henkilökunnalle**.

Kyselyyn vastaaminen ei edellytä perehtyneisyyttä kirjastojärjestelmien kehittämiseen tai avoimeen lähdekoodiin eikä vastaaminen sido vastaajaa mihinkään.

Kaikki vastaukset ovat arvokkaita riippumatta vastaajan asiantuntemuksesta tai toimenkuvasta kirjastossa, sillä tavoitteena on kartoittaa eri näkemysten kirjoa.

Tämä kysely on osa Tampereen yliopistossa tehtävää pro gradu -tutkielmaa.

Saatuja vastauksia käytetään vain tutkimustarkoituksiin ja vastaukset käsitellään niin, ettei yksittäistä vastaajaa pysty tunnistamaan.

Vastaathan mahdollisimman pian, kiitos. Kyselyn vastausaika päättyy 25.10.2015

Seuraava >>

Sivu 1 / 6

Järjestelmänä Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi

Koha-kysely

1. Kirjastojärjestelmä Kohan ominaisuudet

1.1 Miten merkittävänä pidät seuraavia Kohan vahvuuksia

	Erittäin merkittävä	Melko merkittävä	Melko merkityksetön	Täysin merkityksetön	En osaa sanoa	Perusteluja tai lisäkommentteja
1.1.1 Koha on toiminnoiltaan yhtä monipuolinen kuin nykyiset kaupalliset kirjastojärjestelmät sisältäen lainaus-, luettelointi-, hankinta-, kausijulkaisujen hallinta- sekä raportointi- ja tilastointitoiminnot	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
1.1.2. Mahdollisuus liittää Kohaan toimintoja ja sovelluksia muilta järjestelmätoimittajilta (esim. toisen asiakaskäyttöliittymän integrointi)	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
1.1.3 Kohassa on kirjastoalan standardien tuki sekä avoimet rajapinnat	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
1.1.4 Järjestelmän kehittyminen kokonaan käyttäjäyhteisön vastuulla	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
1.1.5 Kohassa on mahdollista korjata puutteellisia toimintoja kirjaston tarpeisiin avoimen lähdekoodin ansiosta	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
1.1.6 Kohalla on laaja kansainvälinen käyttäjä- ja kehittäjäyhteisö	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
1.1.7 Koha on yksi kehittyneimmistä avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmistä	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
1.1.8 Kohaan käytetty kehitystyö jää kirjaston käyttöön riippumatta ylläpidosta ja kehitystyöstä vastaavan tahon pysyvyydestä tai tuen jatkuvuudesta	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

1.2 Mitä muita vahvuuksia Kohalla mielestäsi on?

1.3 Miten merkittävinä pidät seuraavia Kohan puutteita

	Erittäin merkittävä	Melko merkittävä	Melko merkityksetön	Täysin merkityksetön	En osaa sanoa	Perusteluja tai lisäkommentteja
1.3.1 Kohasta puuttuu elektronisten aineistojen hallinnan järjestelmä	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
1.3.2 Elektronisten aineistojen hallinta on Kohan asiakaskäyttöliittymässä puutteellisella tasolla	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
1.3.3 Suomessa ei tällä hetkellä ole Kohan ylläpitoa ja kehitystyötä tarjoavia yrityksiä	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

1.4 Mitä muita heikkouksia Kohalla mielestäsi on?

<< Edellinen Seuraava >>

Sivu 2 / 6

Järjestelmänä Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi

Koha-kysely

2. Kohan tulevaisuuden näkymät

2.1 Miten todennäköisinä pidät seuraavia Kohan tulevaisuuden mahdollisuuksia?

	Erittäin todennäköistä	Melko todennäköistä	Melko epätodennäköistä	Erittäin epätodennäköistä	En osaa sanoa	Perusteluja tai lisäkommentteja
2.1.1 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän käyttöönotto ja kehittämisryhmän osallistuminen monipuolistaa kirjaston osaamiskenttää	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.1.2 Kohan kehitystyön avulla on mahdollista luoda oman kirjaston tarpeita nykyistä paremmin vastaava kirjastojärjestelmä	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.1.3 Uusi kirjastojärjestelmä ja sen vapaa kehittämismahdollisuus herättää ajattelevaan myös nykyisiä työprosesseja uudella tavalla ja mahdollistaa tehokkaammat prosessit	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.1.4 Asiakkaiden toivomukset on mahdollista huomioida entistä paremmin asiakaskäyttöliittymän toimintoja muokatessa	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.1.5 Oman osaamisen karttuessa järjestelmäkulut pienenevät	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.1.6 Jos ulkoa saatava järjestelmätuki lakkaisi, omaa osaamista kehittämällä järjestelmä on mahdollista edelleen pitää käytössä	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.1.7 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän kehittämisen myötä kirjastossa lisääntynyt osaaminen antaa hyvän lähtökohdan ja neuvotteluvaltin myöhempiä järjestelmiä hankittaessa tai itse suunnitteleessa	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

2.2 Mitä muita mahdollisuuksia näet Kohan tulevaisuudelle?

2.3 Miten todennäköisinä pidät seuraavia Kohan tulevaisuuden uhkia?

	Erittäin todennäköistä	Melko todennäköistä	Melko epätodennäköistä	Erittäin epätodennäköistä	En osaa sanoa	Perusteluja tai lisäkommentteja
2.3.1 Kirjastolaisilta vaaditaan sellaista tietoteknistä osaamista, johon kaikki eivät pysty	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.3.2 Kirjastoilta ei löydy riittävästi osaamista Kohan ylläpitoon ja kehittämiseen	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.3.3 Järjestelmän kehittäminen tulee olemaan hajanaisista	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.3.4 Kirjastot jäävät yksin Kohan kehittämisen ja ylläpidon kanssa	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.3.5 Kohan tietoturva ei ole riittävällä tasolla	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.3.6 Kohan käyttäminen ja sen oppiminen on vaikeaa	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.3.7 Järjestelmävaihdoksessa katoaa tärkeitä tietoja	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.3.8 Kohassa ilmenee järjestelmävirheitä, jotka tulevat kirjastolle kalliiksi	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.3.9 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät ovat ohimenevä trendi ja järjestelmä on siksi kohta taas vaihdettava	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
2.3.10 Koha ei pysty vastaamaan sähköisten aineistojen lisääntymisen myötä muuttuneisiin kirjastojen vaatimuksiin	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

2.4 Mitkä muut tekijät uhkaavat mielestäsi Kohan kehittämistä ja käyttöönottoa?

<< Edellinen   Seuraava >>

Sivu 3 / 6

Järjestelmänä Edulix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi

3. Kohan yhteisöllinen kehittäminen

3.1 Oletko kiinnostunut osallistumaan kirjastojärjestelmä Kohan kehitystyöhön?

	Voin kommentoida tarvittaessa	Olen kiinnostunut osallistumaan kehittämistyöhön ideointitasolla	Olen kiinnostunut osallistumaan ohjelmointitasolla	En halua osallistua kehittämistyöhön	Muu osallistumisen tapa, mikä?
3.1.1 Yksittäisten toimintojen kehittäminen	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
3.1.2 Yksittäisten toimintokokonaisuuksien (kuten lainaus tai hankinta) kehittäminen	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
3.1.3 Kokonaisjärjestelmän kehittäminen	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
3.1.4 Valtakunnallisten kehitysinjojen määrittely	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

Kohti Kohaa -hankkeen yhtenä tavoitteena on Koha-osaamisen laajentaminen kouluttamalla kirjastoihin Koha-osaajia, joilla on tavallista peruskäyttäjää syvällisempi tuntemus järjestelmästä ja jotka voivat toimia Koha-tukena sekä kehittämisen asiantuntijoina.

3.2 Olisitko kiinnostunut kouluttautumaan kirjastosi Koha-osaajaksi?

--Valitse alta--
 --Valitse alta--
 Kyllä
 Ehkä
 En

3.3 Millaista osaamista
ajattelet kirjastossasi
tarvittavan Kohan
käyttöönoton myötä?

3.4 Millaisia
koulutustarpeita koet
Kohan käyttöönoton
kohdallasi tuottavan?

3.5 Muuta kommentoitavaa
Kohan kehittämiseen
liittyen?

4. Kokemuksesi kirjastojärjestelmistä

4.1 Kokemus kirjastojärjestelmien käytöstä vuosissa

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Alle 1 vuosi
1-3 vuotta
4-6 vuotta
7-9 vuotta
10-12 vuotta
yli 12 vuotta

4.2 Oletko nyt tai oletko joskus ollut kirjastojärjestelmän pääkäyttäjä?

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Kyllä
En

4.3 Oletko joskus tavalla tai toisella osallistunut kirjastojärjestelmän kehitystyöhön?

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Kyllä
En

4.4 Nyt kirjastossasi käytössä oleva kirjastojärjestelmä

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Aurora
Koha
Origo
Pallas Pro
Muu

4.5 Kirjastossasi käytössä oleva muu kirjastojärjestelmä ?

4.6 Oletko käyttänyt muita kirjastojärjestelmiä aiemmin samassa kirjastossa tai muualla
työskennellessäsi?

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Kyllä
En

4.7 Mitä muita kirjastojärjestelmiä olet käyttänyt? ?

4.8 Oletko työurasi aikana kokenut kirjastojärjestelmän vaihdoksia nykyisessä kirjastossasi tai muualla?
?

--Valitse alta--
--Valitse alta--
En
Kyllä, kerran
Kyllä, useammin kuin kerran

4.9 Millainen kirjastosi nykyinen järjestelmä mielestäsi on oman kirjastotyösi sujuvuuden kannalta?

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Erinomainen
Kitettävä
Hyvä
Tyydyttävä
Välttävä
Käyttökelvoton

4.10 Onko sinulla jotain muuta kirjastojärjestelmiin liittyvää relevanttia kokemusta tai perehtyneisyyttä?

<< Edellinen Seuraava >>

Sivu 4 / 6

Järjestelmän Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi

Koha-kysely

5. Kirjastoalan koulutus ja työkokemus sekä nykyiset työtehtäväsi

5.1 Kirjastoalan koulutus

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Toisen asteen tutkinto
Korkeakoulututkinto
Muun alan korkeakoulututkinto, johon sisältyy kirjastoalan opintoja
Muu koulutustaso
Ei kirjastoalan koulutusta

5.2 Valmistumisvuosi

5.3 Muu koulutus, mikä? ?

5.4 Kirjastotyökokemus vuosissa

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Alle 1 vuosi
1-3 vuotta
4-6 vuotta
7-9 vuotta
10-12 vuotta
yli 12 vuotta

5.5 Nykyinen työpaikkasi ?

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Lumme-kirjastot - Mikkelin kaupunginkirjasto - Etelä-Savon maakuntakirjasto
Kyyti-kirjastot - Kouvolan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto
Outi-kirjastot - Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto
Lapin kirjastot - Rovaniemen kaupunginkirjasto - Lapin maakuntakirjasto
Vaski-kirjastot - Turun kaupunginkirjasto - Varsinais-Suomen maakuntakirjasto
Vaara-kirjastot - Joensuun seutukirjasto - Pohjois-Karjalan maakuntakirjasto

5.6 Nykyiset pääasialliset työtehtäväsi kirjastossa

- ☐ Asiakaspalvelutehtävät
☐ Lainaustoimintoihin liittyvät tehtävät
☐ Tietopalvelutehtävät
☐ Kirjastoaineiston hankintatehtävät
☐ Tietokantatyö, kuten luettelointi ja/tai sisällönkuvailu
☐ Elektroniseen aineistoon liittyvät tehtävät
☐ Kirjaston tietojärjestelmiin liittyvät tehtävät
☐ Kirjastojärjestelmän ylläpitotehtävät
☐ Kirjaston hallintoon liittyvät tehtävät
☐ Muut tehtävät

5.7 Muut tehtäväsi kirjastossa ?

5.8 Onko kirjastojärjestelmä keskeisessä asemassa työtehtävissäsi?

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Kyllä
Ei

5.9 Onko sinulla muuta koulutusta tai työkokemusta, jonka katsot olevan merkityksellistä kirjastotyösi kannalta?

6. Taustakysymykset

6.1 Sukupuoli

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Nainen
Mies

6.2 Ikä

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Alle 21
21-30
31-40
41-50
51-60
Yli 60

6.3 Kuinka arvioisit omaa tietoteknistä osaamistasi?

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Tietokoneen ja ohjelmistojen peruskäyttö
Olen kokenut tietokoneen käyttäjä
Jonkin verran ohjelmointiosaamista
Tietotekniikan ammattilainen

6.4 Perehtyneisytesi avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiin

--Valitse alta--
--Valitse alta--
Kokemusta kehittämistyöstä
Kokemusta käytöstä
Testikäyttökokemusta
Kirjallisuuteen ja/tai seminaariesityksiin perehtymistä
Tutustunut aihepiiriin hyvin yleisellä tasolla
En ole tutustunut lainkaan aihepiiriin

7. Palaute

Palautteesi lomakkeesta

<< Edellinen Seuraava >>

Lähetä ja tallenna vastauksesi kyselyn viimeisellä sivulla painamalla "Valmis".

Kiitos vastaamisesta!

Sivu 5 / 6

Järjestelmänä Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi

Koha-kysely

Oletko tyytyväinen antamiisi arvoihin? Tämän sivun jälkeen tapahtuu tallennus, etkä enää voi tällä lomakkeella muuttaa arvoja.

Tietojen lähetyks

<< Edellinen Valmis

Sivu 6 / 6

Järjestelmänä Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi

LIITE 2: Kyselylomakkeen monivalintakysymysten vastaukset

1.1 Miten merkittävänä pidät seuraavia Kohan vahvuuksia?	Erittäin merkittävä	Melko merkittävä	Melko merkityksetön	Täysin merkityksetön	En osaa sanoa
1.1.1 Koha on toiminnoiltaan yhtä monipuolinen kuin nykyiset kaupalliset kirjastojärjestelmät sisältäen lainaus-, luettelointi-, hankinta-, kausijulkaisujen hallinta- sekä raportointi- ja tilastointitoiminnot	122	30	4	0	15
	0,71	0,18	0,02	0	0,09
1.1.2. Mahdollisuus liittää Kohaan toimintoja ja sovelluksia muilta järjestelmätoimittajilta (esim. toisen asiakaskäyttöliittymän integrointi)	80	61	7	1	22
	0,47	0,36	0,04	0,01	0,13
1.1.3 Kohassa on kirjastoalan standardien tuki sekä avoimet rajapinnat	122	25	1	1	22
	0,71	0,15	0,01	0,01	0,13
1.1.4 Järjestelmän kehitystyö on kokonaan käyttäjäyhteisön vastuulla	53	76	13	2	27
	0,31	0,44	0,08	0,01	0,16
1.1.5 Kohassa on mahdollista korjata puutteellisia toimintoja kirjaston tarpeisiin avoimen lähdekoodin ansiosta	115	38	3	1	14
	0,67	0,22	0,02	0,01	0,08
1.1.6 Kohalla on laaja kansainvälinen käyttäjä- ja kehittäjäyhteisö	54	71	17	3	26
	0,32	0,42	0,1	0,02	0,15
1.1.7 Koha on yksi kehittyneimmistä avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmistä	65	60	7	3	36
	0,38	0,35	0,04	0,02	0,21
1.1.8 Kohaan käytetty kehitystyö jää kirjaston käyttöön riippumatta ylläpidosta ja kehitystyöstä vastaavan tahon pysyvyydestä tai tuen jatkuvuudesta	88	51	8	0	24
	0,51	0,3	0,05	0	0,14
1.3 Miten merkittävänä pidät seuraavia Kohan puutteita	Erittäin merkittävä	Melko merkittävä	Melko merkityksetön	Täysin merkityksetön	En osaa sanoa
1.3.1 Kohasta puuttuu elektronisten aineistojen hallinnan järjestelmä:	31	77	19	1	43
	0,18	0,45	0,11	0,01	0,25
1.3.2 Elektronisten aineistojen hallinta on Kohanasiakaskäyttöliittymässä puutteellisella tasolla	32	72	20	1	46
	0,19	0,42	0,12	0,01	0,27
1.3.3 Suomessa ei tällä hetkellä ole Kohanylläpitoa ja kehitystyötä tarjoavia yrityksiä	39	62	33	7	30
	0,23	0,36	0,19	0,04	0,18

2.1 Miten todennäköisinä pidät seuraavia Kohan tulevaisuuden mahdollisuuksia?	Erittäin todennäköistä	Melko todennäköistä	Melko epätodennäköistä	Erittäin epätodennäköistä	En osaa sanoa
2.1.1 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän käyttöönotto ja kehittämistyöhön osallistuminen monipuolistaa kirjaston osaamiskenttää	61	79	13	2	16
	0,36	0,46	0,08	0,01	0,09
2.1.2 Kohan kehitystyön avulla on mahdollista luoda oman kirjaston tarpeita nykyistä paremmin vastaava kirjastojärjestelmä	57	85	11	5	13
	0,33	0,5	0,06	0,03	0,08
2.1.3 Uusi kirjastojärjestelmä ja sen vapaa kehittämismahdollisuus herättää ajattelemaan myös nykyisiä työprosesseja uudella tavalla ja mahdollistaa tehokkaammat prosessit	48	85	14	3	21
	0,28	0,5	0,08	0,02	0,12
2.1.4 Asiakkaiden toivomukset on mahdollista huomioida entistä paremmin asiakaskäyttöliittymän toimintoja muokatessa	37	86	12	6	30
	0,22	0,5	0,07	0,04	0,18
2.1.5 Oman osaamisen karttuessa järjestelmäkulut pienenevät	39	69	24	6	33
	0,23	0,4	0,14	0,04	0,19
2.1.6 Jos ulkoa saatava järjestelmätuki lakkaisi, omaa osaamista kehittämällä järjestelmä on mahdollista edelleen pitää käytössä	24	66	30	9	42
	0,14	0,39	0,18	0,05	0,25
2.1.7 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän kehittämisen myötä kirjastossa lisääntynyt osaaminen antaa hyvän lähtökohdan ja neuvotteluvaltin myöhempiä järjestelmiä hankittaessa tai itse suunnitellessa	60	76	9	3	23
	0,35	0,44	0,05	0,02	0,13
2.3 Miten todennäköisinä pidät seuraavia Kohan tulevaisuuden uhkia?	Erittäin todennäköistä	Melko todennäköistä	Melko epätodennäköistä	Erittäin epätodennäköistä	En osaa sanoa
2.3.1 Kirjastolaisilta vaaditaan sellaista tietoteknistä osaamista, johon kaikki eivät pysty	37	68	46	6	14
	0,22	0,4	0,27	0,04	0,08
2.3.2 Kirjastoilta ei löydy riittävästi osaamista Kohan ylläpitoon ja kehittämiseen	21	55	57	22	16
	0,12	0,32	0,33	0,13	0,09
2.3.3 Järjestelmän kehittäminen tulee olemaan hajanaista	22	63	48	5	33
	0,13	0,37	0,28	0,03	0,19
2.3.4 Kirjastot jäävät yksin Kohan kehittämisen ja ylläpidon kanssa	22	52	49	11	37
	0,13	0,3	0,29	0,06	0,22
2.3.5 Kohan tietoturva ei ole riittävällä tasolla	4	17	45	24	81
	0,02	0,1	0,26	0,14	0,47
2.3.6 Kohan käyttäminen ja sen oppiminen on vaikeaa	4	16	75	53	23
	0,02	0,09	0,44	0,31	0,13

2.3.7 Järjestelmävaihdoksessa katoaa tärkeitä tietoja:	7	33	60	26	45		
	0,04	0,19	0,35	0,15	0,26		
2.3.8 Kohassa ilmenee järjestelmävirheitä, jotka tulevat kirjastolle kalliiksi	8	19	69	16	59		
	0,05	0,11	0,4	0,09	0,35		
2.3.9 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät ovat ohimenevä trendi ja järjestelmä on siksi kohta taas vaihdettava	7	8	47	56	53		
	0,04	0,05	0,27	0,33	0,31		
2.3.10 Koha ei pysty vastaamaan sähköisten aineistojen lisääntymisen myötä muuttuneisiin kirjastojen vaatimuksiin	7	14	57	18	75		
	0,04	0,08	0,33	0,11	0,44		
3.1 Oletko kiinnostunut osallistumaan kirjastojärjestelmä Kohan kehitystyöhön?	Voin kommentoida tarvittaessa	Olen kiinnostunut osallistumaan kehittämistyöhön ideointitasolla	Olen kiinnostunut osallistumaan ohjelmointitasolla	En halua osallistua kehittämistyöhön	Ei vastattu		
3.1.1 Yksittäisten toimintojen kehittäminen	69	53	4	43	2		
	0,4	0,31	0,02	0,25	0,01		
3.1.2 Yksittäisten toimintokokonaisuuksien (kuten lainaus tai hankinta) kehittäminen	60	57	6	46	2		
	0,35	0,33	0,04	0,27	0,01		
3.1.3 Kokonaisjärjestelmän kehittäminen	63	38	3	65	2		
	0,37	0,22	0,02	0,38	0,01		
3.1.4 Valtakunnallisten kehityslinjojen määrittely	54	26	0	86	5		
	0,32	0,15	0	0,5	0,03		
3.2 Olisitko kiinnostunut kouluttautumaan kirjastosi Koha-osajaksi?		Kyllä	Ehkä	En	Ei vastattu		
		24	58	65	24		
		0,14	0,34	0,38	0,14		
4.1 Kokemus kirjastojärjestelmien käytöstä vuosissa	Alle 1 vuosi	1–3 vuotta	4–6 vuotta	7–9 vuotta	10–12 vuotta	yli 12 vuotta	Ei vastattu
	5	12	22	22	21	87	2
	0,03	0,07	0,13	0,13	0,12	0,51	0,01
4.2 Oletko nyt tai oletko joskus ollut kirjastojärjestelmän pääkäyttäjä?			Kyllä	Ei	Ei vastattu		
			37	129	5		
			0,22	0,75	0,03		
4.3 Oletko joskus tavalla tai toisella osallistunut kirjastojärjestelmän kehitystyöhön?			69	99	3		
			0,4	0,58	0,02		

4.4 Nyt kirjastossasi käytössä oleva kirjastojärjestelmä		Aurora	Koha	Origo	Pallas Pro	Muu	Ei vastattu
		31	17	48	72	1	2
		0,18	0,1	0,28	0,42	0,01	0,01
4.6 Oletko käyttänyt muita kirjastojärjestelmiä aiemmin samassa kirjastossa tai muualla työskennellessäsi?					Kyllä	Ei	Ei vastattu
					141	28	2
					0,82	0,16	0,01
4.8 Oletko työurasi aikana kokenut kirjastojärjestelmän vaihdoksia nykyisessä kirjastossasi tai muualla?				Kyllä, useammin kuin kerran	Kyllä, kerran	En	Ei vastattu
				61	56	52	2
				0,36	0,33	0,3	0,01
4.9 Millainen kirjastosi nykyinen järjestelmä mieles-täsi on oman kirjastotyösi sujuvuuden kannalta?	Käyttökelvoton	Välttävä	Tyydyttävä	Hyvä	Kiitettävä	Erinomainen	Ei vastattu
	1	8	47	72	35	3	5
	0,01	0,05	0,27	0,42	0,2	0,02	0,03
5.1 Kirjastoalan koulutus		Korkea-koulututkinto	Muu tutkinto, johon sisältyy kirjastoalan opintoja	Toisen asteen koulutus	Ei kirjastoalan koulutusta	Muu koulutustaso	Ei vastattu
		81	28	43	7	11	1
		0,47	0,16	0,25	0,04	0,06	0,01
5.4 Kirjastotyökokemus vuosissa	Alle 1 vuosi	1–3 vuotta	4–6 vuotta	7–9 vuotta	10–12 vuotta	yli 12 vuotta	Ei vastattu
	1	13	22	25	18	91	1
	0,01	0,08	0,13	0,15	0,11	0,53	0,01
5.5 Nykyinen työpaikkasi		KYYTI	Lappi	Lumme	OUTI	Vaski	Ei vastattu
		24	17	40	59	30	1
		0,14	0,1	0,23	0,35	0,18	0,01

5.6 Nykyiset pääasialliset työtehtäväsi kirjastossa							
Asiakaspalvelutehtävät			147		0,86		
Lainastoimintoihin liittyvät tehtävät			118		0,69		
Tietopalvelutehtävät			106		0,62		
Kirjastoaineiston hankintatehtävät			73		0,43		
Tietokantatyö, kuten luettelointi ja/tai sisällönkuvailu			39		0,23		
Elektroniseen aineistoon liittyvät tehtävät			16		0,09		
Kirjaston tietojärjestelmiin liittyvät tehtävät			25		0,15		
Kirjastojärjestelmän ylläpitotehtävät			14		0,08		
Kirjaston hallintoon liittyvät tehtävät			29		0,17		
Muut tehtävät			58		0,34		
5.8 Onko kirjastojärjestelmä keskeisessä asemassa työtehtävissäsi?					Kyllä	Ei	Ei vas- tattu
					152	15	4
					0,89	0,09	0,02
6.1 Sukupuoli					Nainen	Mies	Ei vas- tattu
					132	35	4
					0,77	0,2	0,02
6.2 Ikä	Alle 21 vuotta	21–30 vuotta	31–40 vuotta	41–50 vuotta	51–60 vuotta	Yli 60 vuotta	Ei vas- tattu
	0	10	47	35	61	14	4
	0	0,06	0,27	0,2	0,36	0,08	0,02
6.3 Kuinka arvioisit omaa tietoteknistä osaamistasi?							
Tietokoneen ja ohjelmistojen peruskäyttö			70		0,41		
Olen kokenut tietokoneen käyttöjä			86		0,5		
Jonkin verran ohjelmointiosaamista			11		0,06		
Tietotekniikan ammattilainen			2		0,01		
Ei vastattu			2		0,01		
6.4 Perehtyneisyytesi avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiin							
En ole tutustunut laisinkaan aihepiiriin			47		0,27		
Tutustunut aihepiiriin hyvin yleisellä tasolla			61		0,36		
Kirjallisuuteen ja/tai seminaariesityksiin perehtymistä			16		0,09		
Testikäyttökokemusta			29		0,17		
Kokemusta käytöstä			11		0,06		
Kokemusta kehittämistyöstä			5		0,03		
Ei vastattu			2		0,01		

LIITE 3: Varsinaisen kyselyn ja pilottikyselyn kysymysten vastaavuus

VARSINAINEN KYSELY	VASTAAVUUS PILOTISSA
1.1.1 Koha on toiminnoiltaan yhtä monipuolinen kuin nykyiset kaupalliset kirjastojärjestelmät sisältäenlainaus-, luettelointi-, hankinta-, kausijulkaisujenhallinta- sekä raportointi- ja tilastointitoiminnot :	1.1.1 Koha on toiminnoiltaan yhtä monipuolinen kuin nykyiset kaupalliset kirjastojärjestelmät sisältäenlainaus-, luettelointi-, hankinta-, kausijulkaisujenhallinta- sekä raportointi- ja tilastointitoiminnot :
1.1.2. Mahdollisuus liittää Kohaan toimintoja jasovelluksia muilta järjestelmätoimittajilta(esim. toisen asiakaskäyttöliittymän integrointi):	1.1.3 Koha ei rajoita muiden tuotteiden ja niidentarjoamien toimintojen liittämistä osaksijärjestelmää, ja Kohaan voidaan integroida myöstoisen toimittajan asiakaskäyttöliittymä :
1.1.3 Kohassa on kirjastoalan standardien tuki sekä avoimet rajapinnat :	1.1.4 Kohassa on kirjastoalan standardien tuki sekä avoimet rajapinnat :
1.1.4 Järjestelmän kehitystyö on kokonaankäyttäjyhteisön vastuulla :	1.1.6 Järjestelmän kehitystyö on kokonaankäyttäjyhteisön vastuulla :
1.1.5 Kohassa on mahdollista korjatapuutteellisia toimintoja kirjaston tarpeisiin avoimen lähdekoodin ansiosta :	1.1.7 Kohassa on mahdollista korjatapuutteellisia toimintoja kirjaston tarpeisiin avoimen lähdekoodin ansiosta :
1.1.6 Kohalla on laaja kansainvälinen käyttäjä- ja kehittäjäyhteisö:	1.1.8 Kohalla on laaja kansainvälinen käyttäjä- ja kehittäjäyhteisö:
1.1.7 Koha on yksi kehittyneimmistä avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmistä:	1.1.9 Koha on yksi kehittyneimmistä avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmistä:
1.1.8 Kohaan käytetty kehitystyö jää kirjastonkäyttöön riippumatta ylläpidosta ja kehitystyöstävastaavan tahon pysyvyydestä tai tuen jatkuvuudesta:	1.1.11 Kohaan käytetty kehitystyö jää kirjastonkäyttöön riippumatta ylläpidosta ja kehitystyöstävastaavan tahon pysyvyydestä tai tuen jatkuvuudesta:
1.2 Mitä muita vahvuuksia Kohalla mielestäsi on?	1.2 Mitä muita vahvuuksia Kohalla mielestäsi on?
1.3.1 Kohasta puuttuu elektronisten aineistojen hallinnan järjestelmä :	1.1.2 Kohasta puuttuu elektronisten aineistojen hallinnan järjestelmä :
1.3.2 Elektronisten aineistojen hallinta on Kohanasiakaskäyttöliittymässä puutteellisella tasolla:	1.1.5 Elektronisten aineistojen hallinta on Kohanasiakaskäyttöliittymässä puutteellisella tasolla:
1.3.3 Suomessa ei tällä hetkellä ole Kohanylläpitoa ja kehitystyötä tarjoavia yrityksiä:	1.1.10 Suomessa ei tällä hetkellä ole Kohanylläpitoa ja kehitystyötä tarjoavia yrityksiä:
1.4 Mitä muita heikkouksia Kohalla mielestäsi on?	1.3 Mitä muita heikkouksia Kohalla mielestäsi on?
2.1.1 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmänkäyttöönotto ja kehittämistyöhön osallistuminenmonipuolistaa kirjaston osaamiskenttää:	2.1.1 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmänkäyttöönotto ja kehittämistyöhön osallistuminenmonipuolistaa kirjaston osaamiskenttää:
2.1.2 Kohan kehitystyön avulla on mahdollistaluoda oman kirjaston tarpeita nykyistäparemmin vastaava kirjastojärjestelmä:	2.1.2 Kohan kehitystyön avulla on mahdollistaluoda oman kirjaston tarpeita nykyistäparemmin vastaava kirjastojärjestelmä:
2.1.3 Uusi kirjastojärjestelmä ja sen vapaakehittämismahdollisuus herättää ajattelemaan myös nykyisiä työprosesseja uudella tavalla jamahdollistaa tehokkaammat prosessit:	2.1.3 Uusi kirjastojärjestelmä ja sen vapaakehittämismahdollisuus herättää ajattelemaan myös nykyisiä työprosesseja uudella tavalla jamahdollistaa tehokkaammat prosessit:
2.1.4 Asiakkaiden toivomukset onmahdollista huomioida entistä paremminasiakaskäyttöliittymän toimintoja muokattaessa:	2.1.4 Asiakkaiden toivomukset onmahdollista huomioida entistä paremminasiakaskäyttöliittymän toimintoja muokattaessa:
2.1.5 Oman osaamisen karttuessajärjestelmäkulut pienenevät:	2.1.5 Oman osaamisen karttuessajärjestelmäkulut pienenevät:

2.1.6 Jos ulkoa saatava järjestelmätuki lakkaisi, omaa osaamista kehittämällä järjestelmän mahdollista edelleen pitää käytössä:	2.1.6 Jos ulkoa saatava järjestelmätuki lakkaisi, omaa osaamista kehittämällä järjestelmän mahdollista edelleen pitää käytössä:
2.1.7 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän kehittämisen myötä kirjastossa lisääntynyt osaaminen antaa hyvän lähtökohdan järeuvotteluvaltin myöhempiä järjestelmiähankittaessa tai itse suunnitellessa:	2.1.7 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmän kehittämisen myötä kirjastossa lisääntynyt osaaminen antaa hyvän lähtökohdan järeuvotteluvaltin myöhempiä järjestelmiähankittaessa tai itse suunnitellessa:
2.2 Mitä muita mahdollisuuksia näet Kohan tulevaisuudelle?	2.2 Mitä muita mahdollisuuksia näet Kohan tulevaisuudelle?
2.3.1 Kirjastolaisilta vaaditaan sellaista tietotekniöstäosaamista, johon kaikki eivät pysty:	2.3.1 Kirjastolaisilta vaaditaan sellaista tietotekniöstäosaamista, johon kaikki eivät pysty:
2.3.2 Kirjastoilta ei löydy riittävästi osaamista Kohan ylläpitoon ja kehittämiseen:	2.3.2 Kirjastoilta ei löydy riittävästi osaamista Kohan ylläpitoon ja kehittämiseen:
2.3.3 Järjestelmän kehittäminen tuleolemaan hajanaista:	2.3.3 Järjestelmän kehittäminen tuleolemaan hajanaista:
2.3.4 Kirjastot jäävät yksin Kohan kehittämisen ja ylläpidon kanssa:	2.3.4 Kirjastot jäävät yksin Kohan kehittämisen ja ylläpidon kanssa:
2.3.5 Kohan tietoturva ei ole riittävällä tasolla:	2.3.5 Kohan tietoturva ei ole riittävällä tasolla:
2.3.6 Kohan käyttäminen ja sen oppiminen on vaikeaa:	2.3.6 Kohan käyttäminen ja sen oppiminen on vaikeaa:
2.3.7 Järjestelmävaihdoksessa katoaa tärkeitä tietoja:	2.3.7 Järjestelmävaihdoksessa katoaa tärkeitä tietoja:
2.3.8 Kohassa ilmenee järjestelmävirheitä, jotka tulevat kirjastolle kalliiksi:	2.3.8 Kohassa ilmenee järjestelmävirheitä, jotka tulevat kirjastolle kalliiksi:
2.3.9 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät ovat ohimenevä trendi ja järjestelmän siksi kohta taas vaihdettava:	2.3.9 Avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmät ovat ohimenevä trendi ja järjestelmän siksi kohta taas vaihdettava:
2.3.10 Koha ei pysty vastaamaan sähköisten aineistojen lisääntymisen myötä muuttuneisiin kirjastojen vaatimuksiin:	2.3.10 Koha ei pysty vastaamaan sähköisten aineistojen lisääntymisen myötä muuttuneisiin kirjastojen vaatimuksiin:
2.4 Mitkä muut tekijät uhkaavat mielestäsi Kohan kehittämistä ja käyttöönottoa?	2.4 Mitkä muut tekijät uhkaavat mielestäsi Kohan kehittämistä ja käyttöönottoa?
3.1.1 Yksittäisten toimintojen kehittäminen:	3.1.1 Yksittäisten toimintojen kehittäminen:
3.1.2 Yksittäisten toimintokokonaisuuksien (kuten lainaus tai hankinta) kehittäminen:	3.1.2 Yksittäisten toimintokokonaisuuksien (kuten lainaus tai hankinta) kehittäminen:
3.1.3 Kokonaisjärjestelmän kehittäminen:	3.1.3 Kokonaisjärjestelmän kehittäminen:
3.1.4 Valtakunnallisten kehityslinjojen määrittely:	3.1.4 Valtakunnallisten kehityslinjojen määrittely:
Muu osallistumisentapa, mikä?	Muu osallistumisentapa, mikä?
3.2 Olisitko kiinnostunut kouluttautumaan kirjastosi Koha-osaajaksi?	3.2 Olisitko kiinnostunut kouluttautumaan kirjastosi Koha-osaajaksi?
3.3 Millaista osaamista ajattelet kirjastossasi tarvittavan Kohan käyttöönoton myötä?	3.3 Millaista osaamista ajattelet kirjastossasi tarvittavan Kohan käyttöönoton myötä?
3.4 Millaisia koulutustarpeita koet Kohan käyttöönoton kohdallasi tuottavan?	3.4 Millaisia koulutustarpeita koet Kohan käyttöönoton kohdallasi tuottavan?
3.5 Muuta kommentoitavaa Kohan kehittämiseen liittyen?	3.5 Muuta kommentoitavaa Kohan kehittämiseen liittyen?
4.1 Kokemus kirjastojärjestelmien käytöstä vuosissa	4.1 Kokemus kirjastojärjestelmien käytöstä vuosissa

4.2 Oletko nyt tai oletko joskus ollut kirjastojärjestelmän pääkäyttäjä?	4.2 Oletko nyt tai oletko joskus ollut kirjastojärjestelmän pääkäyttäjä?
4.3 Oletko joskus tavalla tai toisella osallistunut kirjastojärjestelmän kehitystyöhön?	4.3 Oletko joskus tavalla tai toisella osallistunut kirjastojärjestelmän kehitystyöhön?
4.4 Nyt kirjastossasi käytössä oleva kirjastojärjestelmä	4.4 Nyt kirjastossasi käytössä oleva kirjastojärjestelmä
4.5 Kirjastossasi käytössä oleva muu kirjastojärjestelmä	4.5 Kirjastossasi käytössä oleva muu kirjastojärjestelmä
4.6 Oletko käyttänyt muita kirjastojärjestelmiä aiemmin samassa kirjastossa tai muualla työskennellessäsi?	4.6 Oletko käyttänyt muita kirjastojärjestelmiä aiemmin samassa kirjastossa tai muualla työskennellessäsi?
4.7 Mitä muita kirjastojärjestelmiä olet käyttänyt?	4.7 Mitä muita kirjastojärjestelmiä olet käyttänyt?
4.8 Oletko työurasi aikana kokenut kirjastojärjestelmän vaihdoksia nykyisessä kirjastossasi tai muualla?	4.8 Oletko työurasi aikana kokenut kirjastojärjestelmän vaihdoksia nykyisessä kirjastossasi tai muualla?
4.9 Millainen kirjastosi nykyinen järjestelmä mielestäsi on oman kirjastotyösi sujuvuuden kannalta?	4.9 Millainen kirjastosi nykyinen järjestelmä mielestäsi on oman kirjastotyösi sujuvuuden kannalta?
4.10 Onko sinulla jotain muuta kirjastojärjestelmiin liittyvää relevanttia kokemusta tai perehtyneisyyttä?	4.10 Onko sinulla jotain muuta kirjastojärjestelmiin liittyvää relevanttia kokemusta tai perehtyneisyyttä?
5.1 Kirjastoalan koulutus	5.1 Kirjastoalan koulutus
5.2 Valmistumisvuosi	5.2 Valmistumisvuosi
5.3 Muu koulutus, mikä?	5.3 Muu koulutus, mikä?
5.4 Kirjastotyökokemus vuosissa	5.4 Kirjastotyökokemus vuosissa
5.5 Nykyinen työpaikkasi	5.5 Nykyinen työpaikkasi
5.6 Nykyiset pääasialliset työtehtäväsi kirjastossa	5.6 Nykyiset pääasialliset työtehtäväsi kirjastossa
5.7 Muut tehtäväsi kirjastossa	5.7 Muut tehtäväsi kirjastossa
5.8 Onko kirjastojärjestelmä keskeisessä asemassa työtehtävissäsi?	5.8 Onko kirjastojärjestelmä keskeisessä asemassa työtehtävissäsi?
5.9 Onko sinulla muuta koulutusta tai työkokemusta, jonka katsot olevan merkityksellistä kirjastotyösi kannalta?	5.9 Onko sinulla muuta koulutusta tai työkokemusta, jonka katsot olevan merkityksellistä kirjastotyösi kannalta?
6.1 Sukupuoli	6.1 Sukupuoli
6.2 Ikä	6.2 Ikä
6.3 Kuinka arvioisit omaa tietoteknistä osaamistasi?	6.3 Kuinka arvioisit omaa tietoteknistä osaamistasi?
6.4 Perehtyneisyytesi avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiin	6.4 Perehtyneisyytesi avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmiin
Palautteesi lomakkeesta	Palautteesi lomakkeesta